

GOULVEN PENNAOD

KREIZENN IMBOURC'H STURYEZHOURIEZH

LAVAR
05

PREDER

Kaier 159-160

Gwengolo-Here 1972

TAOLENN

Goulven PENNAOD

Elmar TERNES , <i>Grammaire structurale du breton de l'Île de Groix</i>	3-30
--	------

Kreizenn Imbourc'h sturyezhouriezh

Notennoù-labour : Roll an notennoù- labour embannet	31-32
Notennoù-labour KIS-E075 - E108	33-112

Goulven PENNAOD

Elmar TERNES, *Grammaire structurale du breton de l'Île de Groix (dialecte occidental)*, Heidelberg 1970 (Carl Winter-Universitätverlag).

Goude re Wolfgang DRESSLER, setu ul labour all o tont dimp eus ar broioù alamanek a-zivout teodyezhoù zo ar brezhoneg. Ne c'hellomp nemet bout plijet eus al labourioù-se savet gant aketusted hollvrudet ar ouizeion alaman. Merk anat ar bizhted-hont a gaver e *Yezhadur frammadel brezhoneg Enez C'hroe* an Ao. Dr. Elmar TERNES, pa soñjer em led Groe war 6×2 km hepken, met ne fellas da'n aozer sevel e studienn nemet diwar deodyezh ar c'hornog, ha hi un tammig disheñvel diouzh hini ar reter.

Amañ hon eus un deskivadur tost da glok eus un deodyezh war he zremenvan : 2500 den a chom c'hoazh en enez (da geñver 5000 e deroù ar c'hantved-mañ) ma'z eo ar galleg ar genyezh voas anezhe : *ne chom ar brezhoneg, ent-pleustrek, ken nemet e koun an dud koshañ*, eme an aozer. Ha c'hoazh : *ar re bet ganet war-lerc'h ar c'hentañ brezel-bed ne anavezont nemet ur pilifrennoù bennak a vrezhoneg bet desket gante dre zarvoud* (p. ix). Seul briziusoc'h eo enta an enklask bet kaset da benn gant E.T. e-kichen tud bet ganet kent 1900 *a ziskouez dre vras un anaoudegezh klok hag ur boaz diogel eus ar yezh*. Miret en deus a atersiñ an dud a ouie lenn ar yezh evit ma ve genidikoc'h ar stummoù ha troioù roet dezhañ gant e ditourerion, ken m'hon eus un damouezh resis eus stad ar yezh komzet, e pennkêr Kerlad pergen.

Frammet strizh eo al levr, gant ar pennadoù-mañ : mouezhiadoniezh, yezhvuezhiadoniezh, yezhadoniezh ha gerluniadoniezh. Dioueriñ a ra ur pennad war an ereadoniezh a ranker klask da geñver studi ar yezhadoniezh, ha, dreist-holl, ur c'heriaoueg, met homañ a vo marteze danvez un eil levr.

1. MOUEZHIADONIEZH

Reiñ a ra da gentañ ur renabl eus ar mouezhiadoù (kenvuezhiennoù, mouezhiennoù, divvuezhiennoù). Kavet en deus 25 kenvuezhienn :

	gweuzennoù	dentennoù	staonennoù	keinennoù
tarzhennoù divouezh	p	t	č	k
tarzhennoù hevouezh	b	d	ǰ	g
fronennoù	m	n	ɲ	ŋ
tuegenn		l		
froumenn		r		
rimiennoù divouezh	f	s	š	x
rimiennoù hevouezh	v	z	ž	
ledvouezhienn diront			j	
ledvouezhiennoù ront			ǰ	w
ledvouezhienn ront fronel				ǰ

Da eveshaat eo da gentañ e laka da ziazez an enebadur /divouezh/ :: /hevouezh/; evit meur a abeg e c'haller soñjal ez eo gwell diuz an enebadur /kreñv/::/gwan/, neket evit abegoù mouezhiadoniel hogen evit re soniadoniel. Se en defe miret outañ a reiñ peurliesañ un aroueziadur yezhvouezhiadoniel disheñvel (sk. /pout/, hogen {poud} "pod"). Eveshaomp ivez ez eus e brezhoneg Groe mouezhiadoù na gaver er genyezh nemet evel arallsoniadoù; da skouer /č ǰ/, ma eneber /bočet/ *boked* ouzh /boket/ *pokat* (gant *b-* evel e dilerc'h ar gwenedeg) ha /mu:ǰet/ *moged* ouzh /muget/ *mouget*; heñveldra evit /ǰ/ : /iwin/ e win :: /iwil/ e *ouel* (vag). E brezhoneg klasel [ɲ] n'eo ket ur vouezhiad hogen un arallsoniad eus /n/ dirak /k g/, hogen c'hoarvout a ra e groeieg rak da'r soniad-se e troas peurliesañ ar /ǰ/, da skouer /arɲɔj/ à *arnoñ* (= "warnañ"), met, a-wezhioù e kaver ivez /ǰ/ *evitañ* : /rweiǰ/ *roeñv*, /neiǰ/ *neñv*. Evit gwir e c'hallfed goulenn outañ an-unan hag ur vouezhiad wirion hon eus gant /ǰ/, pe ne vije nemet un arallsoniad da /ɲ/ war-lerc'h an divsonenn /ei/, sk. /eiɲ/ = [eiǰ], sl. p.6.

Renabliñ a ra 17 mouezhienn : 8 mouezhienn vegetal verr, 7 mouezhienn vegetal hir, 2 vouezhienn fronel, bezent

i(:)	y(:)	u(:)			
e(:)	ø(:)	ə	o(:)	ẽ	
a(:)					ã

Merzhout a ra ne gaver /ẽ/ nemet en amprestadennoù diwezhat diouzh ar galleg; chom a rafe enta ar vouezhiad /ã/ evel fronvouezhienn nemeti er yezh herezhiek. Setu an enebadurioù leiañ a ro :

/a/:/ã/ : /kan/ kann :: /kãn/ kan ; /lan/ lann :: /lãn/ loen

/a:/:/ã/ : /xa:t/ had :: /xãt/ (n)ant

Ar c'hentañ enebadur a ziskouez, evit gwir, un enebadur etre /n/ ha /N/ a vije /kaN/ :: /kan/, ha /laN/ :: /lwen/ er genyezh ; an eil hini a vije /ha:d/ :: /nant/ (notañ a reomp gant ar gensonenn wan /d/, ha neket /t/, dre ma tiazezomp hon reizhiad war kreñv :: gwan (ha gwan eo ar gensonenn dirak un arsav peurliesañ) ha neket divouezh :: hevouezh (ha gwir eo ez eo divouezh ar gensonenn-se) evel an Aozer).

Ne dalv ket enta ar fronvouezhiennoù groeiek evit ar genyezh. Kemend-all vo lavaret eus ar mouezhiennoù hir : n'o c'haver er genyezh nemet pouezet ha dirak ur genvouezhienn greñv. Hogen, er genyezh, e ranker ober gant ur "genvouezhienn ansilabennek" /~/ evit merkañ ar fronellañ (sk. /brasa~ kana~ kanin~ di~/ *brasañ, kanan, kanin ; din Éa*), ma kaver eno /p/ pe /ŋ/ e groeieg).

Aketus kenan eo ivez studi ar soniadoù o klotañ gant ar mouezhiadoù ; arallsoniadoù niverus a-walc'h zo da bep mouezhiad, ha merzhet e vo pergen ar re a glot gant /x/, hag a c'hell bout : [x] (dirak /# p t č k f s š/), [y] (dirak /b d ĵ g v z ž), [h] pe [h̃] (o keveskemmanñ dieub) (dirak an holl vouezhiennoù pe divvouezhiennoù ; dirak /m n l r j w/). Da lavarout eo n'eus ket da enebiñ div vouezhiad /x/ :: /h̃/ (ha teir zoken pa gonter /h/) evel ma voe kinniget evit ar genyezh gant F. FALC'HUN da skouer, evit, lakomp, /e xaR/ *he c'harr* :: /e har/ *e c'har*. Heñveldra, arallsoniadoù /e/ a ziskouez bout termenet gant an amdro, ha se a c'hell talvout hep mar evit ar genyezh (ivez evit a sell ouzh /ø o/).

Ar wezh kentañ eo, a gav deomp, ma studier da vat mouezhiadlodenmerezh (fonotaktik) ar brezhoneg, hag ar rannbennad § 4 (pp. 48-66) a c'hallje bout adsavet evit ar genyezh hep kemmanñ meur a dra.

Gouestlet ar rannbennad § 5 da framm ar silabenn a dalv ivez evit ar genyezh.

Unan eus ar rannoù pouezusañ a c'hoarvez eus ar § 6 a studi ar pezh a anver er yezhadur sañskritek ar sañdhi, a c'hallfer treiñ "songenaos" e brezhoneg, eleze an doare ma kemm ar soniadoù hervez o amdro e pennderoù pe dibenn ur ger. Da skouer e ouzer e teu /mad/ + /kenan/ da /ma kenan/ *mat kenan* /n øz/ + /ked/ + /tyd/ da /n øs ke tyd/ n'eus ket tud. An holl evezhiadennoù pp. 68-170 a ve da lakaat da dalvout evit ar genyezh (o lezel

er-maez dibarderioù Groe evel-reizh). A-wezhioù e ro an Aozer lies diskoulm, da skouer /t + n/ (ni a lavarfe /d + n/) a ro, gwezh /n/, evel e /wéilančet + noŋ/ → /wéilanče noŋ/ *ne welan ket anezhoñ* (= anezhañ), hogen /urpo:t + naw vlaj/ → /urpo:d naw vlaj/ *ur paotr nav blez* (blez = bloaz a vez kemmet goude nav), gant /d + n/ → /dn/. Da grediñ eo e c'haller lakaat hevelep daskemmoù war gont ul liammadur, strizh pe strishoc'h etre elfennoù ar frazenn, hag ivez hervez ma vez herrek pe c'horrek ar gomz (sl. studiaden W. DRESSLER war an danvez).

Evit ar groeieg e talv dreist-holl ar § 7 (keveskemm dieub ar mouezhiadoù), hogen ar § 8 a-zivout liv-mouezh ar frazennoù a ve da dreuzskrivañ evit ar genyezh, o vezañ dalc'het koun ne gouezh ket ar pouez en homañ war an diwezhañ silabenn evel e Groe.

2. YEZHVOUEZHIADONIEZH

C'hoarvout a ra dreist-holl ar pennad-mañ (pp. 127-183) eus studi ar c'hemmadurioù, diwar ur savboent kevadegel rik evel-reizh, ar pezh na aesa ket atav al labour. Dibarderioù zo e groeieg, ha marteze a-walc'h n'eus ket da zerc'hel kont a 11 yezhvezhiad er genyezh en abeg da'n divizoù war ar skritur. Da skouer ar yezhvezhiad ⁽⁷⁾

b d ĵ g v z ž

p t č k f s š

a c'hoarvez goude ^(xu) *ho*, a vez strishaet da /b d g/ → /p t k/, er skritur da nebeutañ. Heñveltra, ne noter ket er skritur ⁽¹¹⁾ : /s š/ → /z ž/. Hogen anat eo e ranker derc'hel kont anezhe pa seller pelloc'h eget ouzh al **letrad** ha pa studier ar yezh ent-ouiziel. Gant evezh e vo lennet ivez ar c'hemmadurioù rakvouezhiennel; eleze ar yezhvezhiadoù ^(X D H+), da skouer, evit ^(H), /alxwež/ → /(h)e-halxwež/, skrivet *hec'h alc'houez*.

3. YEZHADONIEZH

Anv a refomp amañ hepken eus ar pezh a zegas ar groeieg d'un anaoudegezh welloc'h eus ar genyezh.

D'hon soñj e fazias an Ao. TERNES pa lakaas da ziazez an niver gramadegel an unander hag al liester; gwelloc'h e vije bet diuz an unander hag ar strollder, tra na ra anezhañ nemet un isrummad eus al liester.

A-zivout an **daouder** e ra an evezhiadenn e ranker e Groe ober gant liester an daouder pa gomzer eus reoù lies des, da skouer /duwern/ *daouarn* (unan bennak), hogen /duwernew/ *daouarnoù* (lies de), &a. Heñveldra evit *treid* ha *treidoù*. Daoust ne vez ket spisaet atav er gramadegoù, e kaver un hevelep implij e meur a lec'h, ha n'eo ket dibaot en oberenn Youenn Drezen, da skouer.

Notañ a-zivout al liester e vez personelaet ar gerioù (savet diwar ar galleg peurliesañ) oc'h envel rummoù bigi, sk. /motø:r/ → /motøri:n/ *moter*, *moterion* (bag dre geflusker), *baperion*, *patrouilherion*, *torpilherion*, evel *mevelion*, *moraerion*, &a. (Derc'hel soñj eus a c'hoarvez e saozneg). En hevelep rummad e kaver **tokor** g. **-ion**, **alc'houeder**, hag ivez **ni** g. **-on**, anezhañ an henfurm krennvrezhonek bet miret e-lec'h **niz** degemeret er yezh lennegel (e LLB- 2, 62, e kaver *ni* ivez, met gant al liester *nied*). Ar ger *bugul* (arallstumm da *bugel*) a ziskouez daou liester, an eil /bajøylet/ buguled, egile /bajøljañ/ *bugulion* evit ar re a gaver e-kichen prezeb Krist da vare Nedeleg. Ar groeieg a denn e vad ivez eus an enebadur etre al liester hag ar pezh hon eus anvet an amstrollder, *Alors que la forme en -uwi:r (= -eier) désigne la collectivité d'un grand nombre de choses sans les spécifier, la forme en -ew (= -où) souligne plutôt l'individualité dans la pluralité des choses* (p.199). Al lostger *-eier* avat a c'hell bout arveret evel adliester ha neket amstrollder, da skouer *meud*, ls . *meudoù* (unan bennak), *meudeier* (lies den) ; heñveldra, *bronn*, *bronnou* (= *divvronn*), *bronneier*.

Heverk eo e vije furm an daouder deuet da gemer ster un unander (sk. *divfron* = fron, gant an da. *divfronou*, *divaskell* = *askell*, da. *divaskelloù*; heñveldra evit *divgazell*, *diweuz*, *divskoaz*) (p. 207).

A-zivout furmoù zo an daouder e c'haller ober anv eus dibarderioù zo ; da skouer *ilin-brec'h* ; gant ur berc'hennell e lavarer : *ma ilin-brec'h* pe *ilin ma brec'h*, hag en daouder : *ma naouilin-brec'h* pe *daouilin man brec'h*. Gant glin e kaver ar furmoù-mañ :

unander	daouder
<i>glin</i> , <i>man glin</i>	<i>daoulin</i> , <i>man naoulin</i> ,
<i>penn-glin</i> , <i>ma fenn-glin</i> ,	<i>pennou-glin</i> , <i>ma fennou-glin</i> ,
<i>penn man glin</i> ,	<i>pennou man glin</i> ,
<i>penn-daoulin</i> , <i>ma fenn-daoulin</i> ,	<i>pennou-daoulin</i> , <i>ma fennou-daoulin</i> ,
<i>penn man naoulin</i>	<i>pennou man naoulin</i>

Ouzhpenn se e c'haller kadarnaat meizad an daouegezh gant ouzhpennañ daou (na gemm ket merk an da. e groieg) : *daou zaoulin* (/dew dewli:n/), *daou benn-glin* (*man naou benn-glin, daou benn man glin*), *daou benn-daoulin* (*man naou benn-daoulin, daou benn man naoulin*) met al liester a reer pa vez anv a lies den : *hon daoulinoù, hon daou zaoulinoù* (/xundew dewli:new/), *hon daou benndaoulinoù* (pp. 209h.) .

Er genyezh n'eus nemet *troad* a c'hell dont da *treid* evit ezteurel an daouder (*va zreid* a gaver aliesoc'h eget *va zaoudroad*); heñveldra a c'hoarvez e groieg evit *bronn* (*bronnou*) ha *bougenn* (*bougennou*), ha ne reer ket gant *divvronn* ha *divvougenn* nemet pa venner pouezañ war an daouegezh.

N'eus hogozik tra da eveshaat a-zivout ar spisadur : *an* hag *un* a vez arveret evel er genyezh, nemet, evel a meur a lec'h e Bro-Wereg, ez arverer ar stummoù-se dirak /xw/ : *c'hoac'hi, un c'hoari* (/xwa:ri /, /unwa:ri/), *c'hwenenn, un c'hwenenn* (/xwēnen/, /unwēnen/) (p. 210, 132).

N'eus e Groe nemet daou zerez da'n diskouezañ : *-mañ* (/mañ/) ha *-se* (/saj/). Gant skoazell dont e verker ar rann-amzer nesañ da zont : *ar blez-mañ zeu* /arble-mã za/, *ar sizhun-mañ zeu* /ərzy-mñ za/. (p. 215).

Damheñvel eo ar perc'hennañ, nemet er 1ⁿ un. *ma* ha *man* dirak b, d, g (/məm-b-, /mən-d-, mən- ĵ/, /məŋ-g-/) ; er 1ⁿ ls. *hon* (/xur/ ivez dirak ar c'hensonnoù /p ċ k b ĵ g m l f s š v z ž/ evel er genyezh komzet alies ; /xun/ dirak ar sonennoù ha /t d x w ẃ/ ; /xu/ dirak /n r/), a ziskouez (dibaot kenan) ur c'hemmadur /p t ċ k/ → /b d ĵ g/ da'r gerioù benel — ar pezh zo souezhus a-walc'h hag analogek hep mar, met peurliesañ /č k/ → /x x/ evel en ul lod mat eus ar brezhonegva (162, 166). En 21. un. e kaver /xa/ evel e gwenedeg an arvor, a zo evit */ax/, eleze **azh*, a skrivomp (*a*)z. War e lerc'h e c'hoarvez ar yezhvuozhiadoù /^{X8}/, eleze /x/ dirak ur sonenn ha /b d ĵ g m v z ž/ → /f t ċ k f f s š/ (ar pezh a drofed er skritur voutin : b d g m → v t k v), sk. *bag* / *az vag*, *dent* / *az tent*, *greun* / *az kreun*, *mamm* / *az vamm* (169h.) . (Evel m'en goar an holl e rankjemp skrivañ 'zh ar perc'hennañ 2.un., met emglev 1941 en deus miret, den ne oar perak, ar c'houblad (*a*)z ha (*a*)c'h : sk. *da'z tad*, *te ac'h eus* ; teodyezh C'hroe — inter alias — a ziskouez dimp ne voe ket uhelawenet Tata Vallée p'en deus degemeret stummoù evel *te az poe* — savet diwar skouer an 2. ls. *ho poe* — e-lec'h *te'z voe* = /te fwe/, evel e krKn. hag e meur a deodyezh vremañ).

Evit a sell ouzh ar furmoù stambouc'hek sk. *ma zi-me*, n'eus tra da eveshaat, nemet evit an 3.1s. /xuzi xaj/ eleze *o zi-he* gant *he = i, int*; sl. marteze ouzh dibenn an araogennoù displeget en 3e., ls. : *enne* (Groe /enaj/) = BrKLT *enno*, *evite* = **ewid-he* (Groe /wítaj/) = BrKLT *evito* = **ewid-ho*. (219).

Savet e vez an usrez gant (^HOX) hag an dreistrez gant (^Hañ) evel er genyezh. Merkomp ne greñvaer ket /r/, sk. /xi:r/; /xi:rox/ *hir*, *hiroc'h* (ha neket **hirroc'h* a c'houlennje un /i/ berr).

Heuliet e vez an usrez gant *evit* (/wíd/) pe *evit ma* (/wi-mə/) : /jāzo brasox wídon/ *eñ zo brasoc'h evidon*, /xazo xi:rox wi-mə-mand ledān/ *he* (= *i*, sl. uheloc'h) *zo hīroc'h evit ma mant ledan*. An aozer a ro /krewōx kreiw̃, gwaxox gwāx, m̃wījox m̃wĵ/ gant kammgemer ster /ox/ amañ, a ranker lenn *kreñv-ouzh-kreñv*, *gwazh-ouzh-gwazh*, *mui-ouzh-mui*. Heuliet e vez an dreistrez gant an araogenn zo (sl. pelloc'h) = *a, eus* : /ərbraśān zo-rvyga:laj/ *ar brasañ zo ar vugale*, /pi:w̃ ɛrxreiw̃aj z-ənew? / *piv ar c'hreñvañ z'an naou* (*eus an daou*)? Savet e vez renadenn ar gevrez gant *èl = evel*, a gemer e Groe ar furn /jald/ dirak ur sonenn (tennet diwar displegadur an araogenn moarvat : /jaldon / èldon) : Jāzo čen bra:z jaldon/ pe /jāzo bra:z jaldon/ *eñ zo (ken) bras èldon*, /jāzo (čen) bra:z jald-ida:t/ *eñ zo (ken) bras èl e dad*.

An aozer a sav ur rummad a ra **raklakaenn** (pre-positif) anezhañ, daou isrummad ennañ : 1/ *paour-kaezh*, *paourez-kaezh* (b.), *kozh* (+ak .), *gast* : *ur paour-kaezh paotr*, *ur baourezh-kaezh vaouez* (/urbo (r) skaex vwe:s/), *kozh tud* (troet du mauvais monde), *ur gozh verc'h*, *gast rastell!*, *man gast verc'h* (troet ma garce de fille) . Evit gwir e vije bet gwell lakaat ar raklakaennoù-se e-touez an anvioù-gwan (evel *fall*, *izel*), ha mirout an anv evit an eil isrummad; 2/ *kement*, *memes*, *pep*, *pezh* (= bras ha kreñv), *holl*, *pizh* (= pep, holl gwitibunan). Ar ger diwezhañ ne hañval ket bezañ anavezet er-maez a C'hroe : /pi:x əndyt/ *pizh an dud*, /jāwe:r pi:x/ *eñ a oar pizh* = a oar pep tra.

Heñvel eo ar raganvioù-gour pouezet (nemet hini an 3e. ls. *he*) : /maj taj joŋ xi ni xwī xaj/; heñvel e arver ivez : pa venner pouezañ : *neket te 'gano*, *me a gano*. Merzhit avat arver an araogenn **dar** a dalv a-wezhioù *dre*, met disheñvel diouti (eus **to-are*, sl. ar rakger *dar* e *dargreiz*, *darlavariad*, &a.) : *dar me mem* drezon va-unan. Gant an 3e. un. b. *hi* ez eztaoler devoudoù natur, sk. /šə-ma xi xwēx ɔyr/ *sed ema-hi c'hwec'h eur*.

Evit ar raganv-diskouezañ n'eus nemet daou zerez : *hennen* g., *honnen* b. ha *hennezh* g., *honnezh* b. (ls. *ar re-mañ*, *ar re-se*).

Damheñvel eo or gerioù goulennata : *emen?* (= pelec'h?), *zo men?* (= pe a lec'h?); *pet?* + an unander; *pezh?* (/pex/) evel e dilerc'h ar gwenedeg hag alies e krennvrezhoneg lec'h ma reer gant *pe* e BrKLT : *e pezh miz?* *pezh anv a reer zonoñ* (= anezhañ)? *pezh hini* (= pehini)? *pezh re?*; *penaos?* gant e ster boas evel e *penaos ez az vaouez* /pəno xa xafwe:s / *penaos ez a da wreg?*, met ivez gant ster **perak** : *penaos e leñvez?* /pənošt əleiwēs/ *perak e ouelez?*, ar pezh na vir ket ouzh hemañ a vout anavezet, met er c'heneread evit *perak?* dreist-holl, war a hañval : /wi pərak fše lar ĵeir? / *evit perak ne'z veus* (= ne' c'h eus) *ket lavaret ger?* marteze dre n'eo ket anavezet ken ar ger **rak** (erlec'hiet outañ gant **kar** evel e BrT. da skouer); *petra?*; *pegement (a)?* + an unander : *pegement a nozez?* *pet nozvezh?* (Eveshaomp amañ e skriv, e gaou d'hon soñj, an Ao. Ternes, en hon eus gant ar ger-se un damouezh eus levezon BrT. pa gaver /nāzes/ e-kichen /dəwex/ *devezh* (p. vii), /gwaŋaex/ *goañvezh* &a.; gortoz-a rajed neuze */nāzwaex/, met n'eus roud ebet eus ar /w/, ken ma kav dimp ez eo bet savet gant al lostger /es/, diwar skouer Gl. *nuitée* marteze, ha ma ranker lenn *nozzez*; ne c'haller ket soñjal e vije kouezhet ar /w/ war-lerc'h /s/ dre ma kaver /məmbes/ + /weiwēt/ → /məmbez weiwēt/ *me'm (b)eus evet* (p.87)); *pegement den ez oc'h en ti?*; *piv?* sk. /də-bi:w ma ny:rijəweir? / *da biv 'ma 'n eureier?* gant *eureier* levrioù, adliester da *eurioù* levr (sl. *Heuriou brezouriec* ha *Latin* Bris).

A-zivout ar raganvioù amstrizh e c'haller menegiñ (p. 228) /marynān / *meur a unan* lies; *netra* arveret e-unan, sk. *petra 'z veus klevet? netra!*, met en ur frazenn e reer gant *ne... ket... tra* : /məše kleiwe tra/ *ne'm eus ket klevet netra*; *pep den*, kenster gant *pep unan*, *pep hini*; *pezh* : /gāpreineče nā tra zo-bex ənem ba:sej/ *ne gomprenan ket anezhañ tra zo* (= a, eus) *bezh en em base*.

Netra heverk a-zivout an niveriñ; menegomp *daou gant* avat; evit an niveroù petvediñ ez int savet gant *-et* ha neket *-vet*. Evit an deiziad e vez goulennet : *ar begement eo hiziv?* /rbij mend-o xiri:w? / ha respontet : *an deiz kentañ a vae pe a viz mae*; *an naou a vae*; *an dri*; *ar bevar*; *ar bemp*; *an dek*; *an drizek*; *an deiz arn-ugent*; *an dregont*; *an deiz ha tregont*.

Ar verb

Da gentañ e ranker notaouiñ ez eus daou anor-kadarn da bep verb; an aok. I a anavezomp er brezonegoù all, hag an aok. II, en /-ow/ = -oñ, ma skriv an aozer diwar e benn (p. 247)¹ :

Ce suffixe s'applique à tous les verbes, indépendamment du suffixe qu'ils prennent à l'infinitif I (y compris le suffixe zéro) hag e ro ar skouerioù :

{de:b}	debr-	:	aok. I /de:biɲ/ debriñ aok. II /de:bow/ debroñ
{gour}	gor-	:	aok. I /gouriɲ/ 'goriñ' = goro aok. II /gourow / 'goroñ'
{gwalx}	gwalc'h-	:	aok. I /gwalxiɲ/ gwalc'hiñ aok. II /gwalxow/ gwalc'hoñ
{debark}	debark-	:	aok. I /debark/ debark <i>dilestrañ</i> aok. II /debarkow/ debarkoñ
/xwérx/	c'hoarzh	:	aok. I /xwérxet/ c'hoarzh aok. II /xwérxow/ c'hoarzh

Merkañ a ra evel-henn an diforc'h ster : an aok. II *exprime l'intérêt mental que le sujet parlant prend à l'activité décrite par le verbe en question, tel que : commandement urgent, sentiment du devoir, indignation morale, étonnement, etc. L'infinitif II est particulièrement fréquent pour les verbes exprimant une activité manuelle. Son emploi est plus fréquent dans le discours des femmes que dans celui des hommes. Il n'y a pas de différence dans l'emploi syntactique des deux infinitifs.*

Setu skouerioù an arver eus an aok: II :

/məja də-walxow m ndijat/ me a ya da walc'hoñ man dilhad

/niwa eštaɲkow ərziɛir/ ni oa o stankoñ (takonañ) ar seier (rouedoù-stlej)

/ka də-laxow ərɣulew/ Kae da lazhoñ ar goulou

/lakad ərbəxi:n də-vreɲow/ lakaat ar bezhin da vreinoñ

/mand exwérxow xufəšet/ emant o werzhoñ o fesked

¹Kv. an anorioù-kadarn niverus e hBr. -om.

/niče kran xwérxow/ n'eo ket kran c'hoarzhon

/red əwa pajij y-rātrow/ ret e oa paein evit rantron (mont e-barzh);

/pa:sow əra ənamzeir/ pason (tremen) a ra an amzer.

Evit a sell ouzh an aok. I, evel e dilerc'h Bro-Wereg, e reer dreist-holl gant an dibenn {jɲ} -iñ : *bennigiñ, kariñ, skarzhiñ, stankiñ, spazhiñ, galviñ, soaviñ*, &a. Meur a verb avat a ziskouez ul lostger /x/-Ø (mann) : *en em abuz, echu, bale, breskenn, damant, darnij, darev* (/da:ry/), *daspugn, gorzailh* (= fistilhañ), *gwarez* (= daspugn, dastum), *gouarn, ka, komz, klask, koll, lenn, neuñv, skriv, selaou, chom* (= ober e annez, met *chomel* = menel). Ouzhpenn se, dre vras, ar verboù savet gant ar rakger nac'hañ *di-* : *digroñs* (digeriñ krogen), 'diluñ' (diluziañ)², *diskar, diskuizh, distard*. Stank eo ivez an aok. I -at, deveret eus anvioù-kadarn alies : *kribat, ribotat, teilat* (/tejat /), *arat, braihat* (= bazailhat), *kignat* (an douar), *foerat, karat* (difastañ pesked), *kofesat* (/kosat/), *krafignat, kreskat, krignat, kourivellat*, (charigellat, eus unan mezv), *kochatat* (/kuš tat/), *labourat, lipat, sifernat, stoc'hellat* (/šoxelat/ kantren en enez en ur chopinat), *skubat, tañvat, c'hwennat, c'hwitellat, gwriat, kroueriat, charreat, hiniat* (/xan ijat/ troet *faire la chose en question*), *ruilhennat* (ruilhal), *stokennat* (pesketa gant ur *stokenn*, b., linenn hir a stirer a-dreñv ur vag), *peñseliat*. Evel er genyezhe saver ar verboù deadanvel gant al lostger {^Hat} : *brasaat, koshaat*, &a.

Arveret eo ivez al lostger {a :l} : *brochal* (brochennat), *dañsal, grontal, kaketal, postal, rostal, ruilhal, soñjal, stlejal, suntal* (sunañ), *torchal, harzal, fuial*, (bonad *fu-*, = tec'hout), *bordeal* (/bordeja:l/ = *loveañ*), *hunvreal* (/ø:vreja:l/), *direzonal* (diskiantañ), *drival* (/dri:wal/ = *ravanelliñ*).

Distankoc'h eo an aok I en -et {et} : *boket* (= pokat, gant *b-* evel e dilerc'h BrE.), *kerzhet, kuzhet, kac'het, kousket, peuret, sec'het, staotet, chouket, tommet, c'hoarzhed, sellet, evet* (/weiwet /). Un nebeut verboù en -out {ut} zo ivez : *anavout, bout, gallout, kavout, klevout, krapout* (troet : (s') *accrocher, prendre (du feu, de plantes)*), *kredout* (ha *krediñ*), *talout* (= talvout; ha *taliñ, tal*), *tapout, hañvalout*; ivez *gouzout* (/gut/ ha /gwe:rut/ diwar an 3e . un. bko. *goar* /gwe:r/, ma tisleger reol ar verb diwarnañ), ha *devout* (/dut/).

Ar verboù en {^Ha} n'int ket niverus, savet diwar anvioù plant pe loened

²Evit gwir, /dilyn/ zo da dostaat ouzh ar verboù en /ɛɲ/ (sl. pelloc'h), evit 'diluiñ', eleze, gant fatidigezh reol ar //ž// : *diluziñ = diluziañ*.

dreist-holl : *brennika* (/berniča/), *banala*, *boueta*, *devezhiata*, *logota*, *sistra* /šistra/, *tremoc'ha* (? /tremuxa/, troet *ramasser des anatifes*, ar re-se o vezañ /tremux/ str., =? *tremoc'h?*), *komzelleta* (/kāzeləta/ *pêcher des crénilabres* (*komzell* /kāzel/ b., ls. -ed)), *meskleta*, *pesketa*.

Seiz verb en *-el* : *lemel* (lam-), *mervel* (marv-), *sevel* (sav-), *derc'hel* (dalc'h-), *lezel*; daou ouzhpenn staget an aok. I hep kontammadur ar bonad : *chomel* (chom-) ha *'torel'* (taol-). Daou verb en *-ek* : *redek* ha *ledek* (= ledañ); unan en *-ezh* : *laerezh* /la:rex/. Ret eo ouzhpennañ ar verboù gwelet ha lavaret a zo o aok I /j'wɛlt lart/.

Peurliesañ e saver an anor-gwan gant *-et*, met verboù zo a stag (-t) hepken ouzh ar bonad; setu ar roll anezhe : *koll* (/kolt/), *deval*, *haliñ* (sachañ), *amar* (eren), *lavaret* (/lart/), *serrin* (/žart/), *teurel* (/tolt/), *kemer*, *gwelet* (/j'wɛlt/), *lezel* (/lešt/), *digor*, *torriñ* (terriñ, aog. /tort/); gwelout a reer ez eo o bonad dibennet gant /l r/. Oute e stager *dont* (/dejt/), *'gover'* (= ober, hag ivez *reiñ*, aog. /grejt/), *mont* (/wɛjt/), hag an eizh verb en /-ej/ a vo gwelet pelloc'h a zo o aog. : /aŋkwejt digwejt diskejt dištreyt gurtejt kwejt skejt trejt/. Pevar verb a ziskouez al lostger /Ø/ : *erru* /a:ry/, *echu*, *darev* /da:ry/, *mervel* (aog. /marw/ *marv*); evit verboù all, e-kichen an aog. en *-et*, ez eus un ag. gant /Ø/ o verkañ ar stad : *ur marc'h spazh*, *kig berv*, *bara poazh* (troet *pain de ménage*), *e c'houlou zo elum* (/iulew zo a:lym/).

Evel er genyezh e saver furmoù gant *o* pe *en ur* + aok. I (ha II e Groe); distaget e vez o ar genyezh /e/ evel e BrT.; ne vije ket dic'hallus e vije anezhi an araogenn *en* (sl. Kb. *yn*) met ar c'hemmadurioù zo heñvel ouzh ar re a c'hortozer goude *o* : *hi zo bet o vrennika* (/xizo bed eferniča/), *he* (= *i*, *int*) *zo o wennaat an ti* (/xazo xwénad anti/), *emant o c'hoari kartoù* (ha neket *'r c'hartoù*). Heñveldra gant *en ur* : *he* (= *i*) *a gomz(a) en ur zebriñ* (/xagāza nurze:bij/), *en ur erru en aod* (/nura:ry e-no:t/). Un diforc'h zo gant ar genyezh pa ranker etrelakaat ur raganv-gour renadenn etre ar skorell *o* hag an aok. sk. *o welet / ouzh va gwelet*; e-lec'h **ouzh** ez arverer **gant** : *hi zo gant ho soagniñ* (= emañ-hi ouzh ho louzaouiñ) /xizo jɛt-uswajij/(p. 304).

Ouzhpenn an douor, n'eus nemet pemp or da'r verb e Groe : bongevor, bonragor, eilragor (hemañ diwezhañ o vezañ dezhañ ster un amdremenet boas hepken, evel ma c'hoarvez alies gant ar furmoù e *-je* e BrK., da skouer). N'eus mui roud ebet a vonator. Merk an orioù (en 3e. un.) zo :

	bongevor	bonragor
	/Ø/ + /-a/ - pe <i>a</i>	/-ow/ - <i>o</i>
eilator	eilgevor	eilragor
/-əzej/ - <i>aze</i>	/-ej/ - <i>e</i>	/-əxej/ - <i>ahe</i>

(Gouzout a reer e kaver e BrE., a-getep, -*ze* ha -*he* e-lec'h -*je* ha -*fe* ; ouzhpenn se e vez etrelakaet -*a*- (distilhet /ə/ etre bonad ar verb hag an dibennoù-se).

Setu al lostgerioù-gour evit an orioù :

bongevor	eilgevor	bonragor
/-an/ - <i>an</i>	/-en/ - <i>en</i>	/-in/ - <i>in</i>
/-es/ - <i>ez</i>	/-es/ - <i>es</i>	/-is/ - <i>is</i>
/Ø/, /-a/, -, - <i>a</i>	/-ej/ - <i>e</i>	/-ow/ - <i>o</i>
/-amp/ - <i>amp</i>	/-emp/ - <i>emp</i>	/-imp/ - <i>imp</i>
/-et/ - <i>et</i>	/-ex/ - <i>ec'h</i>	/-ex/ - <i>ec'h</i>
/-ant/ - <i>ant</i>	/-ent/ - <i>ent</i>	/-int/ - <i>int</i>

eilragor	eilator
/-əxen/ - <i>ahen</i>	/-əzen/ - <i>azen</i>
/-əxes/ - <i>ahes</i>	/-əzes/ - <i>azes</i>
/-əxej/ - <i>ahe</i>	/-əzej/ - <i>aze</i>
/-əxemp/ - <i>ahemp</i>	/-əzemp/ - <i>azemp</i>
/-əxex/ - <i>ahec'h</i>	/-əzex/ - <i>azec'h</i>
/-əxent/ - <i>ahent</i>	/-əzent/ - <i>azent</i>

Islinennet hon eus ar furmoù disheñvel : -*et*, -*amp*, -*ant*, -*is*, ha dreist-holl -*ec'h* an 2l. bro., heñvel ouzh an eko., diwar *-*hec'h*, *-*het* (= -*fet*) hep mar.

An diforc'h pennañ avat — hag a gaver en un taread bras a Vro-Wereg — zo an dibenn -*a* en 3e. un. bko. Re hir e ve reiñ amañ ar roll savet gant E. Ternes (pp. 254-260). A-wezhioù, ar furmoù gant -*a* *peuvent exprimer une*

action répétée, habituelle ou de longue durée. Par contre, l'emploi du suffixe zéro permet de renforcer la mise en évidence de l'action individuelle. (p. 256). Anat eo avat ez eus ivez abegoù soniadel rik, hag ivez e vezer techet da ober gant *-a* er verboù deanvel : 3e. un. *diskroc'hena, falc'ha, falza, roeñva, toulla, &a.*

Ober a ra *première conjugaison* eus an displegadur nepgour : *ar baotred a laboura àr ar pont, man dilhad a sec'ha en heol, ar plouz a c'hol* (a c'holo) *an douar, eñ ' lonka e vara.* Ret eo merzhout e klever ar skorell adanvel a pa'z eus un anv-kadarn da rener, hogen ne vez ket gant ur raganv-gour (merket e vez ar c'hemmadur avat) : *te 'walc'ho an dilhad.*

Bez' ez eus eizh verb a ziskouez o aok. I en /-ep/, hag a c'hell bezañ displeget diwar furm an aok. kenkoulz ha diwar hini ar bonad. Setu i : /aɲkweɲ/, /digweɲ/, /diskeɲ/, /dištrep/, /gurteɲ/, /kweɲ/, /skeɲ/, /treɲ/. Anat eo ez eus evit lod anezhe furmoù en *-eiñ* : *distreiñ, skeiñ, treiñ, gorteiñ*; arabat disoñjal en hon eus ar bonad *gorto-* e krBr., gant an aok. *gortos*; e BrKLT e voe displeget ar verb a-bezh war an aok. *gortoz*, met e BrE. en en displeger war *gorto-*, *gorte-* evel e krBr. Ac'hann an aok. e BrGr. /gurteɲ/ = *gorteiñ* (/gortos/ a vez anavezet ivez). Ar verb /diskeɲ/, a dalv war un dro **diskouez** ha **deskiñ** diwar stokadur heñvelson, a c'houlenn '*diskeiñ*', eleze *diskoueziñ* gant ur //z// o kouezhañ reol e BrE. Skrivañ a reomp *kouezhañ, degouezhout*, gant *-zh-*, evel pa vije amañ ar gevvouezhienn //s//, hogen //z// eo hon eus, evit gwir, evel m'en diskouez ar Kb. hag ar Kn., ha neuze '*digweiñ, koueiñ*' evit **degoueziñ, *koueziñ*, a skrivomp (faziuz) *degouezhiñ, kouezhiñ*. Kempleshoc'h eo evit /aɲkweɲ/. Adsevel a reer da gentañ '*ankoueiñ*'. Hogen gouzout a reer e klot '*oe*' gwenedek gant '*oa*' ar genyezh ha degaset eur da resteurel *ankouaiñ*, ma kaver, ouzhpenn an dibenn boutin *-iñ* eus ar BrE., ar bonad *ankoua-* eus **ankouñva-*, sl . krBr. *ancouffhat*. N'eo ket direishoc'h enta *ankouaiñ* BrGr. eget *ankouaat* ar genyezh.

Displeget e c'hell bout an eizh verb-se diwar o bonad : /kweɲ/ da skouer, bonad (kw-), a roy bko. /mɛgwa/ (gant an dibenn -a) *me'gouez(h)a*; bro. /mɛgwow/ *me'gouez(h)o*; eko. /mɛgwej/ *me'gouez(h)e*, &a.; hogen, ar pezh a c'hoarvezas gant *gorto-*, displeget war an aok. *gortoz-* e BrKLT (hag ivez e BrGr.), a voe ledanaet da'n seizh verb-se hag e kaver bko. /mɛgweɲa, mɛgweɲ/ '*me'goueg(a)*', bro. /mɛgweɲo/ '*me'gouegno*', eko. /mɛgweɲej/ '*me'gouegne*', ar pezh n'eo ket direishoc'h, ent-strizh, eget furmoù degemeret evel *gortozo, gortoze* evit *gorteo, gortoe*.

Ober a ra an aozer *deuxième conjugaison* eus an orioù displeget goude ur renadenn eeun + a pe ur ger bennak + ez, sk. *ma zud a garan, petra (a) rez?* , *pe anv a lakec'h* (= lakfet, lakot) *dezhoñ* (dezhañ)? , *amañ e kouskin, gant petra e prenis* (= preni) *ur menaj?* , *kent pell e varvint, a-benn miz mae e teue ur c'hrouadur, arc'hoazh vo glav, penaos ez a ho pugale?* , *hag e veze ar bagoù endro oc'h armiñ.* (pp. 267hh.).

N'eus a furm dic'hour nemet er bongevor : /-er/ -er, sk. taoler.

Ar verb bout zo direizh :

bongevor kediel : *on, ous* /us/, *eo* /ow/, *omp, oc'h, int*; stagel : *zo* /zow/; *leel* : 3 un. *ma*, 3 ls. *mant*.

An aozer a laka da vongevor stagel ur furm */dow/ n'eus bet biskoazh anezhi. En ul lizher (06/02/72) e skriv dimp :

J'admets que cette forme soit une construction hypothétique. En admettant la mutation //^{ll}// qui agirait sur //sow// (ober a ra gant // *lec'h ma arveromp* (; ar yezhvuezhiad (^{ll}) a laka /s š/ da /z ž/), on aurait eu l'avantage de la conformité avec les faits historiques (sl. krBr. *so*). Mais, à mon avis, l'essentiel est que, sur le plan synchronique, la forme //dow// subissant la mutation //^l// (eleze ar blotadur) aboutit aux formes correctes /məzow/ etc. La formation des formes incorrectes est exclue suivant les règles données.

N'omp ket kendrec'het, ha ne welomp ket penaos e vije bet diaesoc'h ober gant /sow/ o vezañ ma verk a evel (^{l, ll}) (ent-istorel, n'eus bet biskoazh a a amañ, hag aet eo /so/ da /zo/ diwar hevelebekadur hepken). Ouzhpenn-se, penaos e c'hell an Ao. Ternes diskleriañ an adverb, /wərsow/ *gwerso* eleze *gwerz zo?*

bongevor reol : /ben bes bej bemp bex bent/ ; un hiron eo, deut diwar fatidigezh ar /ž/ ha stagidigezh an dibennoù eilorel. Dont a ra da heñvelson ouzh eilragor ar genyezh, ar pezh a c'halle bezañ graet hep reuz o vezañ ma oa bet adstummet hemañ gant an dibenn -*hen*, &a.

eilgevor reol : /bəzen, -es, -ej, -emp- -ex, -ent/ ; hiron eo ivez : ar /ž/ eus *bezen*, -es, &a. a rankje bout kouezhet, met miret eo bet diwar skouer ar verboù reol e -*zen* o deus e groeieg, ster un amdremenet boas evel hon eus lavaret.

eilgevor kediel : /wan was waj wamp wax want/, *oan*, &a. Levezonet eo bet /waj/ gant 3e. un. ar bonator aet da get : *boe*, hep mar, rak BrGr. /aj/ a zave da Br. /e/.

bonragor : /bin bis bow bimp bex bint/; notañ 2l. un. bis ha 2l, ls 'bec'h'.

eilragor : /bæxen, -es, -ej, -emp, -ex, -ent/; adsavet diwar skouer ar verboù reizh evel ar stummoù hir *befen*, &a. e-lec'h *ben*, &a. er genyezh.

Diforc'hioù zo e groeieg diouzh arver ar genyezh evit ar verb bout.

1°/ Er c'heneread prezegad + furm displeget, pa vez ar prezegad un anv-kadarn, un anv-gwan pe un anor-gwan e stager ar bongeavor kediel hep skorell, evel er genyezh, sk. *deuet ous*, *fatiket eo*; hogen, gant an orioù all e lakaer da arc'hwelañ ar skorell (Θ^1, ll) eleze α ha neket $e(z)$. Merzhet e c'hell bezañ en orioù reol, rak e zo (Θ^{X9}), eleze a laka /b/ da /f/ tra ma vez /b/ da /v/ gant / Θ / = α . Lavaret e vez neuze '*fatiket a vin*', '*deuet a vhaes*'. Ret e ve studial da vat arver α hag *ez* en teodyezhoù, met betegoût, ne gav ket dimp e ve fur kemmañ hon doare boas da ober. Met an arver-mañ a sklaeria an droienn wenedek *bout a zo* (a gaver ivez er-maez a Vro-Wereg) e-lec'h *bez'ez eus*.

2°/ Gant ar furmoù nepgour e c'hell ar prezegad bezañ ur ger eus forzh petore rummad, evel er genyezh : *pell eo*, *c'hwi eo*, &a., met amañ ivez e reer gant α : '*aesoc'h a vo dimp*' /aesox əvo demp/.

3°/ Gant ur furm displeget ha pa n'eo ket ar prezegad eus ar rummadoù meneget en 1° a-uc'h, eleze, pa n'eo nag anv-kadarn, nag anv-gwan, nag anor-gwan, pe pa c'hoarvez eus ur prezeg dibrezegad, e reer gant ar skorell (Θ^{X9}), eleze $e(z)$, nemet en 3e. un. ha lies ar bongeavor kediel ma arverer *ema*, *emant* /ma mant/ (a skriver *emañ*, *emaint* e KLT) : *peogwir ez on* (/xon/) *erru touchant ouzhpenn pevarzek vlez ha tri-ugent*, *hag ez on* (/əxon/) *c'hoazh gwiv* (amañ /jwi:w/ zo bet troet *vivante* gant E.T., eleze bev /bi:w/); *tri miz àr-lerc'h e oa* (/əxwa/) *marv hennezh*; *èl-se e oa* (= evel-se e oa ar paotr-mañ; distilhet /a:l-se xwaj/ hag enebet ouzh *èl-se oa* /a:l-se waj/ = evel-se oa an traoù, dibersonel); *arc'hoazh e vin* (/əfin/) *fatiket*; *hiziv ema* (/ma/) *kaer an amzer*; *da biv emant?* (/mant/).

4°/ Gant ar furmoù nepgour, e saviad an 3°, e reer ivez gant *ma(nt)* er bko. kediel, ha gant $e(z)$ en orioù all : *da'r sul ema* (/ma/) *ret 'n em wiskiñ*

prop; *peogwir e oa 'r brezel (/xwa/)*; *an devezh-se, e oa un devezh glav (/xwa/)*.

5°/ Evit al lec'hiañ diresis (*bez'ez eus, bez'e oa...*) e reer gant *bout a* evel lavaret a-zioc'h : '*bout a zo bara, bout a oa avel*' pa groger gant *bout*. Bez' e c'haller ober ivez gant '*bout a ra avel*' evel ar bremañ hepken avat. Pa ne vez ket merk al lec'hiañ diresis e penn al lavarenn e reer gant *a zo* evel er genyevzh : *petra zo c'hoazh? c'hoazh a zo? fall amzer a zo, ar baotred (= moused) bremañ 'n em okup ket mui z'ar guizin, pan eo gwir zo kuizinaourion* (amañ e lavarfe *ez eus goude peogwir*). En orioù all e reer gant a p'emañ ar prezegad dirak ar verb ha gant *e* p'en heuilh : *un tammig mor a oa*; met : *dec'h e oa avel, er Porzhig e oa ur grozh (/urgrox/ = kev*; a-zivout ar ger-mañ eo ret eveshaat ez eo gourel e Groe, dezhañ *bout roet benel* gant geriadur R.H.; da'n eil e rank *bout* skrivet *grozh* ha neket '*groc'h*', sl. Gl. *grotte* diwar ar galianeg); *neuze e oa selleier* (? /selijuwi:r/ = stignoù) *âr ar gweleoù*.

Ar verboù *bout* ha *mont* a c'hell *bout* arveret e penn-deroù ur frazenn gant *ez* : *ez on fatiket, ema teir eur, emant o tañsal, e oant er memes oadoù*. Evit ar verb *bout* n'eus nemet ar c'hevorioù kediel a c'hell *bout* arveret evel-se.

An diskouezañ *sed, setu* + raganv-gour a vez eztaolet evit lod gant skoazell ar verb *bout* : *sed mad on /šə-mad-on/, sed mad omp /šə-mad-omp/, sed mad tint /šə-mad-int/, hogen en 3e. ls, e kaver sed ma eñ /šə-ma joŋ/, sed ma hi /šə-ma xi/*. Hervez E.T. an 3e un. leel *ma* e ve, hag ent istorel e c'hallfe *bout* ar gwir gantañ pand eo gwir n'eo ar *ma-se* nemet un adverb lec'hiañ moarvat, met kenkoulz eo gwelout hemañ amañ : "*sed (a)ma*" sl. ar stagell lec'hiañ *ma* (sk. *el lec'h ma choman*); dirak ur sonenn e kaver *-d* a zo da dostaat ouzh an hini a gaver e *mard (eo)*; outañ e vez erlec'hiet (*e*)z e BrKLT, met an henvrezhoneg a ziskouez e oa div skorell *ed* hag *ez* (kv. krKb. *yd* hag *ydd*), disheñvel o orin, met deuet da gemmeskañ. N'eus furm ebet evit an eil gour : a-walc'h eo kounaat e teu *sed* ha *setu* eus *sellet(-hu)* dre hantererezh **selt(-hu)*, evel *sede* eus *sell-te* > **selde*; aet eur pelloc'h e groeieg betek **/se/* > **/še/* > */š /*, kv. an estlammadell *che!* e BrK. a zo marteze a-walc'h da denañ ac'hann, hag ivez e kaver, adalek mare ar c'hrennvrezhoneg '*chetu*' /šety/ ha neket /sety/ peurliesañ en teodyezhoù BrKLT ha /šoty/ e BrE.

Envel a ra an aozer *troisième conjugaison* an displegadur gant ar skorverb ober, sk. *koshaat a ran /kouxad ran/*. E arver avat zo disheñvel diouzh hini

ar brezhonegoù all, pa na vez arveret (gant an aok. I pe II) **nemet evit merkañ an arvez padel**. *L'action est envisagée dans son développement ou sa durée (aspect duratif). L'emploi de cette conjugaison est particulièrement commun pour désigner les phénomènes de la nature (y compris le temps qu'il fait et le temps qui passe) et les sensations physiques.* Stagañ a ra e notenn : *Cet emploi de la troisième conjugaison ne coïncide pas toujours avec l'usage dans d'autres dialectes bretons dans lesquels c'est cette conjugaison-ci qui est neutre sémantiquement* (p.280). Reiñ a ra da skouer BrL. *gouzout a ran*. En enep, e groeieg, an *displegadur kentañ* eo a zo neptu. *C'est la forme la plus courante, absolument neutre sur le plan sémantique.* Reiñ a ra da skouerioù an *trede displegadur* : *teurel a ra glav, tommet a ra, skorniñ a rae henozh* (/xerwax/? marteze *hec'hoazh?* sl. (w)arc'hoazh), *berraat a ra an devezhioù, pasonñ a ra an amzer, gweñviñ a ra ar bokedoù, kreniñ a ran gant an aroued (=anaoued)*³, *brasaat a rae an neizh, harpiñ (besteodiñ) a reant, blaziñ a ra az anal.*

N'eus nemet tri gour en douor : 2l. un. e /-Ø/ pe /-a/ (sl. ouzh a zo bet lavaret evit 3e. un. ar bko.), 1ⁿ ls. en /-amp/, 2l. ls. en /-et/ : *debr, debramp, debret, sec'ha, sec'hamp, sec'het.*

Savet e vez an nac'hañ (sl. pp. 284-293) gant an aremc'her (*circonfixe*) (^{1, 11}- ... -čēt) peurliesañ (eleze hep ma ve klevet *ne*, met gant ar blotadur, evel ma c'hoarvez e meur a deodyezh all). Un diforc'h zo en arver en 3e. un. ha ls. : pa ne vez ket eztaolet ar rener gant un anv-kadarn e ranker resisañ ar gour. Daou zoare zo d'e ober : 1° / pe ez eztaoler ar raganvioù-gour rener : *eñ, hi, he (= i)*; pe ez ouzhpennet an araogenn *a* en 3e. gour : *anezhoñ* /ənoŋ/ un. g., *anezhi* /əni/ un. b., *anezhe* /ənaj/ ls.. Sk. *hi n'he deus ket afer* /xinəšed afaer/ pe *n'he deus ket afer anezhi*⁴ /nəšed afaer əni/, *eñ n'oa ket aze* /jāwače zaj/ pe *ne oa ket anezhañ aze* /wače nā zaj/ "n'edo ket aze", *he ne ouezint ket* /xawe:ručet/ pe *ne ouezint ket anezhe* /we:ruče naj / (evit kompren ar skouerioù diwezhañ eo ret derc'hel soñj e chom ar verb en 3e. un. pa vez ur rener displeget pe c'houzispheget, hag ivez e vez displeget ar verb *gouzout* diwar an 3e. un. bko. *goar* (/gwe:r/), ha neuze /we:ručet/ zo ger-ouzh-ger '(ne) oaro ket'). Gant ar verboù *bout* ha *mont* e reer gant *ned*

³Ar skouer zo /kreiniñ ə ran, jēd-ənaruwet/. Daoust hag ur ger *aroued* co evit gwir, savet gant *ar-* evel *anoued* gant *an(n)-?* Pe troet e ve /-n-/ en /-r-/? Sl. /hiri:w/ ha /hini:w/ e lec'hioù zo evit *hiziv*. Setu perak n'hon eus ket roet evel diogel ar furm *hec'hoazh* da geñveriañ gant *arc'hoazh*, daoust ma ve komprenus-tre. Marteze eo ret kregiñ gant //henwa//, BrE. /xenwax/ ha gant /n/ > /r/, /xerwax/.

⁴Ar stummoù /xinəšet/ ha /nəšet/ zo da gompren *hi (n'e)n (d)eus ket*, gant raganv gourel an trede gour, sl. pelloc'h displegadur *devout*.

(strishaet da /d/ peurliesañ) evel er genyezh. En douor nac’hañ e reer gant furm ar bko. /es/ -ez evit an 2l. un. : *na gredez ket!* /greidəšet/, evel e meur a deodyezh all, met e groeieg n’eus ket evit diforc’hañ *na* diouzh *ne*, o-daou o reiñ /nə/ gant an hevelep kemmadurioù.

Ar verb *devout* a vez savet war ar bonadoù-mañ : bongevor /bes/, eilgevor /bwaj/, bonragor /bow/, eilragor /bəxej/, eilator /bəzej/, ar /b/ o vezañ erlec’hiet outañ gant /d/ en 3e. un. ha ls., eleze *beus* (*deus*), *boa* (*doa*), *bo* (*do*), *behe* (*dehe*), *beze* (*deze*) : merzhomp diouzhtu ne vije ket bet direol — e ster Tata Vallée — degemer *beus* er yezh lennegel — hag ar stumm-mañ o vezañ an hini implijetañ war ar brezhonegva a-bezh (nemet inizi Eusa ha Moal!) — pa zegemer *boa* : nag an eil nag egile n’int orinel hag e teu o *b-* diwar hevelebekadur : perak nac’hañ *ho peus* pa zegemerer *ho poa*? Sekred Tata Vallée ha Tonton Ernault e oa, hep disoñjal Tintin vMordiern!

A-walc’h e vo amañ reiñ skouerioù eus ar bongevor, 1° e penn-deroù al lavarenn, 2° e kreiz al lavarenn dre ma kemm heñvel an holl orioù :

<i>Penn-deroù,</i>		<i>Kreiz</i>
/mɛmbes/	<i>me’m beus</i>	/əmbes/
/tɔfes/	<i>te’z veus</i>	/xafes, fes/
/jondes/	<i>eñ (e)n deus</i>	/əndes/
/xindes/	<i>’hi (e)n deus’</i>	/xindes/
/nibes/	<i>ni (hon) beus</i>	/xurbes/
/xypes/	<i>c’hwi (ho) peus</i>	/xupes, pes/
/xandes/	<i>’he (e)n deus’</i>	/xundes/

Evit diskleriañ furmoù an 3e. gour eo ret derc’hel soñj ne gemm ket ar verb e BrE., ac’hann /-n des/ evit 3e. b. un. ha ls., ar pezh n’eur ket evit erbediñ er genyezh.

Evel e dilerc’h BrE sk. e tisleger ivez anor-kadarn *devout*, sk. *ne’m eus ket afer da’m bout aon* /mešed afaer d-əmbud ān/, *da’z vout* /d-afud/, *en dout*, *’he’n dout*, *hon bout* /urbud/, *ho pout*, *’o’n dout*.

Setu ar raganvioù-gour renadenn :

<i>ma, man, 'm</i>	/mə, mən məm məŋ, m/	<i>hon</i>	/xur xun/
<i>(a)z</i>	/xa/	<i>ho(c'h)</i>	/xu(x)/
<i>en</i>	/ən ɛr/	<i>o</i>	/xu(x)/

Da skouer : *te man gwel, me az kwel, me en gwel* /mərj̃weil/, *me he gwel, te hon gwel* /təxurj̃weil/, *me ho kwel; pa'm gweloc'h* /pə-mj̃welex/; *ma zrugarekaat a ra, az trugarekaat a ran, en trugarekaat a ran* (gant *en e-lec'h e* gant an anor-kadarn), *he zrugarekaat a ran, hon trugarekaat a ra* (*hon* ne gemm nemet /k/ → /x/), *ho trugarekaat a ran, o zrugarekaat a ran; da'm c'hemer* /d-ɛrxemeir/ (*e-lec'h d'e gemer*).

Gant ar furmoù skoret gant *devout* e reer gant 3e. un. g. *eñ*, b. *hi*, 3e. ls. *he* : *me'm beus eñ flastret* /məmbes-ã-flaštet/, *flastret em beus eñ* /flaštéd əmbes-ɔŋ/; *me'm beus hi flastret* /məmbes-i flaštet/, *flastret em beus hi* /flaštéd əmbes-i/; *me'm beus he (= int) flastret* /məmbes-a flaštet/, *flastret em beus he* /flaštéd əmbes-aj /. (p.305)

En nac'hañ ez adkaver an troiennoù evit an 3e. gour : *me n'en anavan ket, me (n')anavan ket anezhoñ* /(m)ana:wañčed ɛnoŋ/; *n'hec'h anavan ket* pe *n'anavan ket anezhi*; *n'o anavan ket* /xuxana:wañčet/ pe *n'anavan ket anezhe*. Er gourioù all ne reer ket gant furmoù displeget *a*. Gant ar furmoù skoret : *te 'z voa ket ma (h)anavet* /t əfwače m axana:wet/, *me 'm boa ket az anavet* /məmbwače xaxana:wét/, *me'm boa ket anavet anezhoñ* /məmbwačed ana:wéd ɛnoŋ/, *me 'm boa ket anavet anezhi* /ə ni/, *te 'z voa ket hon anavet, me 'm boa ket hoc'h anavet, me 'm boa ket anavet anezhe*. Evit ar stumm '*hanavet*' gant ar 1ⁿ. gour, sl. ouzh BrT. *ma h- + sonenn*. Kreñvaet e c'hell bezañ ar renadenn gant stagañ *da +* ar raganv-gour dereat : *te 'z voa ma lezet din, te ma laka din, m'en laka dezhoñ* : n' eo *din, dezhoñ* amañ nemet evit pouezañ hag arabat e ve o c'hemer evit ur renadenn zedeurel; n'o arverer ket en 3e. gour eus ar c'houlzoù : *me 'm boa eñ lezet* (/məmbwa-jã lešt/) ha neket **me 'm boa eñ lezet dezhoñ*, da lavarout eo e kreñva *da +* ar raganvioù rener.

Gant an douor e reer gant ar raganvioù rener : *difenn me, difenn eñ, difenn hi, difenn ni, difenn he*. En nac'hañ : *na'm c'hreded ket, (na) greded ket anezhoñ, (na) greded ket anezhi, n'hon c'hreded ket, (na) greded ket anezhe*.

An araogennoù

Evel er brezhonegoù all e kaver araogennoù displeget ha re zizisplegus. E-touez ar re gentañ :

àr (= *war* evel e dilerc'h BrE.) : *daou àrn-ugent*; *àr an daol*; *àr droad*; *sed me deuet àr wellaat, hi a zeu àr he c'hoar* (= *war-zu*, *trema*);

kenek anez : *kenek e vreur e vehe marv*;

davet : *hi a ya davet he c'hoar*;

dar (+kemm. blot) *dre war-dro gant* : *eñ a bas dar C'hroe*; *dar hanternoz* (= *war-dro h.*); *dar neuze* hiviziken, abaoe an ampoent-se; *an arad* (= *arar*) *a zo halet* (stlejet) *dar ar roñsed* (ober a rafed *gant gant* er genyezh);

dan (hep kemm.) : *dan an daol*; *dan toenn an ti*;

da (+kemm. blot) : *hi he deus ('he'n deus')* *lavaret d'he mamm*; *eñ a ya d'arat*; ivez evit degas renadenn ar verb en danod, evel e meur a lec'h e BrE., *mouget on da'r maged* (= *gant ar m.*) .

dirak : *dirak an ti*;

dreist : *dreist an nor*

en : /e/ dirak ur gensonenn : *e pep ti, e ti ma zad*; /en/ dirak ur sonenn pe un divsonenn : *en un ti bennak*; /nə/ dirak ar 1^{añ} un. 'm : *ne'm zi*; /n/ dirak ar gerioù perc'hennañ all : *n'e di* = en e di;

èl: /jald/ evel : *èl erell* evel ar re all /jald-ərel/;

gant /jjet/ : *gant ma zud*; *kustum gant an amzer*; *me'm beus klevet gant meme* (= *mamm-gozh*); *ni oa o stokoñ bouzel gant* (= *ouzh*) *ar c'hraou*; *ni oa hanter varv gant an naon*; teurel evezh ouzh an diforc'h : *me zo laeret dezhoñ* pe *me zo laeret darnoñ* me zo laeret gantañ, hogen *me zo laeret ganon* (= *ganin*) me zo laeret me, a reer *gant gant* evit pouezañ war rener ar verb danodel; (p. 315)

met nemet : *n'eus ket met ur bara* (ezteurel a reer atav *ket*);

mesk e-mesk (displeget e vez) : *mesk an dud, mesk al lann*;

betek /p tak, f tak/ : *betek an echuamant blez*;

tal e-tal (displeget) : *tal an ti*;

etre /tre, etre/ : *he (= i) oa èl logod etre az treid*;

evit /wít, yt/ : *evit an dud*; *evit gallout gwalc'hiñ*; *eñ zo brasoc'h evit e vreur*;

hep : *hep argant (= arc'hant)*;

zo *a, eus + kensonenn*; (kemm. blot). *zo-bell* a-bell; *zo vintin betek an noz*; *me a zeu zo 'r Vourc'h*; *dour zo 'r puñs*; *zon* dirak ar ger-mell amstrizh hag ar gerioù perc'hennañ : *me 'm beus klevet zon un dra bennak, ni (hon) beus bet doareioù zon hon bugale*.

Euenaet eo bet an displegadur eus an araogennoù; n'eus nemet hini *da* a ve disheñvel diouzh ar patrom; setu an azonoù gour :

/-on/	<i>diragon</i>	<i>evidon</i>	<i>àrnon</i>	<i>darnon</i>	<i>zonon</i>	<i>ganon</i>	<i>den (/den/)</i>
/-ut/	<i>diragout</i>	<i>evidout</i>	<i>àrnout</i>	<i>darnout</i>	<i>zonout</i>	<i>ganout</i>	<i>dit</i>
/- ^H oŋ/	<i>dirakoñ</i>	<i>evitoñ</i>	<i>àrnoñ</i>	<i>darnoñ</i>	<i>zonoñ</i>	<i>gantoñ</i>	<i>dezhoñ</i>
/- ^H i/	<i>diraki</i>	<i>eviti</i>	<i>àrni</i>	<i>darni</i>	<i>zoni</i>	<i>ganti</i>	<i>dezhi</i>
/-omp/	<i>diragomp</i>	<i>evidomp</i>	<i>àrnomp</i>	<i>darnomp</i>	<i>zonomp</i>	<i>ganomp</i>	<i>demp</i>
/-ox/	<i>diragoc'h</i>	<i>evidoc'h</i>	<i>àrnoc'h</i>	<i>darnoc'h</i>	<i>zonoc'h</i>	<i>ganoc'h</i>	<i>doc'h</i>
/- ^H aj/	<i>dirake</i>	<i>evite</i>	<i>àrne</i>	<i>darne</i>	<i>zone</i>	<i>gante</i>	<i>dezhe</i>

E-kichen an araogennoù eeun-se e kaver troiennoù araogennel, anezhe un araogenn mui un anv, a vez displeget dre lakaat ar ger-perc'hennañ dirak un anv. Setu ar re bet dastummet gant E.T. (notenn : pa vez lies ar perc'henner e liesaer an anv) :

àr-lerc'h : *àr-lerc'h ma lein*; *àr ho lerc'h* (un. seven); *ar ho lerc'hioù* (ls.);

àr-dro : *àr-dro an ti*;

dar-berzh, dre-berzh, zo-berzh a-berzh : *dar-berzh ma zud* ;

da sit /də-zit/ e keñver, da geñver : *hi zo eurus da sit he c'hoar*; peurliesañ e vez kreñvaet gant ur raganv pouezañ : *da'm sit-me, d'ho sit-c'hwí, d'o sit-he*; (liester ebet *da sit*);

douzh tu : *ni zo kar douzh tu ma mamm*;

e-kostez : *e-kostez an ti; ne'm c'hostez, n'ho kostez (un.) , n'ho kostezioù (ls.);*

e-kerlienn (evel-se, diwar *kerl* kelc'h, e jubennomp /e-krijen/ warnañ an-unan, o komz eus dilhad : *ne'm c'herlienn, n'e gerlienn, n'o c'herliennoù; hag e oa ur roched wenn n'e gerlienn;*

e-lec'h : *e-lec'h e vreur;*

e-mesk : *hon tud varv zo n'hon meskoù;*

a-raok /e-ro:k/ : *a-raok erru er gêr; me 'm beus aon a-raok ar gurun; ne'm raok; n'hon raogoù;*

a-ziabarzh /e-zijabarx/ : *a-ziabarzh ar vag; ne'm diabarzh;*

a-ziavaez /e-zioŋaes/.

a-hed /e-xet/ : *a-hed man buhez; ne vez ket arveret koulz lavarout nemet en unander; el liester e reer kentoc'h gant a-hed ar c'horf : me zo astennet ne'm hed, hi zo astennet n'he hed pe a-hed he c'horf; he zo astennet a-hed o c'horfoù.*

Niverus eo ivez an troiennoù araogennel dibennet gant *da* :

a-dreñv da : *a-dreñv dezhi; hep da avat dirak un anv : a-dreñv an ti /e-draŋ ənti/;*

a-dreuz-kaer da : *me ya a-dreuz kaer da'l lann;*

a bep tu da : *a bep tu da'n daol; a bep tu demp;*

a dro da /e-dro də/ : *a-dro da'n ti;*

e-fas da a-dal da : *e-fas da'n ti; e-fas dezhe;*

e-kontr da ouzh : *unan e-kontr da'n arall (/e-kā t ə/); e-kontr demp;*

enep da : *unan enep da'n arall; enep deoc'h;*

en arbenn da /e-rapen də/ = war arbenn da : *me zo aet en arbenn dezhe;*

diaraok da, a-ziaraok da : *a-ziaraok da'n ti; diaraok dezhi;*

a-gaoz da : *a gaoz da'n dra-se* ;

gras da : *gras den (= din)* ;

malgre da : *malgre da'n dra-se* ; *malgre dezhoñ* ;

penn-dar-benn da : *penn-dar-benn da'r vuhez* ;

tost da : *tost da'n ti* ;

tro-ha-tro da : *tro-ha-tro da'n ti* ; *tro-ha-tro doc'h* ; *tro-ha-tro da'n amzer-se* ;

trugarez da : *trugarez doc'h mar em beus gouezet (/gwe:ret/)...* ;

vizavis da : *vizavis da'r skol* ;

hed-ha-hed : *hed-ha-hed da'm buhez*.

Araogennoù zo ne c'hellont ket bout displeget :

a-benn : *a-benn c'hwec'h miz* ; *e veze gouarnet beuzel a-benn ar goañv* ; *a-benn bremañ* ;

dik da, ouzh : *dik taol* ; *dik an aod* (distilhet /dek/, met kv. ar gallaoueg /dik/ betek.

douzh : *douzh an Donn* (kerreg en aod Groe) *e oa* (diouzh tu an D.) ; *bouilhardoù douzh ar walarn* ; *douzh an tu arall* ; *he oa pell douzh o zud* ; *douzh ar sañs-se* er ster-se.

durant : *durant an hañv e-pad* ;

a : *pas kalz a besked* ; *pevar deiz a vor* ; *tri a vugale* ; (ne vez arveret *a* nemet en un nebeut troiennoù ; erlec'hiet e vez *zo outañ*) ; ne vez displeget nemet en 3e. un. ha ls. e nac'hañ ar verboù ; sl. a-zioc'h.

goude : *goude ma lein* ;

rak (war-lerc'h aon) : *me'm beus aon rak kouezhiñ* ; *eñ en doa aon rak mervel* ;

suivant hervez : *suivant an nombr a dud* ;

tro : *tro'r blez; tro'n deiz; tro an noz* (= e-pad ar bloaz, an deiz, an noz a-bezh);

tro ouzh en dro da : *tro ouzh an daol*;

a-c'houde /ude/ : *a-c'houde naontek vlez*;

e-harz : *e-harz an oaled*;

dar-fors war-bouez : *dar-fors ma labour*;

dre forzh : *dre forzh labourat*;

e-barzh : *e-barzh ar c'hraou*;

e-korf : *e-korf div pe deir eur*;

e-kreiz : *e-kreiz al lann; e-kreiz kêr*;

gant forzh : /j̃e-forx/ *dre forzh : gant forzh neuñviñ.*

Ar stagelloù kenurzhiañ pennañ zo :

hag (**ha** + kensonenn) : *fourchedoù ha loaioù; kaol hag irvin*;

kar rak (dianav ar ger-mañ nemet e perak) : *kar ne oa ket ker*;

met : *me'm beus goulennet kant lur (/li:w/ 'livr') ganti, met hi ne faote ket dezhi gober (= reiñ) den*;

nag (**na** + kensonenn) : *ni n'hon boa nag argant (arc'hant) na tra; na me ivez; nag un amzer! nag ur vuhez drist*

pe (**ped** + sonenn) : *gwin ruz pe gwin gwenn; e ruz ped e gwenn.*

Setu ar stagelloù isurzhiañ pennañ :

mar en islavarennoù tebiñ beziadel kadarnaus : *mar prenez, na brenez ket re ger! ne ouezan ket (/we:ran/) mard eo gwir* (roet ar skouer gant an aozer dindan an talbenn-mañ, hogen amañ ez eus ul lavarenn goulennata ameeun, degaset gant *hag* er genyezh) , *mar zo tra-walc'h da zebriñ, me zo kontant* (amañ e lavarfemp : mard eus...)

ma en islavarennoù tebiñ beziadel nac'hus : *ma nend out ket saj* (= fur) *e'z vo ket da zebriñ*; *ma ne zimezan ket a-benn miz mae, me a yel da vout matezh.*

pa en islavarennoù tebiñ disveziadel kadarnaus pe nac'hus : *pa zebrahes muioc'h, te vehe ket ken trist* (= moan); *pa ne'z vehe ket ma saovet, e vehe bet marv.*

ma'z en islavarennoù klokaat : *ret eo ma'z vo kaer evit sec'het an dilhad.*

parskan, kan peogwir : *ni ya da vale, parskan kaer eo hiziv.*

peogwir, pand eo gwir : *an argant kentañ am boa bet gantoñ pand eo gwir eñ oa n'ur vag peskour e Groe* (er genyezh e vez heuliet *peogwir* gant e + verb).

penaos : *mar'n em apersavan penaos al litr zo lakaet ar hon c'hontoù...*

pa en islavarennoù amzeriañ : *pa zo bet bara, ni 'beus debret* (amañ ivez, arver *zo evit eus*, dianav er-maez a'r verb *devout*); *pand on oc'h ober ma labour, me a vourra bout trankil.* Da verzhout eo e reer gant bongevor an isverb evit merkañ un tremened, met ar pennverb a vez en eilgevor pe en ur c'houlz tremenet : *pand on yaouank, me oa prometet*; *pand on bihan, me'm beus labouret man gwalc'h.*

Troiennoù stagennel zo ivez, en o zouez.

àr-lerc'h ma'z : *àr-lerc'h ma'z oa lakaet an avaloù* (= patatez), *e oa ret o c'housketat.*

a-benn ma'z : *a-benn ma'z oant deuet evit monet kuit da'n noz, ez oa deuet un tourbilhon.*

bout ma'z daoust ma'z : *bout ma'z on paour, me zo eürus.*

ken ma'z : *eñ oa chomet ganomp ken ma'z oa aet da'r mor*; *ken ma'z erruimp e vo 'r mor izel.*

kentizh ma'z, kentizh èl ma'z : *kentizh ma sailhant er-maez z'ar c'hatekin* (katekiz) *o deus (/xundes /) ur velomoter*; *kentizh èl ma pignez àr un doenn, 'z veus aon rak kouezhiñ.*

kentoc'h evit ma'z : *eñ en doa preferet kas argant den, kentoc'h evit ma'z vehen bet aet matezh.*

durant ma'z : *ret eo d'ober al labour durant ma'z vo aze.*

a-gement gwezh ma'z, kement gwezh ma'z : *c'hwi en mezva dezhoñ kement gwezh ma teu d'ho ti.*

e-lec'h ma'z : *e-lec'h ma werzent ar pesked ez veze laret...*

a-raok ma'z : *a-raok ma'z oa ganet hennezh.*

a-gaoz ma'z : *a-gaoz ma'z oa 'r sul.*

èl ma'z : *un den a ra atav èl ma c'hell; an dud a oa kent èl ma 'mant bremañ.*

gant ma'z : *gant ma'z oamp paour, ni hon boa c'hoazh gout (= plijadur).*

gant aon ma'z : *mar gwerzhez, gra atañsion gant aon ma'z vehes roulet (= touellet).*

le ma'z : *an dud a yae le ma'z oa ur forn da glask un tamm goell. (Teurel evezh e lavarar /e-lex mə/ hogen /le-mə/, eleze e hañval bout bet miret ar ger le).*

malgre ma'z : *malgre ma 'ma kozh, eñ zo yac'h.*

betek ken ma'z : *ni a dape àr ar goaven betek ken ma teuy an amanenn.*

tra ma'z (/tro-mə-/): *tra ma pase an amzer-se...*

a c'houde ma'z : *a c'houde ma c'hounida (ma c'hounez) muioc'h, he zo aesoc'h.*

evit ma'z : *me'm boa lakaet un dra bennak (ul lizherig) e-tal az tor evit ma'z vehe bet gouezet (/gwe:ret/) ez on deuet amañ.*

ken pa : *ni n'hon beus ket (/nibəše/) desket ar galleg ken pand omp aet da'r skol.*

zo pa aba ma'z : *zo pa c'hounida (pa c'hounez) muioc'h, he zo aesoc'h.*

a-benn ez : *a-benn ez oa deuet da'r ger endro, man breur en doa atav (= dija) pemp blez.*

a-vuzul ez : *a-vuzul e koshaen...*

men ez e-lec'h ma'z : *men ez on ganet...*

metek ez lakaomp e : *metek ez vehemp kar...*

nag ez daoust ma : *he oa kig ha gwad èl holl an dud, nag ez vehent bet er mor.*

a-c'houde ez : *a-c'houde ez on e Groe...*

ken a, ken ez : *me a chomo d'en gorteiñ ken a deuy (a zeuy), pe ken e teuy; kenavo; ken ez vo (/əfo/) dimezet.*

Lemel a reer ar stagell (*ma'z, ez*) gant ar verb *devout* pe *bout*, eleze e reer evel pa vije ur bennlavarenn : *àr-lerc'h hi he doa (/xindwa/) echu he labour..., ken o doa (/xundwa/) bet bugale, he oa chomet gant o zud kozh; ken (ne) ouien ket (/we:renče/) mui men monet; ar vugale a zeue atav, na (= daoust ma ne) vehe ket bet kalz argant.*

Kavet e vo (pp. 327-29) ur roll eus an adverboù. Al lod muiañ anezhe zo anavezet mat er genyevzh ha ne zegasfe tra ebet o eilskrivañ amañ. Ret eo avat resizañ kudenn an adverboù kadarnaat ha nac'hañ en atersoù :

kadarnadur **dervaus** : ya

kadarnadur **dislavarus** : eo

nac'hadur **dervaus** : naren

nac'hadur **dislavarus** : pas.

Sk. *Te ma (h)anav? Ya. Te 'z veus lakaet ar vuoc'h er c'hraou? Ya. Te ne 'z veus ket mui soñj? Eo. Te ne gredez ket an dra-se? Eo. Ne oa ket tamm bara? Naren, n'oa ket. Te n'out ket bet biskoazh o neuñviñ? O, naren, james. Eñ zo kreñvoc'h evidout? Pas (= neket). Kaer e vo arc'hoazh? Pas, arc'hoazh ez vo glav.*

4. GERLUNIADONIEZH

Nemeur a dra zo da lavarout amañ : n'eus nemet ur rakger a ve bev evit gwir : *di-* pe *dis-* eo.

An aozer a studi da c'houde al lostgerioù, met amañ kennebeut n'eus tra gwall nevez.

Menegomp ur fazi pa lavar, diwar-benn ar gerioù lieselfennek e teufe *kalan-goañv* (/kalãgwaŋ) eus *kalon* (/ka:lãn/) : anat eo hon eus La. *calendas*.

5. KLOZADUR

Klasket hon eus dezrannañ al levr dreisttalvoudus-se, diwar savboent ar re a gemer preder gant ar yezh a-vremañ ha neket hini ar yezhoniourion. Meur a abeg oa : unan romantel a-walc'h ha na dalv ket da galz, eleze e kav dimp e c'hellomp hon bout un tammig doujañs evit ar gomz a voe hini Yann-Ber Kalloc'h. En embannadurioù bremañ eus ar barzh-se (hini Dihunamb pe Kendalc'h) e kaver stummoù **gwenedek rik**, na oant ket e re hag a c'haller merzhout a-wezhioù pa seller ouzh an embannadur kentañ eus e varzhonegoù e-barzh dastumadenn *Dihunamb* a-hed ar bloavezhioù. Egile, en hon eus amañ un deskivadur tost da glok eus un deodyezh a oa chomet hogos dianav, ha hi pell a-walc'h diouzh ar c'henyezhoù damlennegel boas. Setu perak e c'hallas an Ao. Ternes degas kement a zanvez nevez hag ac'hann pinvidikaat hon anaoudegezh eus hon yezh. Hon soñj eo da nebeutañ : dav eo da'r brezhoneg kemer da genvad an holl binvidigezhioù a gaver betek en e zisterañ teodyezh, hep brientekaat homañ da sit honnezh pe hon-hont. Nebeut-ouzh-nebeut e vo degaset dimp diwar o studi, met pa c'hoarvez d'unan bout ken pell diouzh a vez degemeret da **yezh lennegel** (sañset) e tleomp-ni ivez tennañ korvo eus he dibarderioù ha lakaat tremen ar pep azasañ er genyezh, dreist-holl pa c'haller fiziout e labour an imbourc'her.

Douarnenez 16 08 72

KREIZENN IMBOURC'H STURYEZHOURIEZH

NOTENNOÛ-LABOUR

ROLL AN NOTENNOÛ-LABOUR EMBANNET

KIS-E001 - KIS-D029 *Preder 123-124/51-99* 1969.

KIS-E030 - KIS-E074 *Preder 138/11-61* 1970.

KIS-E075	18	09	71	Lizher an Aotrou Kenan Kongar KERVELLA da Rener ha da Embanner <i>Preder</i>	33
KIS-E076	13	10	71	Notennoù yezhadurouriezh a-zivout KIS-E075 ...	36
KIS-E077	17	11	71	Respont Rener <i>Preder</i> d'al lizher KIS-E075	40
KIS-E078	28	11	71	Gl. affectivité.....	41
KIS-E079	28	11	71	Gl. moral, morale, moralité.....	43
KIS-E080	05	11	71	Gr. πύλη, La. porta, h.a.....	48
KIS-E081	15	11	71	Gl. la Sublime Porte.....	49
KIS-E082	21	11	71	Gl. culture, civilisation	50
KIS-E083	11	12	71	Gr. πύλη, La. porta = "galloudezh"?	54
KIS-E084	03	07	72	Gl. activisme.....	56
KIS-E085	31	01	73	Gl. représailles	57
KIS-E086	01	02	73	Kb. cyrchu, Gl. représailles	58
KIS-E087	14	02	73	Keñverioù arbennel, emframmel, h.a. Gl. antécédent, conséquent, coexistant, cause, circonstances, conditions, h.a.....	60
KIS-E088	27	03	73	Gl. médiat, médiation, médiatiser, immédiat, h.a.	64
KIS-E089	21	04	73	Gl. récurrence	67

KIS-E090	10 05 73	Gl. interpoler, extrapoler	69
KIS-E091	12 05 73	Gl. inférence, induction, déduction.....	70
KIS-E092	15 05 73	Gl. compréhension, extension	74
KIS-E093	25 05 - 01 06 73	Al lostgerioù -el, -ek, dezrann steroniezhel	76
KIS-E094	01 06 73	Al lostgerioù -el, -ek, renabl an arverioù	81
KIS-E095	04 06 73	Al lostgerioù -el, -ek, evezhiadennoù da heul KIS-E093, -E094	88
KIS-E096	11 06 73	Al lostgerioù -el, -ek, kudenn an -i- en -(i)el, -(i)ek.....	90
KIS-E097	16 07 73	Lizher a-zivout roll ar Greizenn Imbourc'h Sturyezhouriezh	91
KIS-E098	20 08 73	Notenn a-zivout roll ar Greizenn Imbourc'h Sturyezhouriezh	92
KIS-E099	01 07 73	Gl. croissance, expansion	94
KIS-E100	08 10 73	A-zivout ar sturyezhañ e tachenn ar ouezoniezh	95
KIS-E101	12 10 73	Gl. humeur, caractère	99
KIS-E102	16 10 73	Gl. humeur, caractère	101
KIS-E103	12 10 73	A-zivout arver ar rakger Br. do-.....	102
KIS-E104	16 10 73	Ev. dys-.....	104
KIS-E105	19 10 73	Notennoù da heul KIS-E101, -E102, -E103, -E104	105
KIS-E106	22 10 73	Gl.Sz. code.....	107
KIS-E107	08 11 73	Gl. recyclage	109
KIS-E108	12 11 73	Geriaoueg diwar stael, Gl. affecter, muter, révoquer, réintégrer, déclasser, promouvoir, h.a... 11	11

KIS-E075 18 09 71 – lizher an Aotrou Kenan Kongar KERVELLA da Rener ha da Embanner PREDER.

Aotronez, gwall zaleet em eus moarvat da skrivañ deoc'h goude bezañ bet tu da lenn niverenn 130-131 ho tastumad, o tougen an anv *Kant ugent testenn verr a lennegezh*. Diwar meur a abeg koulskoude n'em eus ket bet tro d'hen ober abretoc'h.

Gwelet em eus e oa en niverenn-se daou bennad, o tougen an niveroù 17 ha 117, bet tennet eus *Gant blaz an avaloù ruz*, hag a zo ur skrid bet savet ganin. Ne c'houlennan ket gwell e talvezje va skridoù da zanvez kelenn ; ur wech bet embannet ur skrid bennak e kav din ez eo reizh e vije lakaet da dalvezout diouzh an ezhomm a c'hell bezañ.

Ha me o lenn ar pezh a zo bet embannet koulskoude, setu me souezhet o kavout aze bommoù ha ne oan ket evit krediñ e oant bet savet ganin. Setu 'ta ma 'm eus taolet ur sell war ar skrid a oa bet embannet e GWALARN ha me o kavout e oa bet displeberet c'hoazh gwashoc'h va skrid eget ne soñje din. Peadra a zo da grediñ en ur lenn anezho ez eus en ho tastumad pennadoù o tennañ da re Kenan Kongar, met ne dint mui pennadoù Kenan Kongar evel m'en deus hemañ o skrivet.

Reizh e kavan, anat eo, e ve bet lakaet va skrid gant an doare skritur bet degemeret gant Emglev Roazhon an 8 a viz gouere 1941. Anzav a ran ivez e c'heller mont a-dreuz en ur gas da benn al labour-se, o vezañ ma ne oa bet roet e 1941 nemet reolennoù dre vras. Ha setu perak n'eus ket a lec'h din da glemm pa gavan skrivet *c'hwezhet* el lec'h ma tleje bezañ bet *c'hwezet*. Ne gavan ket da rebech kennebeut dre ma 'z eo bet **eeunet** en *em eus* ar pezh a skriven : *Gortozet am eus pe Evel na zeue mui betek ennon am eus klasket...* Ha ma kavan *damanavet* el lec'h ma 'm boa lakaet *damanavezet*, e kav din ez eus bet kollet aze ur silabenn dre zievezhded an diskriver ; ha diwar hevelep abeg eo e kaver ivez moarvat *kouls* tra ma tlee bezañ bet *koulz*.

Diaezet e voe muioc'h va spered pa gavis *sioulded* el lec'h ma 'm boa lakaet *sioulder*. Tu e oa koulskoude da **eeunañ** aze en un doare kalz eeunoc'h ; peogwir, hervez, ne zle ket un anv e -der bezañ gwregel, ne oa nemet bezañ lakaet *meur* e-lec'h ar *veur* a gaved er skrid, ha kement all o welout skrivet *jel*, *daerou* hag *anal* pa lakaen *chel*, *daeloù* hag *alan*.

Mar deo kasaus ar c'hemmoù-se hag a zeu a-benn da cheñch liv ar skrid,

ez eus avat tri degouezh ma 'z eus bet graet kalz gwashoc'h, rak amañ ne deo mui arouezioù skrivañ eo a zo en afer, hogen yezh an oberour e-unan. **Ha war an tri c'hraf-se ez eo ret-mat din sevel klemm ha diskleriañ anat ez eo bet en degouezhioù-se mastaret ha distreset va skrid.**

- 1 -

E penn kentañ ar pennad 17 e kavan skrivet : *Evel pa vije bet un dra divizet en a-raok... hag he stardañ evel pa vije bet ivez...* N'em boa ket avat skrivet *pa* aze, na bet c'hoant d'hen ober. *Evel ma* eo am boa skrivet hag *evel ma* eo a felle din lakaat. Moarvat ne deo ket **direizh** *evel pa* er frazenn-se e-keñver ar yezh, ar pezh ne vir ket ne da ket mat gant ar pezh a felle din reiñ da c'houzout. Un arliv a zo etre an daou zoare da lavarout, hag an arliv-se a zo un dra hag a gont evit ur skrivagner. Ret eo eta mirout evel ma (lakaomp em bije bet c'hoant ober gant *pa* er frazenn, n'em bije ket lakaet *evel pa*, met *koulz ha pa!*)

- 2 -

Lenn a ran ivez : *Eñvor ur ganenn a'm boa klevet... Evel na zeue mui betek ennon e'm eus klasket... Blaz ar c'han-se a'm boa klevet...*

Biskoazh avat n'em eus gwelet euzhadennoù eus ar seurt er brezhoneg a veze skrivet kent 1941 ; hag evel ma ne oa bet ger en emglev ar bloavezh-se o lavarout e oa abeg da gemmañ un dra bennak er gerioù *AM* hag *EM* a veze graet ganto betek neuze, ne c'helle, e doare ebet, bezañ disheñvel goude. E-pad bloavezhioù ha bloavezhioù ivez o deus e gwirionez an holl kendalc'het da skrivañ evel diagent *am* hag *em*, *az* hag *ez*. Ha setu a greiz holl ma weler o tiwan e skridoù 'zo stummoù souezhus ; kregiñ a reas gant *DA'M* e-lec'h *D'AM* ordinal ; ha tamm-ha-tamm setu ma kaver ivez, hep *DA* ebet dirak, evel er skouerioù barnet amañ, *A'M* hag *E'M*. Ma kendalc'h evel-se e vo lennet dizale, e displegadur ar verb : *me a'm eus, te a'c'h eus...* !

Kemmañ evel-se dic'hortoz doareoù implijet a bell 'zo ha diazezet war ar yezh vev, kement-se n'eo nemet istrogellerezh ha **ret-holl** eo enebañ ouzh seurt froudennoù diboell. Ha dre-se e **ranker** kenderc'hel da skrivañ :

- an den *am* eus gwelet - d'*am* c'has d'ar gêr

- *em* zi - bet em eus - n'*am* c'havas ket eno

Rak, en abeg d'an doare ma tistager ar bommoù-se, n'eus tu ebet da skrivañ : *a'm eus gwelet, da'm c'has, e'm zi, bet e'm eus, na 'm c'havas.*

Disheñvel eo an traoù, gwir eo, da heul ar gerioù stagell *PA* ha *MA*, ha dav eo skrivañ amañ : *pa 'm bez* ha *ma 'm eus* (hogen : *mar am eus* pe *mar dam eus!*)

- 3 -

Skrivet em boa : *O leuniañ ur vruched*. Ha setu ma kavan en e lec'h *ur bruched*, ger dianav-krenn din. An hini a zo bet aze o reizhañ n'eo bet biskoazh emichañs, pa oa skilbaotr pe grennard, pignet en ur wezenn frouezh evit diskenn goude-se ac'hano gant ur *vruchedad* per pe avaloù!

Gwashoc'h c'hoazh a zo bet graet d'ur frazenn all. Em skrid e kaved : *Neuze e savas warno ur vlaz badinellus* (taolit evezh n'em eus ket lakaet kennebeut *vadinellus*, ar pezh a c'helle bezañ reizh, hogen ne vije ket bet dereat amañ) *da gemmeskañ gant an hini gentañ, hag en trede hini ne chome nemet hounnezh, blaz ar gwad*. Ha pa welan bremañ skrivet *ur blaz, an hini kentañ, hennezh*, ez eo anat din ez eus aet aze un dra bennak a-dreuz hag emañ pell eus adkavout va skrid evel ma tlee bezañ.

* * *

Kement ha ma kav din ez oc'h tud a youl vat hag a stourm evit mad ar brezhoneg. Danvez a bouez a vez kavet e *PREDER* (pa ne ve ken *Geriadur Istorel ar Brezhoneg* !) Ha setu ma 'z on bet poaniet o kavout e oa bet gwallgaset amañ ar pezh am boa skrivet. N'em eus ket klasket gouzout petra a zo bet graet da skridoù ar re all ; tuet on da grediñ ez eus bet graet heñvel dezho pa welan pe dalbenn a zo bet roet da unan eus skridoù Youenn Drezen. Kentañ dlead an hini a labour evit ar brezhoneg a zlefe koulskoude, a gav din, bezañ doujus e-keñver ar yezh-se. Kavet hon eus da abegiñ er re o devoa enebet ouzh emglev 1941 evit abegoù hag a oa pell-bras eus mad ar brezhoneg e-unan. Arabat e ve bremañ da rummadoù all kemer skouer diwarno, pe e ve ar brezhoneg wazh a se.

Setu pezh a felle din lavarout deoc'h goude lenn niverenn *PREDER*. Fiziañs am eus ne vo ket didalvoud evidoc'h va evezhiadennoù.

Gourc'hemennoù e karantez ar brezhoneg, avat.

KIS-E076 – Notennoù yezhadur a-zivout KIS-E075

(A da B - 13 10 71)

N'eus arvar ebet e ve an Aotrou D.K. Kongar unan eus ar re a anavez ar gwellañ ar yezh evel ma veze komzet pemont vloaz zo e pennkêrioù Breizh-Izel. Lavaret ez eus bet din, nepell zo, gant O.M., e oa bet desavet e brezhoneg nemetken gant e dud-kozh, anezhe brezhonegerion unyezhek pe dost. N'eo ket souezhus enta e teufe ken brav gantañ troiennoù hon yezh. Diouzh un tu all, n'eo nemet reizh lavarout ned a ket e anaoudegezh gwall belloc'h eget ar pezh en deus desket pa oa bugel pe en deus kavet tu da gavout el lec'h m'emañ o vevañ, eleze, a gredan, teodyezh Dirinon ha hini Lannuon. En aner e klaskfed en e levrioù pe e oberennoù gramadegel notennoù sonn a-zivout ar brezhonegoù all (ar gwenedeg pergen), ha nebeutoc'h c'hoazh a-zivout ar grennyezh. Ur rebech n'eo ket, met evel-se eo, ha ken gwir ma rankas Roparz Hemon skrivañ er *ZCP*, pa varnas e levr pennañ, YEZHADUR BRAS AR BREZHONEG, e oa anezhañ *ar gwellañ yezhadur eus ur rannyezh vrezhonek*. Setu perak e kav din n'eo ket reizh atav, pa seller ouzh emdro istorel pe astenn egorel ar yezh, an evezhiadennoù a eure en e lizher eus an 18 09 71.

1° / Reizh *bruched*. An holl c'heriadurioù a'm eus bet tu da sellout oute a ra gourel ar ger-mañ. Ernault, DBFV 33, gant ar skouer '*bruched beùin*'; hemañ c'hoazh, GBG 74; Vallée, GDFB 81 (v° *bréchet*), 572 (v°: Poitrine, gant ar meneg *LT*); ac'halese holl c'heriadurioù-dorn Roparz Hemon, sk. NDBF 116. Setu moarvat ar pezh a soñjas embanner KUTVL, p'en deus reizhet **ur vruched** an aozer en **ur bruched**, o krediñ moarvat ne oa nemet ul lapsus calami digant an Aotrou D.K. Kongar. Mar lenner avat *Evezhiadennoù war c'heriadur Roparz Hemon*, bet savet gant an Aotrou D.K. Kongar hag embannet gant Skol e 1962-63, e weler, p.22 : *bruched ha bruchedad a zo gwregel* e L.D. [eleze Loperc'hed ha Dirinon, an div barrez anavezetañ gant an oberour p. 2] (gwelout ivez e G [onideg] ha Tr [oude]). Ne 'm eus ket e'm c'herz ar geriadurioù-se ha n'on ket evit e wiriekaat. Lenn a ran e levr Trépos, PB 166 : "*bruched* est un collectif, ou un pluriel en *-ad, -ed*, de *brusk*, sans doute né dans le vannetais, où le passage de *sk* à *ch* est particulièrement fréquent". Anat eo ez eus ul liamm strizh etre *brusk* (g.) ha *bruched* (ha ne vije ket souezhus ul liester amañ, sl. *skevent* liester *skañv*), met ken anat all ez eus bet amañ levezon ar Gl. *bréchet* dre hantererezh ar stumm poblek *bruchet*, evel ma lavar V. Henry, meneget gant Trépos, ha gourel eo ar ger gallek. Penaos barn neuze? Diarvar eo evidon en deus an Aotrou D.K. Kongar klevet *ur vruched* hag *ur vruchedad* e L. ha D., ha seul

wirheñveloc'h eo ma kaver *bruched* benel er goshañ skouer roet gant GIB 174 : "RS. p. 375 repoziñ atav er *vruchet* eus ho touster" ; ar skouerioù all ne brouont tra, hogozik holl, peogwir e kaver ar ger-mañ gant ar ra. perc'h. 3. un. g. e, met kadarnaet eo soñj an Aotrou D.K. Kongar gant ar skouer all nemeti a ro tu da varn : "PRO. p: 186 he *bruched wenn*". Daoust da se e vez roet ar ger evel gourel gant aozer GIB. Da zisoc'h enta e kav din e voe embanner KUTVL un tammig re zievezh p'en deus reizhet an Aotrou D.K. Kongar.

2° / Reizh *blaz*. Benel eo evit an Aotrou D.K. Kongar. Gourel evit ar reizher. E NDBF 85 e lenner "blaz m. goût ; f. mauvaise odeur". Marteze neuze e vo soñjet oa un anal flaerius (ha badinellus war un dro!) gant karedig an aozer... Pep *blaz* zo en natur, evel ma lavar ar C'hallaoued. Chom a ra, forzh penaos e c'haller bezañ un tammig nec'het pa weler hon fennc'hramadegour o chom hep kemmañ war-lerc'h un anv benel, hervez ar reolenn roet gantañ YBB 80-81. N'eo ket meneget *blaz en Evezh*. ha n'eur ket evit gouzout pe ster, pe reizh dik a vez roet dezhañ e L. pe D.. Hervez Ernault, GBG 51, e vez roet *blaz*, troet **goût**, evel gourel ; anv a reer ivez eus *blaz* benel, met evel gwenedek hepken (" et V f. odeur (mauvaise)") gant an deveradurioù BrE. '*blazein*' "sentir, puer" ; heñveldra : *blazet* "qui a un goût (*mat* bon), -*zér* V m. et adj. qui sent fort, puant". An Aotrou D.K. Kongar n'eo ket gwenedour evit a ouzon. Kavet e vez ar gerioù gwenedek e DBFV 24 gant an hevelep sterioù. Hervez Vallée GDBF 340 (vř "goût") eo gourel *blaz*, n'eo ket meneget vř "odeur", na kennebeut e SGDFV. E krennvrezhoneg e kaver testeni eus *blaz* "tañva" e C., ivez e M. 2625 *gant un tra hueru á blas* ; GK. II 153 (= H. 50) *an pemp squient naturel* () (*touchifu*, ha *gout*, pe *blas* ; M. 1701 *ne dilchiff blas* troet gant Ernault "(je) n'y trouverai (bon) goût" ; G. 623 *ne queffet blas / Da aznavout Doe*. N'eur ket evit gwiriekat reizh ar ger amañ na c'hoazh Re 1209 (= J. 231) *a sante pep stat quen mat blas*, ma kaver, evit ar wezh kentañ, a gredan, ar ster "c'hwezh" (brE. [hyex] e Ploueveur, lec'h nemetañ ma ve testeniekat ar ger e BrE. hervez ALBB 337, ha sl. Kb. *chwaeth* "taste, savour, flavour, zest" (GPC 284), evel Iw. *blas* "taste, flavour, relish" (FG7B 101) (evel ma oa hIw. *mlas* "taste, savour" moarvat, CDIL M-151, LEIA M-66) ; Kn. *blas* "savour, taste" zo gourel ivez hervez CED 8. Strishaet e hañvalfe bezañ *blas* benel da'r gwenedeg, pa na vije eus Milin a skrive, MGK. 77 "ar *vlaz* a zo hervez ar penn" troet "à chacun son gout" GIB 104. Marteze neuze e vez lavaret "ar *vlaz*" evit "tañva, saour" e D. pe L., met ne hañval ket din bezañ gwall gozh ar reizh-se ha tuet e ven zoken da deurel war levezon ar galleg "odeur" reizh ar ger gwenedek a chom digenvez. Mar kredan kompren "blaz

ar gwad" evel an droienn c'hallek **le goût du sang**, e rin gourel atav ar ger amañ, ha klemm an Aotrou D.K. Kongar ne hañval ket din bezañ diazezet mat. Pe e'm eus komprenet a-dreuz ar pezh a felle d'an Aotrou D.K. Kongar lavarout, pe, hervezon, ne oa ket gant embanner KUTVL an disterañ abeg da virout, e-barzh ul levr skol, savet a-ratozh evit deskiñ d'hon skolidi an troiennoù gwellañ eus hon yezh, un arver n'eo nemet dibaot kenan pa n'eo ket direizh. Dezhe, da skouer, ne ginnigfen ket da boelladenn al lizher bet skrivet gant an Aotrou D.K. Kongar, rak a bep seurt traoù e vez klevet en teodyezhoù, zoken '(h)en' dirak un anor-kadarn, met evel pep yezh e rank ar brezhoneg diskouez ur reolenn evit ar **bon usage** ha ne c'hell bezañ diazezet, o vezañ n'hon eus ket ur "Gademi", nemet war studi tre- ha kevadegel hon yezh. Ne ouzon ket piv voe atebek war ar reizhadenn amañ, met va bennozh a roan dezhañ a galon laouen en desped da aotrouiezh hon gramadegour meur.

3°/ A-zivout *evel ma* / *evel pa*, sl. GIB 725

evel ma : comme, ainsi que ; comme si ; dés que ;

evel a : comme, ainsi que ;

evel pa : comme si ;

Ne oa ket ret reizhadur an embanner eus KUTVL, met respont a ra gwelloc'h da'r ster roet gant an aozer, a gav din, pe e fazian c'hoazh war ar pezh a felle d'an Aotrou D.K. Kongar reiñ da c'houzout. Ne anavezen ket an droienn *koulz ha pa* a ra anv anezhi, ha ne'm eus ket soñj bout hi klevet pe lennet, ar pezh na brou netra evel-reizh.

4°/ Souezhus a-walc'h eo, a gav din, an abegadennoù savet gant an Aotrou D.K. Kongar a-zivout *a'm*, *e'm* versus *am*, *em*. Nemeur a dra eo da gentañ penn, kalz nebeutoc'h zoken eget ar c'hemmañ eus *am* da *em* bet anavezet gentañ evel dibouez, rak etre *am* hag *em* ez eus an diforc'h a gaver etre *a*, skorell adanvel, hag *ez*, skorell anvel. Petra eo neuze arver ur skrab pe e ziarver er c'heñver-se? Kavout a ra din e tistagas Roparz Hemon gerioù fur war an divoud-mañ e-barzh ABK.

Perak, da skouer, ez erbedomp *da'm* (hag ivez *da'n*, *da'r*, *da'l*, *da'z*) e-lec'h ar skrivadennoù *d'am* (&a.) bet graet gante gant paotred Walarn? N'eo ket evit ar blijadur hepken da gemmañ un dra a hañvale diazezet da vat, hogen dre na gredomp ket, da gentañ penn, e vije **ne varietur in saecula saeculorum** un doare-skrivañ bet diazezet en un nebeut eurvezhioù e 1941,

dreist-holl pa denn da vunudoù ken dister se. Da'n eil ez omp deuet emouez abaoe e oa diazezet an troc'h **d'am**, da skouer, war un dianaoudegezh eus an devoudoù yezhel. Ne gondaonomp ket ar re o deus kavet mat heuliañ ar boaz-se, daoust dezhañ bout nevez a-walc'h. E krennvrezhoneg e veze skrivet, evit abeg pe abeg, *dam* en ur ger (heñveldra evit ar skouerioù all). Faziañ a c'hallan, marteze, met kavout a ra din e voe Gonideg a lakaas *d'* da reolenn (ken ma skrivad ivez '*d'in, d'ezañ*' &a.) Anat eo avat ez eo an *-a* eus an araogenn a chom amañ. N'eur ket evit troc'hañ ar gudenn pa zistager *da* + ar ger-mell *an*, hag e c'halljed bout en etremar etre *d'an* pe *da'n*. Hogen, evit a sell ouzh *da* + ar raganvioù-gour eus 1. pe an 2. un. n'eus ket tu da faziañ, rak ar raganvioù '*am, em, az, ez*' n'eus ket anezhe. Lies gwezh ez eo bet anataet an devoud, hag ar wezh diwezhañ gant K.H. Jackson en e *Historical Phonology of Breton*, p. 334, da skouer (met d'unan a **oar** pep tra dre m'eo bet desavet e Dirinon, petra vern studiennoù ar yezhoniourion ?). Ne gaver e brezhoneg nemet '*m, 'z* (a rankjemp, hemañ, skrivañ *'*zh* mar bije bet un tamm sirius abadenn 1941...); en abeg da stok ar c'hensonennoù avat e savas a-wezhioù un *'[řm, řz] bennak, sonennekaet evel *em, am, ez, az*, hep re a resisted war liv ar sonenn (hag ac'han ar meskailhez etre *am / em* er verb *devout*). A-wezhioù avat e kaver ar raganvioù-se arveret e savadurioù ereadurel a c'houllfe pe ur **raganv-stagañ** (eleze ar skorell adanvel *a*) pe ur stagell isurzhañ (eleze ar skorell anvel *e(z)*). Setu perak e voe erbedet ganeomp d'hon skolidi merkañ spisoc'h ar c'heñverioù-se gant arver ur skrab : anat eo n'eus amañ nemet un afer a gendiviz. Hogen gwallsius eo an Aotrou D.K. Kongar pa skriv : "Ma [ni a bled gant ur brezhoneg diazezet un tamm ledanoc'h eget hini Dirinon a lavarfe *mar*] kendalc'h evel-se e vo lennet dizale, e displegadur ar verb : *me a'm eus, te a'c'h eus...* !" Dres pa erbedomp d'hon skolidi displegañ — evel ma vez lavaret a-du-rall e pep lec'h e Breizh, gant ar re n'o deus ket sunet o gouiziegezh e levrioù an dirinonegour — *me 'm eus, te 'c'h eus* (e-lec'h ar furm diwezhañ-mañ e vez lavaret ivez, anat; '*te peus, te teus*', kammed *'*te a peus*' na *'*te a teus*'!). Amañ e spurmanter anat diouiziegezh istorel ar yezh gant an Aotrou D. K. Kongar. Ur rebech ne ve ket gant *ma* en deurvije ar skrivagner Divi Kenan Kongar paouez a c'hoari ar c'hramadegourion ha, dreist-holl ar yezhadurourion.

KIS-E077 - Respont Rener *Preder* d'al lizher KIS-E075.

17 11 71

Aotrou, ho trugarekaat a reomp evit ho lizher eus an 18 09 a-zivout niverenn 130-131 *Preder*.

Anzav a reomp ez eus fazioù niveruzik er c'haier-se : mankoù skriverezañ a-berzh ar stensiler ha marteze, d'hon meno da vihanañ, un nebeut kemmadennoù diezhomm a-berzh ar brierterion. A dra sur, ned eo ket diabeg ho rebechoù. Mont a reont avat en tu all d'un afer a vioù koukoug hag a reizhadennoù re c'hredus : lakaat a reont e kaoz ar reolenn heuliet da brientiñ an testennoù embannet, koulz hag an dibaboù graet war grefen 'zo a yezhadur. Aze e rankomp displegañ savboent aozerion an niverenn, rak hañvalout a ra bezañ disheñvel diouzh ho hini.

War dachenn ar gwir emañ ar gudenn. Ar rakskrid a ro da c'houzout ez eo bet kempennet ar skridoù e sell eus ar c'heleñn. Al lenner a oar neuze n'eo ket evel oberoù skrivagnerion en o embanner hogen evel testennoù-studi evit skolidi ha ne c'hell ket tamall d'ar brierterion ar c'hempennadurioù o deus graet.

War dachenn ar c'hramadeg emañ ivez ar gudenn. Kelennerion S.A.D.E.D. a zalc'h kont eus alioù pevar gramadegour dreist-holl ; o vezañ ma ne vez ket ar re-mañ a-unan bepred, ez eo dav dibab. C'hoarvezout a ra e tistaoler tezennoù ar gramadegour KERVELLA hag e kempenner da heul testennoù ar skrivagner KONGAR !

En un niverenn a zeu eus *Preder* e vo embannet an arroudoù eus ho lizher a denn d'ar c'hramadeg⁵. Digant ur gramadegour all e c'houlennomp e ali war an hevelep kudennoù hag embannet e vo ivez e respontoù⁶.

⁵Sl. KIS-E075, in extenso eo embannet lizher an Aotrou KERVELLA.

⁶Sl. KIS-E076 (Notennoù gant an Embanner)

KIS-E078 – Gl. affectivité.

(B da A – 28 11 71)

Meur a wech ez eus bet ezhomm da zec'heriañ kealioù eus ar sterva-se. Bewech e ranked arverañ troiennoù dispis, enno termenoù evel *kalon, santad, trivliad, askre, kaouded, kreizon...* E gwir, hini ebet eus an termenoù-se ned eo bastus en ur yezh resis. Techet oan d'ober gant deveradoù diwar **askre**, nemet e soñjan evel A (A da B, 13 10 71) ez eo gwall "henvoazel".

Goude meur a daol-arnod e kinnigan ar benrann ***kantaez** (**kant-haez*, hBr. *haidoi*). Un abeg a gevazasted ungerel a'm eus : **haeziñ* o talvezout "tizhout", "diraez", ha *kant-* o vezañ arveret mui-ouzh-mui da venegiñ an argerzhioù oc'h emplegañ nesaegzh (an *affectivité* o vezañ un tizhadur nesaek arbennik). Un abeg a gevazasted kengerel ez eus ivez : tra ma verk **kantouezañ** un anaout nesaek e verk **kantaezañ** ur santout nesaek.

Alese :

Gl. **éprouver affectivement**, Al. **fühlen**, Sz. **to feel**, Br. **kantaezañ**.

Fastet on bet gant an dezrannerezh bredoniel d'an deiz ma'm eus merzet e kantaeze mab-den ar pezh a ijine kantaezañ. A. GIDE.

Pep hini a gantaez betek ur poent outañ e-unan ar santadoù ezez pe brouez a gantaez ar re all outañ. L. LAVELLE.

Gl. **affectif**, Al. **Gefühls**, Sz. **affective**, Br. **kantaez-**.

1. O tennañ d'ar c'hantaezañ : **kantaezel**.

Kantaezel rik eo santadurioù kentañ ar vugale ; ne ziverzont nemet ar blijadur hag ar boan. J.J. ROUSSEAU.

2. Da zoareañ un emzalc'h diwar gantaezañ pe un den o kaout an emzalc'h-se : **kantaezek, kantaezus**.

Ar brogarour o lakaat e vro dreist an holl vroioù a ziskouez un emzalc'h kantaezek. Arabat bezañ re gantaezus avat evit ober politikerezh.

3. Tuet da gantaezañ : **kantaezidik** ag., **kantaezidig** g.ls.-**dion**.

Ur paotr pe ur plac'h amfromidik (peu émotifs) a c'hell bezañ kantaezidik bras, eleze kaout nebeut a fromadoù, () [hogen] santadoù

kreñv ha padus, ha dre se bezañ kizidik-tre ouzh kement a denn d'ar santadoù. R. MUCCHIELLI.

Gl. **affectivité**, Al. **Affektivität**, **Gefühl**, Sz. **affectivity**, **feeling**.

1., 2., 3. Ar bezañ kantaezel, kantaezek, kantaezus, kantaezidik : **kantaezelezh, kantaezegezh, kantaezidiked (kantaezidigiezh), kantaezusted.**

4. Arc'hwel, galloudezh kantouezañ : **kantouezañ, kantouezerezh.**

Savlec'hiet emañ ar c'hantouezerezh e par an darempredoù etredenel.
E. MINKOWSKI.

5. Hollad an anadennoù kantouezel : **kantouezerezh, kantouezadurezh.**

Gl. **affect**, Al. **Affekt**, Sz. **affect**, Br. **kantaezad.**

Anadenn gantaezel. Stad kantaezel. Santadur elfennel evel plijadur ha poan. (An termenadurioù a gemm mui-pe-vui hervez an aozerion).

KIS-E079 – Gl. moral, morale, moralité.

(B da A - 28 11 71)

Div rann distag zo er sterva gallek : **moral** enebet ouzh **physique, physiologique** (Br. **buhezel** enebet ouzh **bevedel**) ; **moral** a-geñver gant finvezioù ha reolennoù ar vuhez (Br. **divez-**).

I. BUHEZ-

Gl.**moral**, Br. **buhezel, -buhez**.

Ret eo lavarout ez eo amspis bevennoù ar sterva gallek amañ, hag e vo troet *moral* hervez an degouezhioù gant **ene, spered, bred** hag o deveradoù. Enebet e vo skiantoù ar vuhez (sciences morales) ouzh skiantoù ar beved (bevoniezh, h.a.) ; poanioù-spered ouzh poanioù-korf ; hevoud bredel ouzh hevoud kreudel ; h.a.

Gl. **amoral**, Br. **anvuhezel**.

Diaes eo diverzout ar ster-se e galleg en abeg d'ar c'hemmesk etre an daou generad *buhez-* ha *divez-*. Koulskoude, frazennoù evel "Nos mouvements réflexes sont amoraux" a c'haller intent er ster : "Anvuhezel eo ar fiñvadoù damougel" (eleze bevedel rik), koulz hag er ster "Andivezel eo... " (eleze e-maez eus domani ar youl o sentiñ ouzh reolennoù ha finvezioù).

Gl. **moralité**, Br. **buhezelezh** ; Gl. **amoralité**, Br. **anvuhezelezh**. Evezhiadenn heñvel ouzh an hini lakaet dindan Gl. *amoral*. **Buhezelezh** a eneber ouzh **bevedelezh**. N'eo ket sur avat e ve arveret ar Gl. *moralité* gant ar ster-se digemmesk.

Heñveldra evit *amoralité* ne hañval kaout e degouezh ebet ar ster **anvuhezelezh**.

Gl. **moral** g., Br. **deltu** (sl. KIS-E002, PREDER 123-124 / 54-55 1969).

II. DIVEZ-

Gl. **moral**.

1. A-zivout an doare da ren ar vuhez a-geñver gant finvezioù : Br. **divezel**.

An dezrevelloù devoudoù ha daveadoù gouezoniel ne c'hellont ket dedeurel reolennoù divezel. A. EINSTEIN.

Er ster-mañ e c'hell **moral** ober dave d'an divezouriezh pe d'an divezoniezh ha bezañ neuze kendec'heriet dre **divezouriezhel** pe **divezoniel**. Un arliv all ez eus gant **buhezegezhel**; hervez arver laosk an eil Emsav e veze an termen lakaet da dalvezout evit kement tachenn eus sterva ar Gl. *moral*; n'eus abeg ebet ken avat da astenn ster **buhezegezhel** er-maez eus sterva **buhezegezh**, eleze "doare da ren ar vuhez", Gl. "moeurs" (mat e ve kendermenañ an tri ger : "buhezegezh", "stuzegezh", "speredegezh").

2. O heuliañ an doare barnet reizh da ren ar vuhez : Br. **divezek**.

An ober divezek zo heboell dre anien : bez'ez eo ar poell e-unan dedalvezet d'ar vuhezegezh. G. MADINIER.

Bezañ divezek n'eo ket plegañ d'ul lezenn diavaez pe diabarzh ; bez' ez eo en em grouiñ dre ziskoulmañ an dislavaroù an-unan. J. LACROIX.

Un arliv a c'hell bezañ degaset oc'h arverañ **divezouriek**.

Gl. **amoral**.

1. Estren da zomani an divezelezh : Br. **andivezel**; (sl. skouer uheloc'h).

2. A venn ren e vuhez hep lakaat e kont divezelezh ebet, finvez ebet : Br. **andivezek**.

Gl. **immoral**.

Enep an divezouriezh : Br. **enepdivezek**, **dizivezek**.

Ren ur vuhez hep damant d'un divezouriezh, ha se dre ziouer a skiant an divezelezh, zo bezañ "andivezek". Ren, gant rat, ur vuhez kontrol d'an divezouriezh zo bezañ "dizivezek", "enepdivezek". An arver a ziskouezo hag ezhomm ez eus eus an diforc'h soutil-se.

Gl. **amoralité**, Br. **andivezelezh**, **andivezegezh**. Gl. **immoralité**, Br. **enepdivezegezh**, **dizivezegezh**.

Gl. morale.

Luziet eo sterva an termen-mañ e galleg ; warnañ e kaver an termen all *éthique*. Seul luzietoc'h ma kemm ar c'hemeradoù eus ur prederour d'unan all. Dre-vras, *morale* zo kreizet war reolennoù ar vuhezegezh, *éthique* war ar c'hudennoù hollek degaset gant ar reolennoù-se, hini finvezioù mab-den pergen. Dont a ra ar forc'hellegezh eus an div zor fetis a zo da vont-tre en domani-se : an nor hanvoudel ez eo ar vuhezegezh, an nor drabedel-kravezel ez eo ar finvezioù. Pa'z eer tre dre an nor hanvoudel e reer *morale*, pa'z eer tre dre an nor drabedel-kravezel e reer *éthique*.

Ar gudenn a sturyezhouriezh a zo evidomp amañ eo : ha ret eo adkemer luniadur ar sterva gallek? **Divez-** a dalvez war un dro "reizhañ, sturiañ" ha "diwezh, finvez" (sl. DGVB 145, vñ *diued* 1) & 2)). Arver an daou lostger *-ouriezh*, *-oniezh* gant o diforc'hioù boas, eleze *-ouriezh* evit ur sell dibarek, embregel hag *-oniezh* evit ur ster hollekoc'h, damkaneloc'h, a zle bastañ d'an ezhommoù. Merkomp e kej e doareoù 'zo an diforc'h **divezouriezh / divezoniezh** gant an diforc'h **morale / éthique**. Merkomp ivez ne glotont ket dre ret hag ur fazi e ve a dra sur kenlec'hiañ dik ar stervaoù gallek ha brezhonek.

1. Reolennoù buhezegezh : Br. **divezouriezh**.

An divezouriezh n'eo ket un urzh deuet eus an neñv, mouezh ar poell eo, anavezet evel mouezh Doue. SERTILLANGES.

Diouzh ezhomm e vo tu da arverañ **divezerezh** da verkañ ul linenn vuhezegezh da heuliañ en un degouezh dibarek, — evel ma arverer **bellerezh, kaderezh** e-keñver **bellouriezh, kadouriezh** ; da arverañ ivez **divez**, evel en arroud-mañ :

Evel ma'z eo ar poell bepred ar poell eus ur c'horf fetis, ez eo an divez bepred an divez eus un ober resis. EMSAV 34/301 1969.

2. Studi ar reolennoù buhezegezh : Br. **divezoniezh**.

An divezoniezh zo dezhi da zanvez ar pezh a zo mat, evel m'he deus ar boelloniezh da zanvez ar pezh a zo gwir. P. JANET.

Ar frazenn-mañ diwezhañ, e gwir, a stign ur gudenn, hini an daou zoare da studiañ "ar pezh a zo mat" : a) degemerout ar mad da werc'helezh

(evel ma tegemer ar vevoniezh ar beved da werc'helezh), kreizañ ar studi war ar werc'helezh-se ha savelañ reizhded ar vuhezegezh en he c'heñver, — ar studi-mañ o vezañ an **divezoniezh werc'hek**; b) degemerout ar mad da furmelezh (evel ma tegemer un aksiomatik he foent-loc'hañ furmel), kreizañ ar studi war an darempred etre ar vuhezegezh hag ar finvez furmel-se ha savelañ kevreizhded ar buhezegezhioù hag ar finvezioù meizet evel furmelezhioù, — ar studi-mañ o vezañ an **divezoniezh furmek**.

An **divezoniezh werc'hek** zo he fal anaout finvez werc'hel mab-den; en he c'heñver emañ an **divezouriezh werc'hek**, he fal savelañ an hent d'ar finvez werc'hel-se.

An **divezoniezh furmek** zo he fal, goude hollekaat meizad ar finvez ha dre-se e furmelaat, savelañ pennaennoù kevreizhded an hentoù d'ar finvezioù; en he c'heñver enta e c'haller empentiñ meur a finvez ha meur a zivezouriezh.

Merkomp e teu seurt liested a zivezouriezhioù furmek da gejañ gant liested an divezouriezhioù gwerc'hek. Pep sevenadurezh, pep emsav, pep kravez, pep prederour zo dezho un divezouriezh dibarek.

Gl. **moraliser**.

1. Lakaat da vezañ divezek : **divezekaat**.

2. Dezrevell alioù divezek, reolennoù divezouriezh : **divezegañ, divezouriezhañ**.

Gl. **démoraliser**.

1. Lakaat da goll kalon, fiziañs, deltu : Br. **digalonekaat, terriñ deltu**.

2. Lakaat da vezañ dizivezek : Br. **dizivezekaat**.

Gl. **moraliste**.

1. Skrivagner o livañ ar vuhezegezh : **buhezegour**.

2. Aozer o tezrevell reolennoù divezouriezh : **divezegour**.

3. Prederour o plediñ gant an divezoniezh : **divezoniour**, Gl. **éthicien**.

Ar gudenn amañ eo gouzout hag arver zo evit an termen **divezour**. Da'm meno, n'eus lec'h ebet etre **divezegour** ha **divezoniour** evit an termen-se. Neb a ro alioù divezek d'e nesañ zo un **divezegour** ; neb a bled gant studi an divezouriezh(où) zo un **divezoniour**. **Divezour** e ve an hini a bled, war an dachenn, e-ser un obererezh fetis, da zigejañ divezouriezh an ober renet, — un tammig evel *kadour* e-keñver *kadouriezh*. Un damant **divezour** a ve un damant da zivezouriezh un ober. Un **divezour** a ve un oberour muioc'h eget ur prederour.

Gl. **moralisme**

Emzalc'h, kredenn, kelennadurezh o reiñ al lec'h dreist d'an divezouriezh : Br. **divezegezh, divezelouriezh**.

Gl. **amoralisme**

Meizadur ar vuhez e-maez a bep divezelezh : **andivezegezh, andivezelouriezh**.

Gl. **immoralisme**

1. Meizadur ar vuhez, kelennadurezh o tisteurel pep divezelezh : **dizivezelouriezh, enepdivezegezh, enepdivezouriezh, enepdivezelouriezh**.

2. Kelennadurezh NIETZSCHE oc'h eilpennañ talvoudoù an divezouriezh kristen : **gourzhdivezouriezh**.

KIS-E080 – Gr. πύλη, La. **porta**, h.a.

(K da B - 05 11 71)

A-zivout Mzh. 16, 18 καί πύλαι ‘Αιδου ού κατισχύσουσιν αὐτῆς

Hn. πύλη : a) battant d'une porte, porte

b) passage (défilé, isthme, détroit, écluse...)

kv. Bailly

Hb. **יָרַשׁ** /ša'ar/

a) value, measure

b) opening, gate of a city

k) the city itself.

Nebeut a dra o tegas danvez da'z savpoent !

E *La Bible, Nouveau Testament, Bibliothèque de la Pléiade* (Gallimard 1971) p. 55, in Mzh. 16, 18, e c'haller lenn an droidigezh : "Les portes de l'hadès ne seront pas plus fortes qu'elle (= an Iliz)".

En notenn 18 :

" () *Les portes pour la puissance*. La porte qui défend la ville, ou qui y donne accès, est le lieu où se tient le guetteur (Samuel, 18, 24). () La puissance turque s'est longtemps appelée la Sublime Porte".

Sz. **gate**, Kb. **pyrth**, Iw. **geataí** (!).

Menegiñ a c'haller tr. Br. BILER-AZENOR, 1907 *an Aviel Katolik* (yezh Treger) : "hag oll c'halloud an ifern na drec'ho ket warnhi".

KIS-E081 – Gl. la Sublime Porte.

(B da G - 15 11 71)

A-zivout La. **porta**, Gl. **porte** er ster "galloudezh". Kement-se da heul da evezhiadenn war an droidigezh eus "die Hohe Pforte", Sz. "the Sublime Porte", Gl. "la Porte", "la Sublime Porte" dre "ar **Porzh**-Meur".

Arroudoù Mzh. 16, 18 e yezhoù disheñvel a gaver evel-henn : "the **gates** of Hell" (King James)

"a **phyrth** Annwn" (Bibl kembraek, emb. Gwasg prifysgol Cymru 1944) holl troet diwar Vulgata moarvat : "**portae** inferi", pe Gr. "καὶ πύλαι Ἅιδου".

An arguzennoù evit ober gant **Porzh** ne vankont ket enta :

– en un niver mat a yezhoù e roer da La. **porta** "galloudezh" ur c'hevatal diwar an deveradur anezhañ : Al. *Pforte*, Sz. *Porte*, Kb. *porth* ha n'eo ket ar ger all o talvezout *dor* : Al. **Tür**, **Tor**, Sz. **door**, Kb. **drws**, **dor**.

– e Br. hag e Kb. ez eus etre **dor** ha **porzh**, **drws**, **dor** ha **porth** ur c'heñver heñvel a-walc'h ouzh an hini a zo etre Al. **Tür**, **Tor** ha **Pforte**. Evit ar Sz. ne 'm eus kavet arver ebet eus **Porte** estreget "the Sublime Porte" (levezon ar galleg moarvat).

KIS-E082 – Gl. culture, civilisation

(B - 21 11 71)

Luziet eo sterva an termenou-se, dre berzh ma kemm hervez ar broioù, hag ivez m'en deus emdroet abaoe deroù ar c'hantved.

I. Gl. CIVILISATION, CIVILISER, CIVILISÉ

Gl. **civiliser**, Al. **zivilisieren**

Er ster kentañ : lakaat (dont) da vezañ seven, hentus. Eil ster, boazetañ : lakaat (dont) da gemer perzh e doareoù-bevañ, e kedvuhez ar pobloù sellet evel araokaetañ. Br. **sevenaat**, **diouezañ**.

Gl. **civilisé** g. ; Br. **sevenaed** g. ls. : **-aidi** ; **diouezed** g. ls. : **-idi**.

Gl. **civilisation**

1. An ober sevenaat : **sevenaat** + (**sevenaerezh**, **sevenaidigezh**, h.a.) ; **diouezañ** + (**diouezerezh**, **diouezidigezh**, h.a.).

2. Saveladurioù (sellet evel) oc'h ober kevala kalvezel, gouiziel, kefredel, speredel, h.a. , an denelezh en ur mare : **sevenadurezh**

Ar sevenadurezh eo derez ar mennozioù hollek ha difetis a lakaomp da wir enno o-unan, en diavaez d'an amzerioù ha d'ar pobloù a ra implij anezho. Talvezout a reont d'hon meno en diavaez da vonedone ar vuhez, distag ha divrall. Evel-se e reomp "Sevenadurezh" eus skiantoù an Natur, eus skiantoù an Niveriñ. Envel a reomp Sevenadurezh Kristen, gwirionezioù a sellomp outo evel tra zivrall ha talvoudus evit n'eus forzh pe bobl e n'eus forzh pe vare. Maodez GLANNDOUR, *Studi hag Ober* 18/88-89 1942.

Ar sevenadurezh zo anezhi, ent strizh, diorreadur spered mab-den diouzh un tu ha, diouzh an tu all, diorreadur obererezh un den war an natur, a zo an heuliad eus diorreadur e spered. A. COMTE.

2a. A-wechoù e vez strishaet ar sterva d'ar saveladurioù kalvezel ha gouiziel, en ur lezel er-maez ar saveladurioù speredel, divezel, arzel, h.a.. Arverañ a reer neuze pe **sevenadurezh kalvezel**, **sevenadurezh danvezel**, pe c'hoazh **araokadurezh**.

3. Hollad saveladurioù oc'h ober kevala istorek ur bobl pe ur stroll pobloù,

ent kevadegel pe ent treadegel : **sevenadur**. Er ster-mañ e ra an Al. gant *Kultur*, ha d'e heul, e ra bremañ ar Gl. ivez gant *culture*.

Diazezet eo ur sevenadur war ar pezh a zo goulennet digant an dud, ha n'eo ket war ar pezh a zo pourchaset dezho. A. de SAINT-EXUPÉRY.

Ur sevenadur zo un hollad kemplezh a anadennoù kevredadel, treuzledadus, dezho doareoù kravezel, divezel, kenedel, kalvezel pe gouiziel, ha boutin da holl barzhioù ur gevredigezh ledan pe da lies kevredigezh e kendarempred. Ar sevenadur sinaat ; ar sevenadur morkreizat. LALANDE.

3a. Al. **Kulturkreis** ; Gl. **aire de civilisation**

Tiriad douaroniezhel ma emañ astennet ur sevenadur : **sevenadurva**.

3b. Al. **Kultursprachen** ; Gl. **langues de civilisation, langues de culture**.

Yezhoù o talvezout da araez lennegel, politikel, gouiziel : **yezhoù a sevenadur**.

4. Doareou-bevañ, boazioù, stuzioù ur bobl : **stuzegezh**. Er ster-mañ e ra an amerikaneg gant *culture*, ha d'e heul, e ra bremañ ar Gl. ivez gant *culture*.

Dre "stuzegezh" ez intentomp hollad ar furmoù arzeuet a ersavadurezh treuzkaset d'o bugale gant ur stroll tud unanet dre an hevelep hengoun () : An termen a veneg enta, n'eo ket hepken hengounioù arzel, gouiziel, kravezel ha prederouriezhel ur gevredigezh, hogen c'hoazh he c'halvezderioù piaouel, he c'hustumoù politikel hag ar mil boaz oc'h ober he buhez pemdeziek : doare prientiñ ha beveziñ ar boued, doare da lakaat ar vugale da gousket, doare da eztaoliñ an tevezeg, argerzhadur daskemmañ ar Vonreizh, h.a. M. MEAD

II. Gl. CULTURE, CULTIVER, CULTIVÉ, CULTUREL, h.a.

1. Labour an douar : **gounezerezh** + ; **stuzierezh** + .

2. An diorren dre ar pleustriñ (eus ar c'horf, ar spered, h.a.) : **embregerezh (korf)** ; **pleustriñ** + ; **diorren** + ; **stuziañ** + ; (er ster-mañ diwezhañ evit ar gefredelezh, al lennegezh, an arzoù, h.a.).

3. Doare, perzh un den stuziet : **stuziadur** ; Al. *Bildung*.

Petra eo ur spered stuziet? An hini en :deus treuzet un niver bras a zeskoniadurioù eus e breder, a c'hell sellout diouzh un niver bras a savboentoù. Emañ ar stuziadur a-geñver gant niver ar rummennoù a zo e kerz e vezerezh. H.F. AMIEL.

Ar stuziadur eo pezh a chom pa'z eo bet ankouet pep tra. E. HERRIOT.

Dre-vras, ez eus stuziadur e kement ma ezvevenner deberzhegezh ar gouzoud. G. BACHELARD.

4. Evel **civilisation 3**

Ur sevenadur a rank puraat kantvedoù-pad evit dibourc'hañ pep ruster. H. PETIT.

5. Evel **civilisation 4**

Gwelout a reer ar mesk a ren e galleg war ar sterva-se. An tri ster pennañ en deus ar ger (**stuziadur**, **sevenadur**, **stuzegezh**) ne vezont ket atav diforc'het fraezh gant ar re en arver. Da skouer, e frazenn S.WEIL : "*La culture est un instrument manié par les professeurs qui, à leur tour, fabriqueront des professeurs*", e c'hell an termen **culture** talvezout "stuziadur" pe "stuzierezh" koulz ha "sevenadur". Heñveldra evit troiennoù arveret er politikerezh, evel "action culturelle", "affaires culturelles". "Action culturelle" a c'hell talvezout "obererezh evit stuzian ar boblans" (= "ober stuziañ", "stuzierezh", "ober stuziadurel"), koulz ha "stourm evit diorren pe diwall ur sevenadur" (= "ober sevenadurel"). Ur seurt forc'hellegezh hon redi a-wechoù da arverañ an termen **kultur** g. o lezel gantañ ur ster dispis kevastenn da sterva an tri zermen usveneg pe da zaou hervez an dro.

Evit an daou ster savelet d'ar ger **sevenadur** : "**sevenadur** seveniñ" ha "**sevenadur** sevenet", sl. *Emsav 6/130-132 1967*. Merkañ a reer penaos eur tremenet eus deveradoù ar verb **sevenaat** da re ar verb **seveniñ** ; an tremen-se oa endeo anezhañ, hep pe gant rat, gant KERVARKER (GON. II.HmV. vř **sevenaat**, **seveni**).

Gl. **oeuvres de civilisation**, **oeuvres de culture**, **oeuvres culturelles**.

Ar gevredadourion a laka an anvadoù-se war furmoù stabil ar sevenadur, evel ar gravez, an arz, ar gwir, h.a.. Br. : **oberennoù a sevenadur, sevenadoù, sevenedoù.**

Arsterioù disheñvel zo gant an daou dermen-mañ diwezhañ. **Sevened** a verk an disoc'h hep-mui eus an argerzh-seveniñ. **Sevenad** a empleg ouzhpenn keal an ober (evit *-ad* o verkañ "nomina actionis", sl. KIS-E010, *Preder 123-124/68 1969*). Un daolenn livet zo ur **sevened**, arz al liverezh zo ur **sevenad**. Sl. ivez an *Notennoù kevredadel* war *Emsav* diwar an niv. 56 1971, lec'h-dinodiñ an digemmadur-se.

Gl. **culturalisme, culturaliste.**

Da gentañ, ar Gl. *culturel* a c'hell klotañ gant ar Br. **sevenadurel, stuziadurel (stuzierezhel)** pe **stuzegezhel**, pa n'eo ket **kulturel**. Da heul e c'haller gortoz e vo gant ar Gl. *culturalisme* meur a ster ivez.

1. Pa reer anv eus ar gevredadourion o plediñ gant ar stuzegezh, e ranker deverañ diwar an termen-se : a) skiant o plediñ gant ar stuzegezh : **stuzegouriezh** ; ar skiantour : **stuzegour** ; b) tech da reiñ re a bouez d'ar stuzegezh. Aze ez eus, e-keñver sturyezhañ, daou ziskoulm : pe **stuzegelour** (savet war skouer **bredoniellour**, h.a.) ; pe **stuzegezhour** (war skouer **kumuniezhour**). An termen **stuzelour** kinniget gant DAFA 64, p.112 ne glot ket amañ, pa ra dave da **stuz** ha n'eo ket da **stuzegezh**.

2. GURVITCH a damall da WEBER e "*culturalisme*" (daouaskoù gant GURVITCH e-unan), eleze e dech d'ober eus ar gevredadouriezh gouezoniezh ar sevenadur pe, ent resisoc'h, ar sevenadoù (eleze an oberennoù a sevenadur, evel an Arz, ar Gwir, ar Gravez, h.a.). Menegiñ a ra an termen alaman : *Kulturwissenschaft*, Br. **gouezoniezh ar sevenadoù, sevenadoniezh**. Da heul, e ranker treiñ *culturalisme* er ster-se dre **sevenadoniellouriezh**, evel ma troer *psychologisme, biologisme* dre **bredoniellouriezh, bevoniellouriezh**.

KIS-E083– Gr. , La. **porta** = "galloudezh"?

(G da B -11 12 71).

Ne'm eus ket kavet ar ster "galloudezh" gant al latin **porta** na gant ar gerioù deveret ha ne seblant bezañ liamm ebet etre *portae inferi* ha *Sublime Porte*. ha *porta* n'int ket meneget er geriadurioù gant ar ster "galloudezh" ha ne c'haller ket lavarout neuze e vefe deveret Br. **porzh**, Kb. *porth* hag Al. *Pforte* diouzh La. *porta* gant ar ster "galloudezh".

Setu pezh a lenner war *Der Grosse Brockhaus* :

"Pforte (Lat. **porta**) : Tür. Verkehrsgeographie : Wichtige Durchgänge durch Gebirge, z.B. : Burgundische Pforte, Westfälische Pforte; auch künstlich beschränkte, leicht kontrollierbare Eingänge (z.B. Chines. Mauer, röm. Limes).

Ar ster "ode" a gaver ivez gant La. *portae* (kv. Gaffiot). N'eus ger saoznek ebet deveret diouzh *porta*; *portal*, arveret en tisavouriezh evit dor-dal zo hep mar ar Gl. *portail*, ha chom a ra ur ger fetis. Er geriadurioù gallek (Hatzfeld et Darmesteter, Larousse) ne gaver ar ster "puissance" nemet evit an dro-lavar tennet diouzh Mzh. 16 18. Ar skouerioù meneget ganit ha gant K a ra dave ivez da Mzh. 16 18 nemetken; un dro-lavar hebraek pe arameek a c'hallfe bezañ evel ma tiskouez ar ger meneget gant K.

Ar *Sublime Porte*. Ster *porte* n'eo ket "galloudezh", hogen an anv roet d'ar gouarnamant otoman. *Pforte* (Hoche P.) : die Regierung des Osmanreichs (*Der Grosse Brockhaus*). *Sublime Porte* : The name once given to the Turkish government, derived from the high gate giving access to the building in Constantinople where the offices of the principal state departments were situated. (*Encyclopedia Britannica*). N'eus ket a c'her saoznek *porte*. Amprestet eo bet *Sublime Porte* diouzh ar galleg, rak ar galleg a oa ar yezh arveret en darempredoù etrevroadel gant an Durked.

Diverrañ a ran amañ da heul an titouroù a'm eus kavet a hend-all er geriadurioù, h.a. :

Ar *Sublime Porte* a oa *dor* gentañ ar palez (sarai), Bab-i-Houmayoun (lennet 'm eus ivez Bab-i-Ali, *Bab* zo un anv arabek o talvezout *dor*), an eil dor o vezañ Bab-i-Seadet (dor ar gwenvidigezhioù); kemeret o doa ar Sultaned ar boaz da vodañ o lez pe o gouarnamant dirak dor o falez; ar boaz-se a zisplegfe ivez e vije bet anvet *an Nor Aour* lez ar Roueed ac'haimenat (?),

hervez al Larousse. Anv *an Nor* zo bet roet d'al Lez ha d'ar gouarnamant turk.

KIS-E084 – Gl. activisme

(B da A, C - 03 07 72)

Meur a generadur zo gant an termen.

1. Kelennadurezh oc'h ober eus ar wirionez, ur c'heñver enmanus d'ar c'hantouezañ, eus an anaout ur benveg isurzhiat d'an ober. Gwirded ul lakadenn zo enta an hevelep tra hag hec'h arveradusted; hv. Gl. : *pragmatisme*. **Embregelouriezh.**

2. Ster savelet gant EUCKEN. Kelennadurezh a ra eus ar wirionez un afer a vuhez hag a ober kentoc'h eget a gefred pur, eus frouezhusted an ober ur pennazon eus ar wirionez, — er c'heñver-se ez eo tost d'an embregelouriezh. Hogen pellaat a ra diouzh houmañ dre lakaat ez eo ar wirionez un dra donoc'h eget an divizoud denel, ez eo ar wirionez gwirionez n'eo ket hepken dre an arbenn ma'z eo arveradus; lakaat a ra ez eo ar werc'helezh dizalc'h diouzh ar c'hantouezadur a reomp anezhi, hag e tizher ar wirionez de an naderezh e-ser ur vuhez a ober : **Oberelouriezh.**

3. Kelennadurezh o lakaat e tizher ar wirionez dre un niderezh amparet gant un daelerezh damkan-embreg. Er ster-mañ ez eo ar wirionez a dra sur un afer a vuhez hag a ober, n'eo ket avat forzh petore buhez hag ober : an niderezh a empleg an argerzh istorekaat-hollelaat; ne vez tizhet ar wirionez nemet dre hent an istor hollelaet. **Nidelouriezh.**

4. Azon un ober pe un divezelezh troet ouzh an efedusted pleustrek, ar sevenadennoù heverz. **Gweredelouriezh.**

5. War a hañval e vez arveret an termen ivez evit menegiñ doare an dispac'herion o ren un embregañ hag un damkanañ dre enebadur ouzh an damkanourion na renont embregañ ebet. Er ster-mañ e c'haller ober gant **nidouriezh** koulz ha gant **nidelouriezh.**

An anvioù oberour keñverek a ve neuze : **nidour, nidiad, nidelour.**

6. War a hañval e vez arveret ivez evit menegiñ doare an embregourion na renont damkanañ ebet, a venn gwerediñ e par an darvoudoù, a anver er yezh voutin "difreterion". **Gweredelouriezh.**

KIS-E085 – Gl. *représailles*

(B da A - 31 01 73)

Da gentañ un ali a-zivout arver an araogennoù da heul Kb. *cyrchu* er ster *tagañ, argadiñ*. Daoust hag e vez arveret ar verb evel verb-tre er ster-se pe hag e lakaer un araogenn? Ar gudenn a'm eus da ziskoulmañ eo penaos kaout ur c'hevatal d'ar Gl. *représailles*. Soñjal a ran e ***dialgerc'h** ha deveradoù. Penaos arverañ avat ar verb ***dialgerc'hañ**? Sk.: *An Amerikaned o deus dialgerc'het (Ø, ouzh, war, da) Hanoi*.

KIS-E086 – Kb. *cyrchu*, Gl. *représailles*

(A da B - 01 02 73)

A-zivout Kb. *cyrchu* (= Br. **kerc'hout**) e kaver, gant ar ster "argadiñ" (GPC 806) an araogenn **ar** :

or kyrch ki ar dyn (= *e kerc'h ki àr zen)

a'r dyn () a gyrchawdd arnwynt (= *ha'n den a gerc'has àrne)

Kavout a reer ivez Ø :

kyrchu y gaer a orugant (= *kerc'hiñ ar gêr a rejont)

gwr () yn kyrchu llu (= *(ur) gour o kerc'hiñ (ul) lu)

nid oes mwy vn gelyn i'th gyrchu di (= *ned eus mui un enebour da'z kerc'hiñ-te).

Ar pep aesañ evel just a ve ober gant Ø, met dre-vras, e kement ha ma c'hallan gwelout ar skouerioù koshañ e reer gant **ar** + anv-den, ha Ø + anv-tra.

Forzh penaos e ve gwelloc'h ober gant **àr** kentoc'h eget gant **war** : un diforc'h ster oa en orin (***(p)are** :: ***u(p)er**). Gwir eo e kaver ivez **war** gant ur ster enebiñ, en arbenn, hep mar, eus teuzidigezh ar sterioù (sl. Gros, 1, 227, § 9 ha 231 § 11). Marteze ne vije ket komprenet, neuze Ø ve gwell.

Ar gudenn zo : ha reizh eo ober gant **kerc'hat** (**-iñ, -out**)? Ne gaver ket an arster-se e Br.. Marteze ***dialargadiñ** a ve gwell, daoust m'eo hiroc'h. (Gant Ø : *argadi Makedonia* GIB 151 ; pe **ouzh**, sl. *argadenni ouzh Enez-Vreizh*, id.).

E Kb. e kaver *dial*, *ad-dial* (= retaliation), ivez *talur pwyth*, met hini n'eo spletus.

En Al. *Wiedervergeltung* (= ***adc'hopr**) ; *Gegengewalt* (= ***gourzhnerzh, *gourzhgalloud**).

E Ru. *otplatit'*, *otplačivat'* (= ***azpaeañ**, ***azgoprañ**), — diwar ar galleg pe ar saozneg evit ar furmadur? (Ivez gant ar ster "digoll").

Forzh penaos e kaver e pep yezh, war a hañval, meizad **ad-** (*re-*, *wieder-*, *ot-*, h.a.), ar pezh na eztaolez ket gant ***dialgerc'h(iñ)**. Ha posubl e ve un dra bennak evel ***azdialiñ**, ***azgoprañ**, ***gourzhgoprañ**?

KIS-E087 – Keñverioù arbennel, emframmel, h.a., Gl. **antécédent, conséquent, coexistant, cause, circonstances, conditions**, h.a.

(B da A - 14 02 73)

Keñverioù arbennel, emframmel, h.a..

Div pe lies elfenn (anadenn, darvoud, h.a.) a c'hell bezañ etrezo keñverioù diseurt. Ar re-mañ a c'haller rummañ :

- hervez ar savelegezh : keñverioù savelek (enno erzerc'hadur ur saveleenn arbennel pe emframmel), keñverioù ansavelek (hep ere arbennel pe emframmel etrezo, – eleze dargouezhek, tidek, h.a.).

- hervez an adegelezh : keñverioù treadegel, kevadegel.

Keñverioù savelek

Enno e c'hell bezañ e kont ur saveleenn arbennel (ampegadel, devouderezhel, eleze an dreadingelezh, pe ur saveleenn emframmel, eleze ar gevadegelezh. Kinnig a ran ober gant an termenou-mañ :

Lenad g. (kv. hBr. *linom*, Kb. *canlyniad* h.a.), elfenn e kement ma'z eo ereet ouzh elfennoù all dre ur c'heñver savelek. Ne welan kevatal ebet e Gl. nag er yezhoù all.

Tredenad g., elfenn e kement ma'z eo ereet ouzh elfennoù all dre ur c'heñver savelek arbennel (treadegel). Gl. *antécédent* ou *conséquent causal*.

Keflenad g., elfenn e kement ma'z eo ereet ouzh elfennoù all dre ur c'heñver savelek emframmel (kevadegel). Gl. *coexistant structural*.

Raklenad g., tredenad a zo en ur c'heñver a arbenn (a zevouder, a ampegad) ouzh un elfenn all. Gl. *antécédent causal*.

Dianlenad g., tredenad a zo en ur c'heñver a zisoc'h (a zevouded) ouzh un elfenn all. Gl. *conséquent causal, conséquence*.

Amlenadoù, teskad tredenadoù ha keflenadoù un elfenn lavaret. Ne welan kevatal resis ebet e Gl., an termenou *conditions, circonstances* o vezañ

re zirexis. Tu zo da strishaat sterva an termen dre ober gant **amlenadoù arbennel** (pe treadegel), hag **amlenadoù emframmel** (pe kevadegel).

Keñverioù ansavelek

Ne gav ket din e talvez ar boan krouifi termenoù arbennik evit merkañ ar c’heñverioù ansavelek. Er rannbennad dindan e lavaran perak. Menegiñ a ran hepken an termen **lerc’hiad** g., arveret c’hoazh enebet ouzh **heuliad**. Sk. : an heuliad niveroù-mañ aozet dre deurel un diñs (3, 5, 1, 6, 4, 2) zo ul **lerc’hiad**, eleze un **heuliad ansavelek**; an heuliad-man, aozet dre saveleñn (1, 2, 3, 4, 5, 6) zo un **heuliad savelek**.

Keñverioù diforzh (savelek pe ansavelek)

Er pleustr ez eus ezhomm da gaout anvadoù evit ar rumm-mañ. Pa arseller ur c’heñver, ne ouzer ket da gentañ ha savelek pe ansavelek eo; ouzhpenn se, ne vez nepred diforc’hell an traoù ha peurliesañ e stader ur c’hemmesk a geñverioù savelek hag ansavelek. Er rannbennad a-raok e weler penaos reiñ un anvad d’ar c’heñverioù ansavelek : stagañ outo an adanv **ansavelek**. Heñveldra ez eus tu bepred da stagañ an adanv **savelek** evit envel ar c’heñverioù savelek : un **heuliad** (pe un **dianveziad**) savelek eo an dianlenad.

Beziad g., ger anavezet mat o verkañ ar sterva ledanañ. E droidigezh voas e Gl. zo *existant* (da c’houzout hag e tere amañ an droidigezh-se).

Treveziad g., elfenn e kement ma’z eo ereet ouzh elfennoù all dre ur c’heñver treadegel (savelek pe ansavelek). Gl. *antécédent (causal ou non)* ou *suite (causale ou non)*.

Kenveziad g., elfenn e kement ma’z eo ereet ouzh elfennoù all dre ur c’heñver kevadegel (savelek pe ansavelek). Gl. *co-existant (structurel ou non)*, *concomitant*, *circonstance* (diresis eo ster ar ger-mañ, setu perak e klot gant ster meur a dermen er reizhiad kinniget).

Rakveziad g., treveziad en ur c’heñver a gentaouvezh ouzh un elfenn all (a zo neuze un dianveziad en e geñver). Gl. *antécédent (causal ou non)*.

Dianveziad g., treveziad en ur c'heñver a c'houdevezh ouzh un elfenn all (a zo neuze ur rakveziad en e gefiver). Gl. *suite (par voie de consécution, i.e. non causale, ou par voie de conséquence, i.e. causale)*. Heñvelster koshoc'h er yezh : **heuliad**.

Notenn. - *Conséquence* o talvezout keñver etre raklenad ha dianlenad a lavarer **dianlenadelezh**. *Consécution*, eleze keñver ansavelek etre rakveziad ha dianveziad a lavarer **lerc'hiadelezh**. Tu zo da arverañ evel just **heuliadelezh, dianveziadelezh** hervez ar ster resis stag ouzh pep hini eus an termenoù-se.

Amveziadoù, ger arveret abaoe pellik amzer endeo, a vir e ster ledantre : teskad treveziadoù ha kenveziadoù un elfenn lavaret. Gl. *circonstances, conditions*. Tu zo da strishaat sterva an termen dre ober gant **amveziadoù treadegel, amveziadoù kevadegel**.

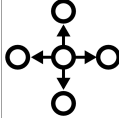
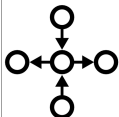
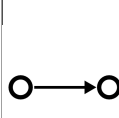
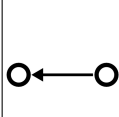
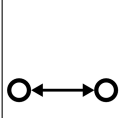
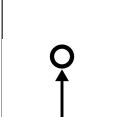
Keñverioù daelerezhel.

Pleustr an daelerezh en deus lakaet a-wel keñverioù arbennik liesseurt etre an elfennoù. Tri hepken a venegan amañ :

Bonveziad g., o verkañ un elfenn en ur c'heñver a gentaouvezh ouzh unan all, sl. *Emsav 7/169 1967*.

Eilsaveled g., o verkañ un elfenn en ur c'heñver a c'houdevezh ouzh unan all, sl. *Emsav diwar 1969 passim*.

Kevamplad g., o verkañ ur c'heñver a **zianlenadelezh keveskemm, a gorlenadelezh**, sl. *Emsav diwar 1971 passim*.

keñverioù mod o savelegezh						
Diforzh	beziad	amveziad	dianveziad heuliad	rakveziad	treveziad	kenveziad
arbennel savelek emframmel	lenad	amlenad	dianlenad devouded	raklenad devouder amlegad	trelenad	keflenad
ansavelek			lerc'hiad			
daelrezhell			eilsaveled	bonveziad	kevamlegad korlenad	

KIS-E088 – Gl. médiat, médiation, médiatiser, immédiat, h.a..

(B da A - 27 03 73)

Ar gwalarneg n'en deus war an dachenn-mañ nemet deveradoù diwar **hanterour** dezhañ ster ar Gl. *médiateur*.

Nevez 'zo ez eus bet arveret deveradoù eus **hanterad**, dezhañ ster, ar Sz. *mediate*.

Evit anaout an ezhommoù sturvezhañ ez eo gwell mont war-eeun d'ar stervaoù ha digejañ o emfram, rak an teskadoù zo re zizunvan eus ur yezh d'eben.

An emfram hollek evit sterva *médiat*, h.a. a c'hoarvez eus teir elfenn : A) ur penn-argerzh (un arbenn, un anaoud, h.a.) B) un elfenn etreat K) un dibenn-argerzh (ur gwered, un anavezad, h.a.).

Skouerioù : Labourat evit kaout bevañs.

A) al labour

B) an arc'hant

K) ar bevañs.

Studiañ ur boblañs.

A) ober-anaout an arseller

B) obererezh an ordinatorioù

K) ar boblañs da anaout.

Daou rumm zo d'an emfram hollek-se hervez ma'z eus pe n'eus ket eus an elfenn etreat B. Mar deu ar bevañs evel frouezh eeun al labour (hep ober gant an arc'hant), mar studier ar boblañs war-eeun hep obererezh an ordinatorioù, e vez un treug eeun etre penn ha dibenn an argerzh.

An elfenn B a ginnigan ober **hanterad** anezhañ.

Evel-se e vo graet anv eus un argerzh **hanteradek** (rumm kentañ ar skouerioù, ma kaver bezañs un hanterad), hag eus un argerzh **dihanteradek** (eil rumm ar skouerioù, ma ne reer ket gant un hanterad).

Heñveldra e reer eus an anaoud diwar-bouez un hanterad un **anaoud hanteraddek** hag a-geñver gantañ, un **anavezed hanteraddek** eus pezh a anavezer diwar-bouez un hanterad.

Heñveldra e komzer eus **anaoud** hag **anavezed dihanteraddek**.

Ar galleg, evit **hanterad**, a ra gant *élément intermédiaire, intermédiaire, moyen terme, médiateur, médiation*. Ar saozneg a ra gant *mediate*.

Ar galleg, evit **hanteraddek**, a ra gant *médiat, médiatisé* ; ar saozneg gant *mediated*.

Ar galleg, evit **dihanteraddek**, a ra gant *immédiat*.

Verboù zo da savelañ e-keñver roll an hanterad :

– c’hoari roll an hanterad (pe an hanterour) zo **hanterañ** (verb-gwan).

– c’hoari roll an hanterad intentet e-keñver an dibenn-argerzh K zo **hanteradañ** (verb-tre) : K a vez hanteradet gant B.

An oberiad a vourr en araezioù, oc’h ankouaat ar pal a hanteradont.
J. PAUMEN.

An elfenn K, hanteradet gant B, zo enta un **hanteraded**.

– lakaat da vezañ hanteraddek pezh a oa dihanteraddek a-raok, pezh a lavarer **hanteradekaat**. Hanteradekaat an argerzh armerzhel zo e lakaat da dremen eus an emframm labour-bevañs d’an emframm labour-arc’hant-bevañs.

Ar galleg *médiation* a glot gant **hanterañ** hag e zeveradoù (**hanterad, hanteradur, hantererezh**).

Ar galleg *médiatiser* a glot gant an daou dermen **hanteradañ, hanteradekaat**.

E-kichen an termenou-se danzeet hervez an hent "klasel" da veizañ ar sterva (ar verb o vezañ intentet e par an elfenn etreat B) ez eus tu da grouiñ ur rumm termenou hervez un hent all oc’h intent ar verb e par an elfenn A. An termenou-se a dalvezfe dreist-holl evit a sell an anaoud.

Adkemeromp an emframm savelet uheloc’h A (B) K. Daou zoare zo evit A da ziraez K, pe war-eeun, pe dre hantererezh B.

Ober a ran **kentizhañ** eus an diraez war-eeun, ha **handizhañ** eus an diraez hanteradek.

(E-keñver yezhadur, e ve reishoc'h moarvat skrivañ *kendizhañ*, hogen o vezañ ma kaver un termen *kentizh* er yezh voutin, dezhañ ur ster o klotañ gant ster ar verb nevez kinniget amañ, e kavan gwell mirout ar skrivadur boutin).

Er reizhiad-mañ, e chom B un **hanterad**, nemet ar c'heñver etre A ha K a zegemer an anvad :

K zo kentizhet gant A en argerzhioù dihanteradek (a vo anvet kenkoulz-all argerzhioù **kentizhek**). K zo handizhet gant A en argerzhioù hanteradek (a vo anvet kenkoulz-all argerzhioù **handizhek**).

Spletus e vo an termenou-mañ war stervaoù Gl. *immédiat*.

An anaoud dihanteradek a vo anvet anaoud **kentizhek** ha **kentizhañ**.

Pell ez eus eus roadennoù kantouezek da roadennoù kentizhek an emskiant. E. LUBAC.

An hanvoudelourion a ra kalz gant *immédiateté*. Gwell e vo aze ober gant deveradoù **kentizhañ** : **kentizhelezh**, **kentizh**, h.a.

Ar gentizhelezh zo an ezvezañs a bep hanterad; anat eo, anez se e ve anavezet an hanterad hepken ha n'eo ket an hanteraded. J.P. SARTRE.

Ar galleg *immédiation* a glot gant **kentizhañ**, **kentizhadur**, **kentizhelezh**, hervez an arlivioù.

Ar c'hantaezañ zo ur c'hentizhañ eus an talvoud, ar santoud ur c'hentizhañ eus an anaoud. L. LAVELLE.

(Gl. : *L'affection est un immédiation de la valeur comme la sensation est une immédiation de la connaissance*).

Gwell :

Kantaezañ zo kentizhañ an talvoudoù, kantouezañ zo kentizhañ an anaoudoù.

KIS-E089 – Gl. récurrence

(B da A - 21 04 73)

Meur a ster en deus an termen-se e galleg.

A) Doare eus ar pezh a zistro, a zeu en-dro, a-vareadoù ingal pe get. Ar ster-mañ zo diresis, hag un niver termenoù a vez arveret :

Distro- a c'hell talvezout en degouezhioù laoskañ : *An distro peurbadel* h. a..

Arre- zo un tamm mat spisoc'h. Un derzhienn *arreadek*. *Arreadoù an derzhienn-se*. *Arreadegezh al lusk*.

Darre- a c'hell bezañ arveret evit merkañ un argerzh a zistro ingal, er jedoniezh da skouer. *Poellata dre zarren*.

B) Doare eus un argerzh o tistreiñ warnañ e-unan. Meur a ster zo amañ c'hoazh :

1. Gwered un devoud war e arbenn : **kilwered, korwered, kilwered** o verkañ ur gwered devoudet e par an devouder hep-mui, *korwered* o verkañ ouzhpenn e c'hoari ar gwered-se war an devouderezh e-unan, eleze war an devouder a-dreuz d'an devouder, hervez ur c'helc'h (kor-). An termen **dazgwered** en deus ur sterva ledanoc'h, oc'h enderc'hel *kilwered* ha *korwered*. Da skouer, an damoug nervel, pa vez imbours'het en amveziadoù arnodel (eleze e-maez a bep euladegezh), zo un dazgwered ; en un amveziad bevedel e c'hell kaout ur roll korwered, lakaomp pa zegas al luc'h ar ganevedenn da strizhañ ha dre se da zigreskiñ ar c'hementad luc'h he laka da strizhañ.

2. Doare un dezrevell a zo un degouezh eus an amgant ma talvez : **kilre-, korre-**. Da skouer : *Gaouiad on* (eus an dezrevell-se e tezreer ez eo ur gaou, eleze n'on ket gaouiad, eleze ned eo ket ur gaou, eleze ez on gaouiad, h.a.). Seurt dezreadurioù diziwezh a ampar ur **c'horreadur** ; pep hini eus an distroadennoù eus an dezren war an dezrevell a c'haller envel ur **gilreadenn**.

K) E korfadurezh, bevedouriezh, ez arverer an termen *récurrent, récurrence* gant ur ster *mont war gil*. *Nervus recurrens* a reer anezhañ **nervenn gilreder**. *Sensibilité récurrente* eo ar santerezh diwar-bouez an nervennoù-luskañ, eleze o redek a-rekin d'an tu ma tremen ar gwered boas : **santerezh kilredel, argizel**.

D) Er ouiziadoniezh, an distro treuzfurmus a ra ar sell gouiziat war meizadoù kent diwar ur meizad nevez : **astrein, astro-**.

Merkomp e c'hell ar verb **astreiñ** bezañ arveret gant daou arliv, hervez m'en arverer evel verb gwan : ar sell gouiziat oc'h astreiñ war ar meizadoù kent pe evel verb tre : *ar sell gouiziat oc'h astreiñ ar meizadoù kent*, pe c'hoazh gant un arliv all, evel verb gwan en-dro : *ar meizadoù kent oc'h astreiñ e goulou ar meizad nevez*.

Ne gredan ket ez eo dav digejañ an arlivioù-se na barrennañ hini pe hini anezho.

Furmoù nevez ar ouiziezh o tont da vannañ goude-taol ur goulou astroüs war deñvalijenn an anaoudegezhioù diglok.
G. BACHELARD.

(ar goulou aze a c'haller meizañ evel *troet war dreñv* pe evel *o treiñ an anaoudegezhioù, o reiñ dezho un dro nevez*).

KIS-E090 – Gl. interpoler, extrapoler

(B da A - 10 05 73)

E yezh ar jedoniezh, savelañ gwerzhadoù ur c'hementad en argemm diwar ur steudad gwerzhadoù anavezet anezhañ ; pa emañ ar werzhad savelet etre div werzhad anavezet e reer gant *interpoler* ; pa emañ en tu all d'ar werzhad pellañ anavezet e reer gant *extrapoler*.

E-keñver sturvezhañ emañ ar gudenn evel-henn :

– pe e talc'her strizh d'an termenadur jedoniezhel hag e solier warnañ, o vont gant an hent bet heuliet evit dec'heriañ an termen gallek, eleze dre arbennikaat ster ar verb latin *interpolare* ; neuze ober gant an daouad **etresteudañ, trasteudañ** ; evit ar sterva boutin d'an daou dermen, ober gant **dassteudañ** ;

– pe e seller ouzh ar meizadoù jedoniezhel-se evel degouezhioù dibarek eus ur meizad kevanoc'h a zo : *dodiñ ameeun* (ameeun, eleze, hervez an dachenn : *aregek, hanteradek pe tebek*) diwar-bouez ur steudad *dodedoù* savelet *eeun* (eleze, hervez an dachenn : *nadek, dihanteradek, divar*).

An *doded ameeun* n'en deus enta soliadur piauouel ebet ; bez' ez eo e soliadur e dibenn dezrann hini an *dodedoù* savelet *eeun* ; savelet eo enta, n'eo ket diwar ur sol piauouel, hogen *diwar gostez*, dre hantererezh e amezeion er steudad. Hogen dres, evit merkañ seurt *saveladur diwar gostez* ez eus bet graet c'hoazh gant ar rakger **led-**, en termen "ledemsav" da skouer. Setu perak, evit ar meizad o klotañ gant sterva boutin an daou dermen e kinnigan **letodiñ**, hag evit an daou dermen o-unan, a-getep : **etretodiñ, traletodiñ**.

KIS-E091 – Gl. inférence, induction, déduction

(B da A - 12 05 73)

Gl. inférence, induction, déduction.

Gl. Inférence, illation.

Neb oberata ma tarbenner ul lakadenn dre berzh an ere etrezi ha lakadennoù all darbennet endeo. Kinnig a ran : **treren**.

Hervez an termenadur-se, an *induction*, an *déduction*, ar *raisonnement* zo degouezhioù spesadel eus an **treren** (gwelout int pelloc'h).

Er boelloniezh e tiforc'her an *inférence médiate* (**treren hanteradek**) pe c'hoazh *raisonnement* (**poellata**), ma tremener eus ul lakadenn darbennet endeo d'al lakadenn nevez dre hantererezh un eil lakadenn darbennet endeo ivez ($A = B, B = K \rightarrow A = K$), diouzh an *inférence immédiate*. (**treren dihanteradek**), ma tremener eus ul lakadenn d'eben hep hanterad (S ebet n'eo P, P ebet n'eo S). Lezel a ran a-gostez ar rendaeloù en-dro d'an **treren dihanteradek**, — a-walc'h eo menegiñ amañ e ve hemañ evit reoù 'zo un **treren hanteradek** ivez e dibenn dezrann.

Inférence du singulier au singulier a reer eus an treren eus un devoud d'un devoud all. An **treren eus an unveziad d'an unveziad**, arvarus bepred, a c'haller ivez envel **ledren** hag ober anezhañ un degouezh eus al **letodiñ**.

Gl. **Déduction**.

Oberata ma klozer rik drezañ un pe lies lakadenn dre ul lakadenn nevez a zo an heuliad retvezel anezho. **Dezren**, termen arveret abaoe ur pennad 'zo.

VALLÉE a ginnige **dastum** ha **dezastum**; an termenoù-se, an eil pergen, a arverer er yezh diresis war sterva *treren*, pa na glasker ket menegiñ pe hentenn spesadel eus an treren a zo e kont, **dezren**, **anren**, **ledren** pe all; talvezout a ra ivez *conclure* e-kichen *klozañ*.

Gl. Induction.

Oberata a zo anezhañ sevel eus un niver lakadennoù roet d'ul lakadenn (pe da lakadennoù) hollekoc'h oc'h emplegañ ar re gentañ. Kinnig a ran **anren**.

(E hBr. e kaver **anre** (**an-** kreñvaat) o talvezout "liamm", "ere").

Meur a seurt **anren** ez eus :

Induction entière ou *complète*, pa n'eus empleget netra muioc'h el lakadenn-disoc'hañ eget ma'z eus empleget el lakadennoù loc'hañ. Da skouer, **anren** a reer ez eo un douar un enezenn pa en em adkaver er poent-loc'hañ dre heuliañ an aod anezhañ (lakadennoù-loc'hañ : gronnet eo gant ar mor ar rann a eus an aod, ar rann b, h.a. ; lakadenn-disoc'hañ : gronnet eo gant ar mor pep rann eus an aod, un enezenn eo an douar). An anren-mañ a vez anvet c'hoazh e Gl. *induction totalisante, colligation*. Gant ar ster-mañ diwezhañ e klotfe a-walc'h an termen kinniget gant VALLÉE : **kendastum**. Evit hepkoriñ pep diresisted avat (vñ **kendastum** in DBF 1970), ez eo gwell ober gant **anren-kendastum** ; doareoù all da envel ar seurt anren-mañ : *induction totalisante*, **anren-holladañ** (n'eo ket -hollelaat avat !) ; **anren kloz**, **anren klok** ; *induction formelle*, **anren furmek**.

Induction amplificante, a zo ster boutin an termen *induction* e Gl.. Ganti, al lakadenn anreet a dalvez evit holl dermenoù ur rumm pa na dalvez al lakadennoù-loc'hañ nemet evit un niver bevennet anezho. An anren-mañ eo an hini pleustret gant ar ouezoniezh. Al lakadenn "birviñ a ra an dour da 100ř" zo disoc'h un anreadenn (lakadennoù-loc'hañ : an dour unveziat-mañ a verv da 100ř, hemañ all ivez, ivez kement dour a c'haller arnodiñ ; lakadenn-disoc'hañ : an dour, eleze kement dour 'zo hiziv hag e pep amzer a verv da 100ř). An hentenn eo da dremen eus par an devoùoù da bar ar saveleñoù. An anvadoù a c'haller kinnig zo : **anren-amplaat**, **anren digor**, **anren-savelennañ** ; dre enebadur ouzh anren-holladañ, e c'hallfed ober gant **anren-hollekaat** ; o taveiñ d'al lamm er-maez eus ar boelloniezh empleget gant an anren-mañ, a zo ur furm a **hontkenderc'hañ**, ez eus tu da intent ivez un termen gant **hont-** : **hontren** pe **anren-hontdodiñ**. Eus ar perzh *hontel*-se e komz L. de BROGLIE en arroud-mañ :

O terriñ, dre lammoù anpoellel, () ar c'helc'h reut ma hon bac'h ar poellata-dezren, e ro an anren harpet war ar faltaziañ hag an

nadiñ, hag eñ hepken, an dro da drec'hioù bras ar preder : emañ en orin holl araokadennoù gwirion ar ouezoniezh. Spered mab-den, dre ma c'hell anren, a hañval din bezañ gouest da drec'hiñ da vat war an ijinenoù, a oar jediñ ha rummata gwelloc'h egetañ, hogen na ouzont na faltaziañ na hontouezañ.

(An termen **hontouezañ** a arveran amañ da dreiñ ar Gl. *presentir* er ster en deus en arroud, eleze oc'h emplegañ keal al lamm a zo anien ar c'hrouiñ, an hontkenderc'hañ, ha pa ve hemañ o c'hoarvezout er ouezoniezh pe en un dachenn all.)

Induction conjecturale, a zo un argerzh savelañ goude taol o loc'hañ diwar azverkoù evit disoc'hañ gant arvrokadurioù doareet gant tebegezh bras pe vrasoc'h.

Notenn-amzaelañ.

Dic'hallus eo degas amañ ar breutadurioù a zo bet etre ar brederourion a-zivout an termen *induction*, dreist-holl a-benn diferañ natur ar parioù-loc'hañ ha -disoc'hañ ("an tremen eus an dibarek d'an hollek", "eus ar spesaddek d'ar genaddek", "eus an devoud d'ar saveleñn", h.a.). Seurt rendaeloù a hañval bezañ dispredet. En eneb, mard eus hiziv un diforc'h d'ober ez eo etre **anren kloz** hag **anren digor**, a rafen c'hoazh anezho **anren-azdodiñ** hag **anren-hontdodiñ**. An amzaeladur war an diforc'h-se a lak a-wel ar poentoù-mañ :

– an **anren-azdodiñ (-kendastum, -holladañ, kloz, klok, furmek)** zo ur poellata hag amparañ a ra ur brouenn retvezek (apodiktek); un **dezren** eo;

– an **anren-hontdodiñ (-amplaat, -hollekaat, -saveleñn, digor)** n'eo ket un emplegañ. E-keñver poelloniezh n'eo ket kantreizh. E gantreizh a zeu eus ar *c'hantouezerezh*. Setu perak e c'haller c'hoazh diforc'hañ an daou seurt anren evel **anren poelloniel (-dezren, retvezek)**, hag **anren gouezoniel (-hontren, kantouezek)**. Hetadus eo a-hend-all ma ve heuliet boaz ar galleg hag anvet **anren** hep adanv ar furm-mañ.

Evit an **anren-arvrokañ (-diansavelañ)** pe c'hoazh **dianren**, ez eus anezhañ un dedalvezadur eus an anren kantouezek war dachenn an darvoudoù unveziat, eleze an istor, an igounierezh, h.a. ; tennañ a ra d'ul **ledren** dre ar redi ma emañ dre berzh bevennadurioù e zanvez da

dremen eus devoudoù unveziat da zevoudoù unveziat hep hantererezh asur
ar saveleannoù.

KIS-E092 – Gl. Compréhension, extension

(B da A - 15 05 73)

Gl. Compréhension.

E yezh ar boelloniezh, hollad an doareennoù a ya d'ober ur meizad, a zo empleget gant ur meizad. Kinnig a ran arverañ deveradoù **ental-** ; da gentañ ar verb **entalañ** : "*Roazhonad a ental Breizhad, Europad, den, h.a.*" ; hag an anvioù **ental**, **entalad** g. : "*An entalad zo hollad an doareennoù oc'h amparañ termenadur ar meizad*".

Gl. Extension.

Kendave da *Compréhension*; e yezh ar boelloniezh, hollad an ergorennoù a dalvez evito un elfenn-anaout, eleze 1° evit ur meizad, hollad an ergorennoù meneget gantañ 2° evit ul lakadenn, hollad an degouezhioù ma'z eo gwir 3° evit un daveadenn, hollad ar reizhioù talvoudoù ouzh he gwiriañ. Kinnig a ran arverañ deveradoù **erdal-**; da gentañ, ar verb **erdalañ** : "*Traoù bev a erdal loened, plant*" ; hag an anvioù **erdal**, **erdalad**, **erdalva** g.: "*Ar boud zo dezhañ un ental izek hag un erdal uc'hek; un termen o verkañ un unveziad, NEVENOE, Naoned, zo dezhañ un ental uc'hek hag un erdal izek*".

Kinnig a ran ivez un eeunadur eus an troiennoù oc'h enderc'hel an termennoù nevez-se :

Gl. : "*Il entre dans la compréhension de Français d'être Européen, homme, etc.*". Br.: "*Gall a ental Europad, den, h.a.*".

Merkomp e c'haller treiñ **entalañ** dre ar Gl. *impliquer* er ster *emplegañ*, eleze *implication logique*.

Gl.: "*Les animaux et les végétaux entrent dans l'extension de vivant*". Br.: "*Traoù bev a erdal loened ha plant*" pe : "*Erdalet eo (ar meizadoù) loened ha plant gant (ar meizad) traoù bev pe : "En erdal an traoù bev emañ al loened hag ar plant" pe c'hoazh : "Amparet eo erdalad an traoù bev gant al loened hag ar plant*".

Gl. : "*Le syllogisme est ordinairement interprété en extension [Tout homme est mortel; Or Socrate est homme; Donc Socrate est mortel] : l'homme étant du nombre des mortels et Socrate étant du nombre des*

hommes, Socrate est du *nombre des* mortels. Mais on peut l'interpréter aussi en *compréhension* : l'homme *impliquant* le caractère mortel et Socrate *impliquant* le caractère homme, Socrate *implique* le caractère mortel" P. FOULQUIÉ, in *Dictionnaire... vř Syllogisme*, p.702.

Br. : "Peurliesañ e vez intentet ar silogism *diouzh an erdal* [Marvel eo pep den; Den eo Sokrates; Marvel eo enta Sokrates] : "den" o vezan *en erdalva* "marvel", ha "Sokrates" *en erdalva* "den", emañ "Sokrates" *en erdalva* "marvel". Tu zo d'e intent ivez *diouzh an ental* : "den" oc'h *entalañ* an doareenn "marvel", ha "Sokrates" *oc'h entalañ* an doareenn "den", "Sokrates" a ental an doareenn "marvel".

Tu zo da sevel aes gerioù kevrennek diwar an daou dermen kinniget :

Pa vez un termen *iserdal* d'unan all, hemañ zo *isental* dezhañ. "Roazhonad" zo *iserdal* da "Breizhad", rak bihanoc'h eo e *erdalad* (pe : e *erdalva*) eget hini "Breizhad" (ur Breizhad a c'hell bezañ Roazhonad, met ivez Brestad, h.a. pe, gant gerioù all, *erdalad* (*erdalva*) "Roazhonad" zo hepken un darn eus *erdalad* (*erdalva*) "Breizhad"). Hogen *entalad* "Roazhonad" zo brasoc'h eget hini "Breizhad", rak ur Roazhonad, ouzhpenn an holl zoareennoù *entalad* gant "Breizhad", zo dezhañ un doareenn all, bezañ Roazhonad. Pa geñverier an daou dermen "Roazhonad" ha "Breizhad", e c'haller lavarout ez eo "Roazhonad" *iserdal* hag *usental* da "Breizhad", ha "Breizhad" *userdal* hag *isental* da "Roazhonad". Daou dermen o kaout an hevelep *ental* pe *erdal* zo *kevental* pe *keverdal*.

KIS-E093 – Al lostgerioù **-el**, **-ek**, dezrann sterenoniel

(B da H - 25 05 - 01 06 73)

Al lostgerioù **-el**, **-ek**.

An diforc'h etre **-el** hag **-ek** zo unan eus pouezusañ degasadennoù F. VALLÉE d'ar sturyezhouriezh vrezhonek. Ar reolenn en deus roet zo eeun evit ar skouerioù a venege. Ezhommoù nevez avat zo anadet abaoe ha dreist-holl keñverioù nevez etre al lavar hag an ober, dre se un neuennusted eus ar steradurezh a oa dianav-krenn d'ar preder klasel. Pezh en deus diazezet VALLÉE a chom talvoudek, nemet e rank bezañ eilsavelet en un amgant klokoc'h.

VALLÉE en deus reolennekaet an diforc'h ster etre al lostgerioù **-el** hag **-ek** evel-henn :

-ek, lostger anv-gwan o verkañ ar piaou, o venegiñ kentoc'h doareadoù an dud, ar boazioù, an tuedoù buhezel ;

-el, lostger hollek anv-gwan, o venegiñ ar perzhioù hollek pe natur an dud hag an traoù. (VALL xvii-xviii).

Da harpañ ar reolennoù-se e ro skouerioù :

|| **dereadelezh**, perzh an traoù o tereout an eil re ouzh ar re all ;
|| **dereadegezh**, doare an dud dereat.

|| **tadelezh**, perzh bezañ tad ;
|| **tadegezh**, emskiant ar perzh-se, santad tadel.

|| **denelezh**, perzh bezañ den.
|| **denegezh**, doare buhezel an den.

|| **doueelezh**, natur Doue ;
|| **doueegezh**, ar pezh a zo doueel en dud.

|| **hollniveradelezh ar bed**, perzh ar bed da gaout an niver da anien.
|| **hollniveradegezh Pitagoras**, arlakadenn P. a-zivout hollniveradelezh ar bed. (VALL xviii).

Un arver all a veneg ouzhpenn eus al lostger *-ek* :

Er vevedouriezh hag en denoniezh e talvez *-egezh* da sevel anvadoù an doarenoù korfel : *rakkarvanegezh*, *druzfeskennegezh*, h.a.. (id., ibid.).

Evit VALLÉE, ar c'hemm ster etre an daou lostger *-el* hag *-ek* zo en un enebadur etre "perzhioù naturel" ha "doareou buhezel", etre "pezh a zo er werc'helezh" ha "pezh a zo en den". Da'm meno ez eo manet VALLÉE hanter-hent en e zezrann, ha soliet fall eo an enebadur a veneg evel azonus eus ar c'hemm ster etre an daou lostger. N'eus nemet menegiñ termenoù evel **maenek** (e-kichen **maenel**), **istorek** (e-kichen **istorel**) evit diskouez ne verk ket dre ret *-ek* doareadoù an dud. Henn merzet en doa, rak rediet eo bet da savelañ ur c'hombod a-ratozh evit termenoù evel **rakkarvanegezh**, h.a., na glotent ket gant e reizhiad.

Klask a rin amañ adober an dezrann dre studiañ un nebeut skouerioù.

1) **denel/denek.**

Pa gomzer eus "korfadurezh **denel**", e lakaer kemm etre studi korf an den ha studi korf ar bronneged all, ar mellkeineged all, h.a. ; "den" amañ a veneg ur bronneg e-touez ar re all, ur mellkeineg e-touez ar re all, h.a.. Savelet eo evel **hennad** e-touez hennadoù all a hevelep rumm gantañ. Gant gerioù all, emañ an argerzh o savelañ ster an termen **denel** durc'haet *diouzh an erdal*. En erdal "bronneg", pe en erdal "mellkeineg", pe en erdal "tra bev" emañ "den". "Den" amañ a verk un hennad (ergorenn-dezeviñ kloz, amparet dre vevennadur, dre zezvonnadur, sl. *Preder 123- 124/92-93 1969*). Al lostger *-el* zo dezhañ amañ ar roll menegiñ e verk an termen lostgeriet un hennad ; ur *meneger hennadelezh* eo.

Pa gomzer eus ur "sell **denek**" evit lavarout e kaver gant ar sell-se doareoù buhezel, kantaezel, speredel, h.a. a zo an dezverk eus mab-den, ez eo anat n'eo ket an hevelep durc'hadur a heulier da savelañ an termen **denek** hag er skouer gent. Amañ ne saveler ket ar meizad "den" diouzh an erdal, eleze evel hennad lakaet e kemm gant hennadoù all, eleze *diwar-bouez daveadoù* ; an "den" ned eo mui anavezet dre e savlec'h e-barzh ur reizhiad rummoù, genadoù, spesadoù, hogen ennañ e-unan ; pezh a lakaer e kont eo an doarenoù ouzh e amparañ, eleze emañ ar wech-mañ an argerzh-savelañ durc'haet *diouzh an ental* ; plediñ a reer gant an "den"-anien (sl. *Preder, id., ibid.*), eleze en en anavezet diwar-bouez *enlenadoù* (*enlenat* = Gl.*inhérent*).

Ur skouer a lakay a-wel an diforc'h etre an daou gemeradur. **Denekaat**

a ra ar chas o vevañ gant an dud. Pa lakaer e kont al lankad eus emdroadur ar gouennadoù disoc'het gant mab-den, e komzer eus argerzh an **denelaat**.

Diverromp kefridioù an daou lostger er skouer gentañ-mañ :

-el a ampleg un argerzh-savelañ eus ster ar ger lostgeriet durc'haet diouzh an erdal; merkañ a ra an daveadelezh (ur meneger hennadelezh eo);

-ek a ampleg un argerzh-savelañ eus ster ar ger lostgeriet durc'haet diouzh an ental; merkañ a ra an enlenadelezh (er skouer roet e veneg an anienelezh).

2) **istorel/istorek.**

Ur "geriadur **istorel**" a ezrevell al lerc'hiad stummoù o deus bet ar gerioù en amzer. **Istorel** amañ zo evit "treadegel"; e roll evel adanv zo lakaat kemm etre rumm ar "geriadurioù **istorel**" hag ar rummoù all a c'heriadurioù. Durc'haet eo argerzh-savelañ e ster *diouzh an erdal*. Dave a ra d'an *hennad* "istor" hepken evit dezvonnañ tachenn-imbourc'h ar geriadur e kaoz.

Ar "c'hevala **istorek**" a lak e kont an "istor" n'eo ket mui evel un hennad savelet ur wech da vat hag arveret da gordennezañ evit dezvonnañ ur pengenn kloz, hogen evel meizad digor a seller ouzh an doarenoù en ampar, ouzh e *enlenadoù*. *Diouzh an ental* emañ durc'haet argerzh-savelañ e ster.

Pouezus eo merkañ ne glot ket dre ret erdalva ar meizad merket gant an anv-gwan en *-ek* gant erdalva ar meizad merket gant an anv-gwan en *-el*. Er skouer gentañ, doarenoù *denel* zo dre dermenadur doarenoù an denion, met doarenoù *denek* a c'hell bezañ kavet er-maez eus amgant an denion (da skouer pa gomzer eus "selloù *denek* ur c'hi").

Heñveldra, "kevala *istorek*" ha "kevala *armerzhel*" ne c'haller ket lakaat e kemm evel daou spesad eus an hevelep genad; da brouenn, ar "c'hevala *armerzhel*" a seller, e dibenn dezrann, evel un arvez eus ar "c'hevala *istorek*". Merkomp e kevampleg saveladur ar meizad "kevala *istorek*" un eilsaveladur eus meizad ar "c'hevala" : en termen "kevala *armerzhel*" hag en termen "kevala *istorek*" e verk ar ger "kevala" an hevelep meizad, hogen en eil termen e teu a-wel enlenadoù na oant ket dioueliet en termen kentañ. Al lostger *-ek* en anv-gwan *istorek* eo a zo bet benveg an dioueliadur.

Aze e prizier talvoudegezh degasadenn VALLÉE : dre lakaat en hon c'herz, gant an termenoù en *-ek*, an tu arbennik da savelañ sterioù *diouzh an ental* diforc'h-mat diouzh ar sterioù savelet *diouzh an erdal*, dre reiñ dimp ar benveg-lavar da dremen eus par an *daveadoù* da bar an *enlenadoù*, en deus lezet etre hon daouarn an araez da savelañ erdalvaoù nevez diouzh ezhommoù an niderezh, da darzhañ ar c'hombodoù kealiadel, h.a..

3) ergorel/ergorek.

Un "devoud **ergorel**" zo un devoud eus kelc'henn an ergorelezh, anvet evel-se peogwir ez eo frouezh an ergorañ, a zo an hent d'he savelañ, eviti da vezañ dizalc'h diouzh nep ergorañ dibarek : ur c'heñver a zaveadelezh ez eus etre ergorelezh hag ergorañ, n'eo ket unan a *enlenadelezh*. Kudennek eo an danvez amañ, ha diac'hinek : an ergorañ, anezhañ devoud dangorel, zo dezhañ an ergorelezh da zisoc'h, hogen an doare ma tisoc'h an ergorelezh eus an ergorañ n'eo ket an doare eeun ma tisoc'h ur "graed" eus ur "greoud" (an ergorelezh n'eo ket un "ergored"), met un doare kemplezh a ra eus an ergorelezh un drehontelezh ; dre berzh an drehontelezh-se e paouez an ergorañ a vezañ un doareenn enlenat eus an ergorelezh, hag al lostger *-el* a dalvez da verkañ ar c'heñver a drehontelezh e stumm un daveadelezh. Notomp ez eur techet da zilezel an termen **ergorel** e gounid termenoù all evel "gwerc'hel", "soliadel" diwar ar mare ma ranker ober eus an dangorelezh ur rannbarzh eus an ergorelezh, eleze diwar ma teu war wel diac'hinegezh meizad an "ergorelezh".

Ur "varnadenn **ergorek**" zo an ergorañ, intentet evel mont d'an ergorelezh, un doareenn enlenat anezhi. War an danvez-se, sl. KIS-E061, -E062, -E063, *Preder 138/40-46* 1970.

4) gwerc'hel/gwerc'hek.

Lakaat a reer e kemm kelc'henn ar gwerc'h ha kelc'henn an derc'h, hag oc'h argerzhañ evel-se *diouzh an erdal* e tiforc'her pezh a zo **gwerc'hel** diouzh pezh a zo **derc'hel**. **Hennadoù** zo e kont.

Pa saveler ar gwerc'h evel un doareenn e lavarer **gwerc'hek** nep ergorenn a zo an doareenn-se enlenat dezhi. Un ober **gwerc'hek** zo un ober dezhañ gwerc'h, eleze sol, poell, h.a. er werc'helezh.

5) maenel/maenek.

Maenel a verk ur rumm e kemm gant "bevel". Merkañ a ra un **hennad**. Un dibaregezh zo da notañ : kelc'henn ar vaenelezh he deus bet astenn ha spisadur eus he bevennoù digant ar gimiezh ; kement-se avat ne gemm netra en durc'hadur *diouzh an erdal* a zo da argerzh-savelañ ster an termen **maenel**.

Maenek eo nep ergorenn ez eo ar maen un doareenn enlenat dezhi (merkomp n'he deus ket ar gimiezh treuzfurmet amañ ar c'hemeradur hag e chom hemañ an hini merzadennel). Un tamm koad manet pell en dourioù hag intret a zanveziou **maenel** zo **maenekaet**. Ur park leun a vein zo **maenek** (pe, gwelloc'h, **meinek**).

Evezhiadennoù.

Torradurioù zo da reolenn VALLÉE war arver al lostgerioù **-el, -ek** :

– termenoù en arver abaoe an hen- pe ar c'hrennvrezhoneg : santel, h.a. ;

– termenoù savet abaoe VALLÉE hep heuliañ ar reolenn merket gantañ :

– dre fazi war a hañval, evel **bugelel, gourel** (e-kichen **gouregezh**) ;

– dre abegoù liesseurt, evel ar baleg ouzh un distagadur diheson : **lennegel** (e-lec'h ***lennegek**), evel an ezhomm da eeunaat yezh ar bruderezh : **emsavel, dispac'hel** (goude arverioù dibaot eus **emsavek, dispac'hek**, e hañval ar re-mañ bezañ bet distroadet gant an termenoù en *-el* ; aze e kaver levezon ar galleg : er bruderezh ez arverer an hevelep lavar en div yezh hag eeunaet en em gav ar brezhoneg e moull ar galleg) ;

– dre berzh ar reizhiad *Gerioù Etrevroadel* savet gant R. HEMON e-tro 1955 hag embannet gant *Hor Yezh* e 1957, o reiñ da bep lostger gallek ur form vrezhonek savelek o tianaout krenn ster al lostgerioù brezhonek : **kimiek** (e-kichen **fizikel**) ; h.a..

KIS-E094 – Al lostger **-ek (-iek)**, renabl an arverioù.

(H da B - 01 06 73)

Notenn - Ret eo studiañ *-ek (-iek)* a-raok *-eg (-ieg)* ha peurgetket *-egezh (-iegezh)* evit abegoù o tennañ d'ar gempoellded, peogwir e tisoc'h an holl c'herioù dre *-egezh (-iegezh)* diouzh anvioù-gwan dre *-ek (-iek)*.

-ek (-iek) a vez o venegiñ 1) Piaou ur stumm, un doare, un azon, ur perzh o tennañ d'an ergorelezh war an dachenn fetis pe difetis 2) Un doare-bezañ o tennañ d'an dangorelezh (emouezva, bredadur, ersav, kenduadur, divez) 3) An arvez danvezel, ar striv da gaout pe da vezañ kalz pe re, un tuadur d'an ober 4) Ar yezh.

Ster 1) Skouerioù.

Kelc'hiek, denek ↓ (ar ↓ a verk e vez kavet an termen adarre dindan ar sterioù all niverennet amañ), **askellek, madek** ↓ (hervez ster fetis ar ger "mad" – piaou un dra), **enebek, rakkarvanek, briek** (dezhañ perzh ar bri, an aotrouniezh), **riek** (dezhañ perzh ar ri, ar roue), **youlek, emgefreek, muianiverek, hollek, divezek, gaollek** (perzh piaouel da DE GAULLE), **gaolladek** (perzh diskibled DE GAULLE), **berranalek, bloaziek, arallek, kevanek** (Gl. intégré), **rezidek, uc'hek, spesadek** (dezhañ perzh ur spesad), **asvanek, istorek** ↓ (o kaout perzh an istor), **dezrannek, kendodek, diskolek, gwerc'hek** (dezhañ gwerc'h en daou ster a) efedusted, berzhusted b) bezoud evel frouezh ar perzh gwerc'hañ), **tavantek** (gantañ goulenn), **tiék** (dezhañ ti, ger diarver, hogen o rein "tiegezh"), **stuzek** (gantañ stuz), **pleustrek** ↓, **kantouezek**.

Troiennoù.

Selloù **denek** ar paour kaezh ki o vervel.

Politikerezh **gaollek** ha politikerezh **gaolladek**.

Mennozioù, sevenadennoù **pleustrek**.

Ster 2) Skouerioù.

Tadek, denek ↓, **araokadek, ergorek, dangorek, gwerinek, brientinek, broadek, pennek** ↓ (hervez ster difetis ha dangorel ar ger "penn"), **gwariek, divezek, keodedek, kevarzhek, istorek** ↓ (o kaout perzh en istor), **kantouezek**.

Ster 3) Skouerioù.

Kimiek, korfek, kofek, skouarnek, blevek, hiniennek, goubarzhek, madek ↓ (hervez ster difetis ar ger "mad"), **beureek, oberiek, gouziek** (tuet da c'houzout kalz), **izelek** (dre youl, diwar striv), **arbennek** (tuet da vont da benn hent), **arboellek, anaoudek, erounidek** (o tennañ da erounit), **pleustrek** ↓ (troet war ar pleustriñ, — un den pleustrek), **youlek** ↓ (tuet da youliñ), **aremprededek** (tuet d'an arempred, Gl. *disponible, serviable*), **arnesadek, pennek** ↓ (dezhañ ur pikol penn).

Troiennoù.

Gant tud **pleustrek** e vez graet seurt micher a-raok pep tra.

Ster 4) Skouerioù.

Gallek, saoznek, keltiek, brezhonek.

Al lostger -eg (-ieg).

An termennoù dezho al lostger **-eg (-ieg)** a vez renket hervez furm o liester.

I. Liester **-egi, -egoù, -eier**, o venegiñ daou ster :

a) Un dastumad, ur stobad fetis pe difetis, ul lestr, ur c'hevroll, un destennad evel dastumad gerioù.

Skouerioù.

Ledenebeg, dezveg, plueg, ludueg, barzhoneg, enezeg, geriaoueg, gerieg.

Notenn - Seurt gerioù a vez gourel pe benel hervez reizh o fennrann, met benel pa vez strollet o fennrann : **plueg, ludueg.**

b) Ul lec'h goloet gant plantennoù, ur c'hondon mengleuziet pe da vengleuziañ.

Skouerioù.

Foenneg, frouezheg, avalenneg, segaleg, onneg, doureg, draeneg, arganteg, staeneg, greunvaeneg.

Notenn - Seurt gerioù a vez benel hepken.

II. Liester **-eion, -eged**, o venegiñ an den, al loen pe ul luniadur bennak gant e berzh fetis pe difetis (o klotañ ouzh an anv-gwan dre **-ek**) ; termenoù gourel.

a) Perzh difetis.

Skouerioù.

Ezhommeg, kefredeg, kevraneg, tieg (dezhañ ti speredel, eleze tiegezh), **speredeg, rieg, c’hwec’hkogneg.**

b) Perzh fetis.

Skouerioù.

Begeg, frikorneg, rakkarvaneg, gwennroc’heneg, tieg (Gl. chef d’exploitation rurale, dezhañ ti danvezel).

III. Liester **-egoù**, o venegiñ ar yezhoù ; termenoù gourel.

Skouerioù.

Brezhoneg, galleg, keltieg.

IV. Liester **-eged**, o venegiñ kerentiez-kaer, kerentiez dezvel.

Skouerioù.

Tadeg, mammeg, merc’heg, mabeg, breureg, c’hoareg.

Al lostger -egezh (-iegezh).

Ster an anvioù-kadarn stummet gant al lostger-mañ a glot gant hini an anvioù-gwan dre **-ek (-iek)** ez int deveret diouto.

Evezhiadenn - Alies e vez an termenou dre **-egezh (-iegezh)** o kevezata ouzh an termenou dre **-ekted (-iekted)**. Skouer : **keñveriegezh**, evit **keñveriekted**.

Notenn - Ret eo menegiñ un anadenn anvet amañ ganin **liesteradur**, evel da skouer ar ster 3) roet gant *DAFAR 64 Preder* d'an termen stuzegezh (hollad doareoù bezañ, bevañ, santout, meizañ, h.a., ur bobl). Da notañ ivez ur ger evel **oberiadegezh** (hollad an amrealoù). En ur stumm e c'haller c'hoazh sellout **tiegezh** ha **madegezh**, gant o ster fetis, evel liesteradurioù, peogwir e talvont, an hini kentañ kement hag "hollad an dud liammet dre ar gerentiezhañ tostañ", hag egile kement hag "hollad ar madoù danvezel".

Kavet e vez skouerioù heñvel c'hoazh pa studier lostgerioù all evel **-adurezh, -erezh** : **skoueriadurezh** o talvout kement ha "skouerioù", **bouderezh** "boudadennoù", **divizerezh** "divizadennoù", h.a..

Al lostger -el (-iel)

-el (-iel) a vez o venegiñ 1) an dave ergorel 2) dibaot a wech ar perzh dangorel.

Ster 1 Skouerioù.

Tadel ("Hirder ar skourr tadel").

Ster 2 Skouerioù.

Santel, kevrinel, politikel.

Notenn skrivadurel - Kavet e vez anvioù-gwan dre **-el** pe **-iel, -ek** pe **-iek, -at** pe **-iat, -us** pe **-ius**, h.a. hep ma rofe nep yezhadurour reolenn ebet evit arverañ an eil stumm pe egile. Perak da skouer skrivañ **keltiek**, naren **keltek**? Perak **istorek** pe **istorel**, ha morse **istoriek** pe **istoriel**? Faltazi n'eo ken; faltazi avat na c'haller ket hepkoriñ, da vihanañ, e par kalz gerioù henvoazel sanket bremañ en hon c'hroc'hen.

Stadet 'm eus evelkent e vez peurvuiañ skrivadur al lostger anv-kadarn pe anv-gwan o klotañ ouzh skrivadur an dibenn anor-kadarn, eleze gant pe hep *-i-*, zoken e par ar yezh nevoazel.

Sk.: 1. **skouerius, oberius, oberiek, oberiat** (skoueriañ, oberiañ).

2. **pouezus, pouezek (pouezañ).**

3. **niverek, niverus (niveriñ)**

Hag evit gwir, morse ne lavarer **skouerañ, poueziañ, niveriañ.**

Ret e vefe neuze diazezañ stumm al lostgerioù war hini an dibennoù anor-kadarn, hag, e seurt giz, e vefe digejet da vihanañ ur reolenn skrivadurel na pa ve nemeti. Pa ve verboù nevez da grouiñ ne ve ket arveret *-i-* da sevel an dibenn anezho, e seurt giz ne ve ken kudenn ebet gant lostgerioù an anvioù-kadarn pe an anvioù-gwan keñverek. Evel reizh, ne ve ket arveret *-i-* kennebeut da grouiñ lostgerioù anvioù-kadarn pe anvioù-gwan na rafent ket dave d'un anor-kadarn kenskrivadurel, nemet un abeg pouezus e ve, o tennañ d'ar ster (gwelout izeloc'h **paskourel** ha **paskouriel**).

Tu zo da heuliañ an hevelep reolenn evit a sell kalz anvioù-gwan nevez pe arveret endeo gant ar yezh arnevez, lakaomp abaoe 1960. Tu a vefe ivez d'he dedalvezout da liester ar gerioù nevez a vefe savet adal bremañ. Evit abegoù o tennañ atav d'ar yezh henvoazel, ne c'hallfed ket avat skrivañ **pouezoù** e-lec'h **pouezioù**. Disreolderioù a vo bepred !

Forzh penaos e vefe mat, a gav din, adal bremañ liammañ muioc'h kenetrezo an teir c'hudenn a'm eus stignet amañ diwar-benn :

1. Stumm al lostger.
2. Stumm dibenn an anor-kadarn.
3. Stumm dibenn al liester dre **-où**.

E seurt giz ne vefe mui lavaret oberOÛ pa lavarer oberIAÑ hag oberIEK, na kennebeut istorEK pa lavaret istorIOÛ.

Evit a sell anvioù-gwan savet bremañ gant ar yezh arnevez hag oc'h echuiñ gant *-el* peurgetket, e rofen a-walc'h an ali da heul :

a) Pa vez un anv-gwan dre **-el** o klotañ ouzh un anv-kadarn dre **-ouriezh** hag **-oniezh**, — ha niverek int —, skrivañ bep tro **-ouriel** hag **-oniel** pe neuze **-ouriezhel**, **-oniezhel**.

Evit ac'hano heuliet e vez seurt reolenn endeo, peogwir e lavarer **prederouriel** ha **poelloniel**.

b) Pa vez un anv-gwan dre **-el** o klotañ ouzh un anv-kadarn dre **-our** hag **-oniour**, e vefe tu da zibab etre daou stumm.

Stumm 1 - Skrivañ **-ourel**, **-oniourel**. Skouerioù : **paskourel** (o tennan d'ar paskour ez eo an eskob). Troiennoù : "Lizher **paskourel**". E seurt giz e vefe graet an diforc'h etre **paskouriel** (o tennañ d'ar ger "paskouriezh", rann eus an deologiezh) ha **paskourel** (o tennañ d'ar ger "paskour").

Stumm 2 - Skrivañ paskouriel (o tennañ d'ar ger "paskour") ha paskouriezhel (o tennan d'ar ger "paskouriezh").

Al lostger -elezh (-ielezh).

Al lostger **-elezh (-ielezh)** a vez o venegiñ I ergoreladur 1) ur c'heal 2) un emzalc'h 3) un ober II fetisadur hag a-wechoù holleladur an ergoreladur I III ur stad dangorel.

Ster I 1 Skouerioù.

Gwerinelezh, **kevreadelezh**, **arouezelezh**, **barzhelezh**, **trivliadelezh**, **gallelezh** (Gl. *francité*), **brezhonelezh** (Gl. *bretonité*), **poellelezh**, **hiniennelezh**, **divezelezh**, **denelezh** ↓, **rouantelezh** ↓ (*royauté*).

Ster I 2 Skouerioù.

Atebelezh, **kredelezh** (*n° = atebegezh, kredegezh*).

Ster I 3 Skouerioù.

Ginivelezh, **azginivelezh**, **priedelezh**.

Ster II Skouerioù

Dugelezh (fetis), **rouantelezh** (Gl. *royaume*), **denelezh** (holleladur), **gwerc'helezh** (hollad an traoù gwerc'hel), **brientinelezh** (hollad ar vrientinion).

Ster III Skouerioù.

Santelezh, kevrinelezh (Gl. *mysticité*, ha *mysticisme*, a lavarer gwechoù dre eurvad **kevrinegezh**), **speredelezh** (.Gl. *spiritualité*, na c'haller ket eztaoliñ dre **-egezh** en arbenn eus "speredek").

Evezhiadenn - Alies e vez an termenoù dre **-elezh** o kevezata ouzh an termenoù dre **-elded** hep abeg. Skouer : **kefridielezh** a gaver evit **kefridieded** o talvout kement hag "azonadur kefridiel" ; **santelezh**, evit **santelded** ("azonadur santel"). Hemañ zo ur fazi hag a rankfed hepkoriñ hiviziken evel an hini meneget dindan I 2 evit ar peb nebeutañ.

KIS-E095 – Al lostgerioù **-el, -ek**, evezhiadennoù da heul KIS-E093, -E094

(B da H - 04 06 73)

Ar renabl a rit eus ar gerioù en **-el, -ek**, h.a. a c'houleñn studi. Evel a verkit, ne c'haller ket sevel ur reizhiad kempoell rik eus ar sterioù kemeret gant al lostgerioù-se hag o deveradoù, seul vuioe'h m'o deus orinoù disheñvel ha ma'z eo ar sterioù en arver o tont eus emframmoù istorel disheñvel (en hBr., e KrBr. e hañval ster an anvioù-gwan en **-el** bezañ bet disheñvel-mat diouzh pezh ez eo hiziv).

Un nebeut evezhiadennoù furmel ha munudel a'm eus d'ober. Marteze n'eo ket dav pouezañ kement ha ma rit war enebadurioù evel an hini etre ergorel ha dangorel, pe an hini etre fetis ha difetis, rak touellus int alies ha leun a ziac'hinadoù pa n'eo ket a zislavaroù. Pezh a rit "liesteradur" anezhañ zo, a gredan, un degouezh eus an tremen eus ar meizad d'ar beziadoù : **denelezh**, perzh bezañ den; kelc'henn mab-den; endalc'h beziadel ar gelc'henn-se (eleze an holl dud); **stuzegezh**, doareenn enlenat da vab-den, anezhi kaout stuz; endalc'h beziadel an doareenn-se en degouezh-mañ-degouezh (eleze hollad ar stuzioù he deus ur bobl); **gwerc'helezh**, kelc'henn ar gwerc'h; endalc'h ar gelc'henn-se (eleze kement tra a zo gwerc'hel).

Seurt tremen eus ar meizad d'ar beziad n'eo ket bepred un tremen d'al lieselezh, nag un tremen d'ar fetis (**kealiadelezh**, "kement a zo kealiadel", zo marteze fetisoc'h eget "perzh bezañ kealiadel", nemet e chom gwall zifetis evelkent).

Kinnig a rit arverañ al lostgerioù **-elded, -ekted**. E gwir, hag int kinniget c'hoazh gant an DAFARoù kentañ, ne hañvalont ket tiñvañ. Diarver int chomet tost da vat. Gwell e ve gortoz ma savfe un ezhomm a-berzh ar yezherion en o c'heñver evit o lakaat war ar renk en-dro.

Al lostgerioù **-ek, -adek** kinniget gant VALLÉE evit lakaat kemm etre kealioù ur prederour h.a. ha re e ziskibion, ne vezont ket arveret paot. N'eus ket pell ez eus bet ezhomm anezho evelkent en ur pennad war *Emsav*, evit diforc'hañ **marksegezh** diouzh **marksadegezh**. Peurliesañ avat e reer gant **marksouriezh** ; en hemañ e kaver an daou ster all hag ouzhpenn un arster beziadel.

A-zivout an *-i-* a gaver etre ar bennrann hag al lostger, n'ouzon ket hag

e talvez ar boan reolennañ. Ezhommoù an distagadur hag ezhommoù all diseurt a c'hoari moarvat. Evidon ne welan kudenn ebet en arver. Kudenn a sav koulskoude gant sevel anvioù-gwan diwar an termenoù en **-ouriezh**, **-oniezh**. War ar poent-se ez eo ho kinnigadennoù un diazez sklaerius d'ar sturvezhañ.

KIS-E096 – Al lostgerioù **-el, -ek**, kudenn an **-i-** en **-(i)el, -(i)ek**

(H da B - 11 06 73)

(Lizher da heul KIS-E095)

Lezomp en he zu kudenn an *-i-* diabarzh evit c'hoazh mar fell deoc'h, gant ma ne vo ket re vras evelkent niver an diheboellderioù en he c'heñver. Evit va c'heloù din, ne gredan ket koulskoude e ve un diaester bennak o reolennañ, rak derc'hel a ran da'm meno ez eo faltazi rik arverañ seurt *-i-* ar peurliesañ, pa geñverier da skouer stummadoù kembraek ha kerneveg evel *celtaidd* ha *keltek* gant hon **keltiek** dimp, bet goveliet moarvat diwar levezon ar ger **Keltia**. Marteze ez eus bet lavaret pe skrivet **keltiaek** zoken en deroù. Deurus henn gouzout.

Notenn gant B - War a hañval ez eo bet degaset an termen **keltiek** gant KERVARKER. E-barzh *Dictionnaire breton-français* LE GONIDEC, Sant-Brieg 1850, p.185, e kaver *keltiad, Celte, () Pl. keltied; keltiek, adj. celtique*, an daou vellad sinet H.V.; an hevelep termenou a gaver ivez e-barzh an *Dictionnaire français-breton*, 1847, gant sinadur H.V. bepred hag ar meneg : *Ce mot est de Galles*. Ret eo merkañ e kaver e Kb. ar stummoù *Celt, Celtiad* ha zoken *Celtiad* (sl. GPC, p.458), hag ez eo bet savet an termenou-se diwar ar saozneg pe kentoc'h diwar an termen latin *Celt* arveret e skridoù saoznek an 18^t kantved. Evit *Keltia*, e hañval bezañ bet goveliet en 20^t kantved hag en tu-mañ eus Mor Breizh gant dalc'hidi an hollgeltiegezh.

KIS-E097– Lizher a-zivout roll ar *Greizenn Imbourc’h Sturvezhouriezh*

(H da B - 16 07 73)

Da’m soñj, kefridi K.I.S. hiziv a zlefe bezañ houmañ : derc’hel aketus ur marilh a c’hallfe tud eveldon zoken sellout outañ evel **un diell gefridiel ha stadel**, rak me da vihanañ ned on ket ken figus ha darn all marteze war ar c’hraf, un doare levr enta evit enrollañ kement ger pe troienn nevez na fell ket da K.I.S., — evit abegoù o sellout outi nemetken —, ober arver ebet anezho. Miret e vefe neuze kinnigadoù geriadurel pe yezhadurel graet gant tud eveldon, **n’eo ket da vezañ miret hep mui na maez**, hogen da vezañ studiet atav, keit ha ma ve ret, da c’hortoz bezañ darbennet pe neuze distaolet evit mat gant un aozadur all da zont, engwiriet da gemer lec’h K.I.S. pa vo deuet ar c’houlz.

KIS-E098 – Notenn a-zivout roll ar *Greizenn Imbourc'h Sturyezhouriezh*

(B - 20 08 73)

(A-zivout KIS-E097)

Ret eo intent mat pe savlec'h eo hini K.I.S.. Dizalc'h eo ent frammel, hogen ent devoudel, ent emframmel ned eo ket. Displegañ a ran.

Eus 1963 da 1967 e voe ar *Greizenn Imbourc'h Sturyezhouriezh* stag ouzh S.A.D.E.D., evel ma tiskoueze hec'h anvad klok a neuze : *KIS SADED*. Amparet gant labourerion eus ar bagad a briente kentelioù ar Strollad, ne save ganti kudenn ebet evit a sell he dezvad frammel.

E 1967 p'en em gavas S.A.D.E.D. en ur Skourr eus E.S.B. e voe ret spisaat savlec'h ar *Greizenn Imbourc'h Sturyezhouriezh*. Divizet e voe reiñ dezhi hec'h emrenerezh frammel.. Dre un abeg damkanel : ar yezh zo tra ar gevredigezh a-bezh, zoken mar intenter houmañ evel kevredigezh da grouiñ ; a-zalc'h emañ enta ouzh par an emframmoù kevredadel ha n'eo ket ouzh hini ar frammoù nemetken. Dre un abeg embregel, a zeue da ategañ an abeg damkanel : lod eus izili K.I.S. ne oant ket izili eus E.S.B..

Koulskoude, abaoe 1967 he deus K.I.S. kendalc'het da labourat evit S.A.D.E.D. hag E.S.B. dreist-holl. Un arbenn devoudel zo da gement-se : en E.S.B. emañ ar c'hreizennoù imbourc'h pennañ o vont en-dro e brezhoneg. Etre 500 ha 1000 kudenn a sturyezhouriezh he devez K.I.S. da ziskoulmañ bep bloaz war c'houlenn tud E.S.B..

Evit ar gudenn degaset gant aozer KIS-E097, marilhadur an termenoù ha troiennoù nevez, ez a al labour war-raok e div dachenn :

1) *Dafar Geriadur ar Yezh arnevez* a gendalc'h da zont er-maez ingal. En droiad kentañ (A-1 - A-6, e-tro 5000 termen) ez eus bet dastumet dreist-holl gerioù o tont eus bloavezhioù 1970, 1971, 1972 *Emsav*. Tamm-ha-tamm e vo renablet ar bloavezhioù kentañ, kentelioù S.A.D.E.D., dielloù embannet ha diembann K.I. S., h.a.. Ul labour hir eo, rak dekmiliadoù fichenoù a vo da sevel hervez an hentennoù resis a zo bremañ re ar Greizenn.

2) Abaoe deroù 1973 emeur o prientiñ *Gerva Preder*, eleze roll an holl dermenoù a gaver e Preder abaoe he savidigezh e 1958 ha n'edont ket e *Dictionnaire Breton-Français* Roparz HEMON en arver neuze, — gant dave d'an niverenoù ha d'ar pajenoù m'o c'haver. Un trevell hir eo ivez, a c'houlennno ouzhpenn ur bloavezh.

Boulc'het ez eus ul labour all ivez, war hentennouriezh ar sturyezhañ. Sklaer a-walc'h e weler a-benn bremañ e kudennoù ar sturyezhouriezh vrezhonek evit bezañ e tro da spisaat he hentennoù ha marteze da vrastresañ un damkaniezh. A-hend-all e teu e koulz al lankad damkanañ-se, dre an arbenn-mañ. Agentaou c'hoazh ne oa e K.I.S. nemet tud o doa gallet gouestlañ bloavezhioù d'ur studi wastadour eus ar brezhoneg, eus ar yezhoniezh, h.a.. En eneb, an izili nevez a zo o tont bremañ d'ar Greizenn a rank mont buan ha gounit o stummadur a sturyezhourion en nebeut amzer a vez peurliesañ en o c'herz. Mallus eo enta d'ar remziad kent lakaat e gevarouezadur en ur form dreuzkasadus. Hep kontañ ez eus hiziv e Breizh un niver a aozourion a venn bezañ "kendalc'herion S.A.D.E.D." ha goveliañ termennoù d'o zro.

N'eus abeg ebet ma tiouerfent ar binviadur kalvezel a zo frouezh ar bloavezhiadoù imbourc'h-stroll reizhiadek renet gant K.I.S..

KIS-E099 – Gl. *croissance, expansion*

(B. da A - 01 07 73)

E yezh an armerzh e komzer eus *croissance, growth, expansion* evel eus heñvelsterioù, — hervez *Glossaire des termes économiques (Glossarra interpretum, Dunod, Paris 1966)* da nebeutañ. Krediñ a ran avat e teu e meur a zegouezh arlivioù etre an termenoù *croissance – growth* diouzh un tu, *expansion* diouzh an tu all. Da skouer, pa eneber ouzh *récession* ez arverer *expansion*, pa ziforc’her diouzh keal an *développement* e reer gant *croissance*. Setu perak e kavan bastus hag evezhiek pourchas ur c’hevatal da *expansion* e Br.. Graet ez eus bet gant **emastenn**, an termen-se avat n’eo ket azas, pa veneg kentoc’h *extension* pe *expansion* en ur ster ledan diresis. Petra a soñjez eus brezhonekadur ar Kb. *cynnydd?* (***kennez** g.). Soñjet ’m boa en ***enteñv** (hogen kemeret eo betek re ar bennrann **teñv** gant ar vevoniezh hag ar gleñvedoniezh) . Skouerioù : *An drovezh enkil-kenez. Kennez an armerzh amerikan er bloavezhioù 1960. Un ijinerezh e barr ar c’hennezañ.*

KIS-E100 – A-zivout ar sturyezhañ e tachenn ar ouezoniezh

(B da N - 08 10 73)

Daou arvez zo da gudenn ar sturyezhañ e tachenn ar ouezoniezh : penaos sevel yezh ar ouezoniezh e brezhoneg? Perak sevel skridoù a ouezoniezh e brezhoneg?

D’ar goulenn kentañ ez eus bet roet un niver respontoù abaoe deroù ar c’hantved, daoust ma’z int bet alies respontoù darnel ha peurliesañ respontoù emplegat e-maez a bep dezrann war an hentennoù arveret. Krog omp d’ober an dezrann-se ha da vrastresañ un hentennoù arveret. War *Emsav 81/299-311* 1973, **Ar sturyezhouriezh eus an eil d’an trede Emsav**, e kavez un alberz eus an imbourc’hioù o ren, — evit d’ar pennad-se bezañ dreist-holl ur studienn a zamkaniezh ha n’eo ket a hentennoù arveret. Setu un nebeut poentoù a-douez ar re digejet :

– Kanteulioù ar ouezoniezh zo dezho ur gempoellded dizalc’h krenn diouzh ar sevenadurioù dibarek ; ar c’heñver etre an termennoù fizik Gl. *force & masse*, Al. *Kraft & Masse*, Br. **nerzh & tolz** zo an hevelep hini. Pa vez graet un termen gouezoniezhel gant ur ger boutin e vez karzhet kement ster en deus er yezh voutin ha roet dezhañ ur ster resis nevez o taveiñ n’eo ket mui d’ar gedvuhez dibarek ma werc’he, hogen d’ar reizhiad a ouezoniezh ma werc’ho hiviziken. An displegadur eus kement-se a c’haller reiñ : an arganteulioù gouezoniezhel zo dezho daou ganteul : 1) ar c’hanteul diles, a zo kevanek ouzh reizhiad ar ouezoniezh (ar reizhiad-se zo ul lavar, hogen ned eo ket ul lavar yezhel en doare ma komprenomp ar yezhoù boutin : kanteul an **nerzh** zo an atalad jedoniezhel-fizikel o termenañ an nerzh e dave da reizhiad mentennoù ar fizik) 2) un adkanteul yezhel (an termennoù **nerzh**, **force**, **Kraft**, h.a.), a zo un elfenn oberatael, soliet bepred war ar c’hanteul diles.

– Ar sturyezhañ e tachenn ar ouezoniezh a.rank enta daveiñ da gentañ-penn d’ar c’hanteulioù diles, eleze da reizhiad ar skiant e kaoz, — e roll aze o vezañ sevel adkanteulioù o tegemer o ster digant ar c’hanteulioù anyezhel ma’z int soliet warno.

– An termennoù gouezoniezhel e pep yezh dibarek (hag int termennoù amprestet digant ar yezh voutin pe termennoù krouet a-ratozh) a ra, kent pep tra, un teskad kevanet dre o ster gouezoniezhel, eleze e dibenn dezrann dre reizhiad ar skiant e kaoz. Arabat ankouaat nepred, e degouezh an amprest

digant ar yezh voutin, ez eo ar ger amprestet un termen ken nevez hag ar gerioù krouet a-ratozh (peurgarzh et eo e sterioù kedvuhez ha staget outañ ur ster gouezoniezhel).

– Ar gudenn bleustrek kentañ er sturyezhañ gouezoniezhel zo neuze derc'hel kont d'ar muiañ eus reizhiad ar skiant e kaoz hep diaesaat betek re an tremen eus ar yezh voutin d'ar yezh skiantel. An **dour** er gedvuhez zo un ergoren disheñvel diouzh an **dour** er gimiezh; hogen etrezo ez eus evelkent ul liamm anadennel, un hevelep **kraonell ster** evit ober gant termen HUSSERL; al liamm-se, ar **graonell ster**-se zo bet ar pont o talvezout evit tremen eus ar yezh voutin da yezh ar gimiezh, hag e lavarar **dour** en div yezh. E degouezhioù all avat e talc'her kont muioc'h eus kempoell al lavar gouezoniezhel eget eus al liammoù anadennel, eus ar **c'hraonelloù ster** hevelep. Sl. da skouer taolenn p. 37 e DAFAR 63 (*Preder 51-52* 1963), ha keñveriañ termenoù an daolenn-se gant o c'hevatalioù gallek (ar re-mañ liammetoc'h ouzh ar yezh voutin eget ouzh kempoellded ar meizadoù mentawouriezhel ha mentoniezhel).

– Ar gudenn-se (derc'hel kont eus an daou ere poellel ha yezhel) a rank bezañ diluziet ent dibarek bewech, hag o terc'hel kont eus ur bern elfennoù degouezhel all; soñjal a ran da skouer en diskoulm roet gant Arzel EVEN oc'h ober **Plant gwer** en e skridoù a vevoniezh eus ar pezh a zo "plant glas" er yezh voutin.

– Liesdoare an diskoulmoù ne vir ket koulskoude ez eus un nebeut diarbennoù ha reolennoù da anaout ha da heuliañ er sturyezhañ gouezoniezhel :

– ne vern pe gont a vo dalc'het eus kempoellded al lavar gouezoniezhel, e rank ar gempoellded-se bezañ anavezet gant ar sturyezhour; da lavarout eo, a-raok kregiñ da sevel termenoù evit ur skiant e ranker anaout mat poell dibarek ar skiant-se. An diforc'hekadurioù en dredanouriezh zo disheñvel diouzh ar re a saveler er gimiezh. En dredanouriezh e tiforc'her mentennou evel U, I, Q, h.a.; er gimiezh e tiforc'hekaer rummennoù all a ergorennoù, evel ar strolloù $-\text{COOH}$, $-\text{CH}_3$, pe an ion H^+ , OH^- , h.a.; er yezhoniezh e reer gant rummennoù ha kempoelloù all. Diwar se ez eo aes kompren ez eo an doare bastusañ kemer ar gempoellenn a-vloc'h, eleze (pa n'eo ket bet graet evel just) sevel en un taol geriaoueg a-bezh pep skiant, — pe ma n'eo ket ar c'heriaoueg en he munudoù, da nebeutañ an atelad anezhi;

– ken ret all eo gouzout penaos ez eo bet diskoulmet ar gudenn er yezhoù

all, hag ivez penaos emañ an tuez er bed ; sturyezhourion (alaman da skouer) e deroù ar gimiezh o deus klasket gerioù broadel evit sevel yezh ouezoniezhel ar skiant nevez, — an tuez avat en deus diskouezet buan dezho e rankent ober gant gerioù etrevroadel : niver an termenoù o kreskiñ, ar ret merkañ drezo kempoelloù strizh an danvez, a redie yezh ar gimiezh da bellaat diouzh ar yezhoù dibarek evit kemplegañ d'al lavar gouezoniezhel nemetken ;

— reolennoù all (reolennoù ar sturyezhañ zo dibaot a wech reolennoù strizh ha gourc'hemennus) zo da venegiñ, evel *reolenn ar graonell* (sl. *Preder 138/29* 1970) : elfennoù-diazez ar graonell a rank bezañ furmoù eeun hag aes da arverañ, ha war un dro diforc'hellek. Termenoù VALLÉE evit an dredanouriezh er c'heñver-se, a dorr reolenn ar graonell : **emgasusted (U, barr)** koulz ha hini an diforc'hellegezh : **nerzh (I, read)**. E fazi anat oa na zigejañ kempoellded(où) yezhel ar yezh ha kempoellded ouiziel al lavar gouezoniezhel : pe e verzherie ar brezhoneg evit ober dezhañ eztaoliñ liammoù diabarzh ar skiant e kaoz, pe e leze dieztaol an diforc'hekadurioù diziouerus. Ne ouie ket ez eo an termennoù a ouezoniezh adkanteulioù oberatael ; klask a rae ober anezho kanteulioù diles ; an disoc'h a veze peurliesañ kanteulioù fall hag adkanteulioù oberatael ken dister all.

D'an eil goulenn : perak sevel skridoù a ouezoniezh e brezhoneg? ez eus bet roet respontoù diseurt abaoe grez Meven MORDIERN. War ar gudenn-se e'z tavean ivez d'ar pennad usveneget (*Emsav 81/299-311* 1973, h.a.).

Resisaat a ran an aters : evit piv sevel testennoù a ouezoniezh e brezhoneg? Sturyezhourion an eil Emsav a laboure e sell da ezhommoù amzeriet en dazont : labourat a raent war ar brezhoneg arnevez evel pa vije ur gevredigezh vrezhoneger arnevez, gant ar youl pe ar goanag da nebeutañ ma ve anezhi en dazont. Grignoliañ a raent ur yezh diouti. Seurt doare da sturyezhañ (a-geñver gant ur gevredigezh faltaziet) ne c'halle bezañ mat nemet evel lankad kentañ un daelerezh durc'haet etrezek ar sturyezhañ klok ha reol (eleze renet e-ser ur c'henderc'hañ kevredadel o krouiñ war un dro arganteulioù nevez hag ar c'hanteulioù keñverek).

Sturyezhourion hiziv o deus tizhet ar sturyezhañ klok ha reol : sturyezhet e vez da gentañ e-keñver ezhommoù-bremañ ur c'henderc'hañ arganteulioù. Ar c'henderc'hañ kevredadel-se zo unan dibarek peogwir e klot gant labour an Emsav da grouiñ ur gevredadelezh nevez dispac'hel, — eleze andon hec'h-unan a gevredadelezh nevez en tu all da vevennoù ar strollenn-genderc'hañ. Ken ma'z eo bremañ ar sturyezhouriezh un arvez

hepken eus ar c'henderc'hañ kevredadel fetis, gwerc'hek. Seurt kemmadur zo bet, ouzhpenn ur c'hemm e tonkad ar c'henderc'hadoù, un eilpennadur en hentennoù : e-lec'h amprestañ sterioù hag o gwiskañ e brezhoneg evel ma rae VALLÉE h.a., e krouer bremañ sterioù war un dro gant o gwiskamant brezhonek (ul lodenn eus an termenoù arveret en *Emsav* n'emaint ket e *Dafar Geriadur ar Yezh arnevez* dre ma n'eo ket bet resisaet c'hoazh o zroidigezh c'hallek).

Anat eo ez omp degouezhet e prantad ar sturyezhañ klok ha reol (kevanek ouzh ur c'henderc'hañ kevredadel). N'eo ket e vefe bet paouezet a amprestañ sterioù, — ent stadegel zoken e chom kalz brasoc'h niver an termenoù krouet dre amprestañ sterioù eget niver an termenoù krouet war un dro gant o arganteul, — hogen ar sturyezhañ dre amprestañ a vez e-unan bepred isurzhet ivez d'ar c'henderc'hañ kevredadel.

KIS-E101 – Gl. *humeur, caractère*

(B da A - 12 10 73)

E yezh ar vredoniezh hag ar vredvezegiezh ez eo an daou c'her-se termenoù-kreiz. Bernout a ra o c'hendec'heriañ e Br..

Evel ma'z int termenoù-kreiz, hervez reolenn ar graonell (*Preder 138/29* 1970) eo dav kavout dezho furmoù an eeunañ gwellañ.

Gl. *humeur* (heñvelster : *thymie*), Sz. *mood, humour*, Al. *Stimmung, Verstimmung*.

Termenet eo evel-henn gant J. DELAY : "*Disposition affective fondamentale riche de toutes les instances émotionnelles et affectives qui donne à chacun de nos états d'âme une tonalité agréable ou désagréable oscillant entre les deux pales extrêmes du plaisir ou de la douleur*".

Gant PIÉRON : "*Disposition affective, orientée vers la gaieté ou la tristesse*".

Gant POROT : "*On a donné le nom de fonction thymique à cette régulation de l'humeur. Suivant que l'humeur est exaltée, ralentie ou déficiente, on dit qu'il y a hyperthymie, hypothyrie ou athymie. Toutes les perturbations de l'humeur constituent des dysthymies*".

Kinnig a ran amprestañ an termen Kb. *nwyf* (a ve moarvat e Br.***noue** ?). Tu a vije bet, war skouer **bondoug**, sevel termenoù e-giz ***bondu** ("emañ war e du mat"), ***bondro** ("ned eo ket troet mat hiziv") h.a., hogen gwell na glask sterelfennañ en degouezh-mañ, an termen o vezañ diaes-kenan da dermenañ hag arzaeladus e chom pep termenadur, ha pa ve hini DELAY, PIÉRON pe all; er Gl. boutin e klot gant "tonus", e Br. boutin gant "startijenn", h.a., hag an tu stennadel-se zo bet diwelet gant an daou aozer.

An termenoù meneget gant POROT a ve enta : **arc'hwel an *noue** (pe, gwelloc'h, ***noueelezh**); ***usnoue** (***usnouegezh** o vezañ doare un den ***usnoueek**); ***isnoue** (***isnouegezh**, ***isnoueek**), ***annoue** (***annouegezh**, ***annoueek**).

Gl. *caractère*, Sz. *temper, character*, Al. *Charakter*. Aze ez eo diglokoc'h c'hoazh an termenadurioù :

POROT : "Le terme "caractère" garde plusieurs sens divergents. Il désigne, en effet, communément : 1° Le comportement général dans les relations sociales 2° Une disposition sentimentale prédominante 3° La nature de l'humeur habituelle".

LE SENNE : "L'ensemble des dispositions congénitales qui forment le squelette mental d'un homme".

WALLON : "Manière habituelle et constante de réagir propre à chaque individu".

MICHAUX : "Le caractère est l'ensemble complexe créé par les instincts, les sentiments, les passions, les impulsions, les inhibitions, qu'il soit ou non extériorisé dans les propos, les actes et plus généralement les attitudes positives ou négatives, présentant un certain degré de stabilité qui ne le rend pourtant pas nécessairement ni inné ni irréductible".

Tu a ve da reiñ termenadurioù all o tegas arlivioù ouzhpenn c'hoazh.

Kinnig a ran stummañ an termen ***anneuz** b., diwar **an-** (evel en **anien**), ha **neuz** (o taveiñ da sterioù kent ar ger).

En doare-se e ve miret an termen **temz** evit ezhommoù all (evel kevatal da *tempérament* da skouer).

E Gl. n'eus ger ebet a ve **dyscaractérie*. Lavarout a reer *troubles du caractère*; hag e-lec'h **dyscaractérique* e lavarer *caractériel*. E Br., mar degemerer **do-** evel kevatal d'an etrevroadeg *dys-*, e ve tu da lavarout ***doanneuz**, ***doanneuzek**.

KIS-E102 – Gl. humeur, caractère

(A, J, M da B - 16 10 73)

(sl. KIS-E101).

Kb. *nwyf* eus **nei-bho-*, sl. hIw. *noib* "saint, sacré" LEIA N-20. hIw. *niab* "vigueur" "excitation" (g); *niabaid* "il excite", da geñveriañ rag-eeun gant Kb. *nwyf* g. "vigueur, excitation" ivez, *nwyfo* "exciter", *hynwyf* "plein de vigueur, gai, folâtre"... "Les mots **neibho-*, **noibho-* devaient désigner une force agissante; l'idée de sainteté en est issue".

Mont a raje **nei-bho-* da Br. ***noa** (netra da welout gant **noueant**, **noueañs**); ac'hann : **arc'hwel an noa**, **noaelezh**, **usnoa**, **usnoaegezh**, **usnoaek**, **isnoa** +, **annoa**...

Gl. caractère.

Diwar **neuz** mar fell fit, met **an(n)-** (eus ***ande-** kreñvaat) na vez ket diforc'het dirak **n-** diouzh **an-** (eus ***an-**, Ie. ***n-** nac'hus). Gwell e ve neuze kavout ur rakger all. Evel rakger-kreñvaat : **avr-**^o, **ann-**^o, **der-**^o, h.a.. Ar pep spletusañ a ve hep mar **der-** + gwanadur (hBr. **dermor**, & = ***derveur**). Neuze : ***derneuz**.

KIS-E103 – A-zivout arver ar rakger Br. **do-**

(B da A - 12 10 73)

Ha ne ve ket ar rakger-se bastus evit kenedc'heriañ **dys-** er yezh ouiziel. (Hervez GPG 1113, e ve Kb. $dy^{-2} < Clt.$ **dus-*, cf. Gr. -). Ar skouerioù Kb. a gaver zo *dyar* (Clt. **do-*+**gar*), *dychan* (*dy-cân*), *dybryd* (*dy-pryd*), *dylaw* (*dy-llaw*).

Div evezhiadenn :

– mar bize chomet en teodyezhoù e vije aet marteze ar rakger-se da **de-** pe **di-**, evel ma'z eas **de-** (< hBr. **do-**) da **di-**, daoust ma kaver Br. **doan**. Evit diforc'hañ ar rakger-se diouzh Br. **de-** ez eo gwell derc'hel d'ar furm **do-**, evel ma ra G. PENNAOD en *Al liesgerioù (Ar Stourmer)*. (Adevezhiadenn : hag ar Br. **dejanañ** ne ve ket ur stumm eus ***doc'hanañ**? An un ster en deus gant ar Kb. *dychanu*).

– ha n'eur ket aotreet da ober da heul **do-** ar c'hemmadurioù-c'hwezh? Arguzennou a) treadegel : e Kb. e kaver *dychan* gant **dy**⁻² ha *dygan* gant **dy**⁻¹ (anzav a ran e kaver *dybryd* gant **dy**⁻² ha *dychlud* gant **dy**⁻¹) b) kevadegel : hervez reolenn sturyezhel an dreuzvegenn, pa vez da zibab etre stummoù ketep div furm nes, e tibaber ar stummoù diforc'hetañ ; hervez ar reolenn-se e ve da diferañ **do-** + kemmadur-c'hwezh war-benn kreskiñ d'ar muiañ an diforc'h gant **de-**, **di-** + kemmadur blot.

Moarvat ne ve ket **do-** evit distroadañ **dis-** (etrevroadeleg **dys-**) e pep degouezh. Koulskoude e ve tri abeg d'e arverañ :

– **dis-** zo endeo e Br., gant ur ster all evel just (daoust ma kavor bepred **dis-** (etrevr.) en termenou etrevroadel : **diskromatopsiezh**, **disleksiezh**, **dismneziezh**, h.a., ha **dis-** (Br.) er gerioù a orin Br. : **disglav**, **distremen**, h.a.. Merkomp ouzhpenn ez ay **dis-** (etrevr.) da **diz-** dirak ar vogalennoù : **dizakromeliezh**, **dizankiezh**, **dizekeenn**, h.a., o kevezañ ouzh un **diz-** (Br.) **dizanat**, **dizober**, **dizunvan**, h.a..

– neuz ar gerioù etrevroadel a gas alies ganti un diaester e Br.. Me oar e ranko ar Br. reiñ bod d'an euzhadennou-se, evel m'o deus graet ar yezhoù all, hogen n'eo ket fall kinnig en o c'hichen pa c'haller furmoù brezhonek heneusoc'h. E-kichen **dizekeenn** : **doc'hlev** ; **dileksiezh** : **dolenn** ; **dismneziezh** : **doc'houn** ; h.a..

– er-maez eus tachenn ar ouezoniezh rik e ve tu da arverañ **do-** (pe forzh pe rakger Br. arbennikaet ent ouezoniezhel) o terc'hel evel-se ur pont etre yezh ar ouezoniezh hag ar gennadoù all eus al lavar; displeg bras ar yezh ouezoniezhel etrevroadel eo an troc'h a laka, dre berzh ma'z eo a orin gresianek, etre ar preder gouezoniezhel hag ar gennadoù all eus ar preder. Da skouer e Gl. e lavarer *communications perturbées* ha n'eo ket **dyscommunication* a vije azas mar bije tu da arverañ **dys-** er-maez eus tachennoù dibarek evel ar vezekniezh; mar roer ur c'hevatal Br. d'an **dys-** etrevroadel e vo tu da lavarout, lakaomp ***doc'hehent** hep kudenn.

KIS-E104 – Ev. **dys-**

(A, J, M da B - 16 10 73)

a) hBr. **do-**, hIw.**do-**, Kb. **dy-**, Kn. **du-** h.a..

Hañvalout a ra dont eus Ie. ***du-**, bet, evit lod, strishaet da Kt. ***du-** diwar levezon ***su-**. Kb. *dychan* eus **dus-kan-*, hogen *dyar*, *dybryd*, *dylaw*, h.a. eus ***du-**. En hIw. ***du-** zo bet hollekaet (sl. VBEG 377, GOI 231).

Aet e vije da nBr. ***de-** (nemet **do-** e **doan** en arbenn eus *-w-* : ***do-we(n)**); posubl e ve ober gant **do-**, hogen diwar ar pep boasañ e Kb. Kn. Iw. Br. (ha marteze a-walc'h Ga. *du-rati-*) e vije kemmadur dre wanaat da c'houde ha neket dre c'hwezhañ.

Da verzhout e vez kollet evel-se an enebadur **su-/du-** (**he-/*do-**).

Gwell e ve kavout ur rakger all.

b) hBr. **mi-**, **me-**. Sl. VBEG 382-83; GOI 231.

hIw. **mí-** "ill-, mis-, wrong-" : *m-thol*, *m-dúthracht* "ill-will", h.a.. Gant notenn THURNEYSEN : "Connection with Eng. 'mis-(deed)', Goth. *missa*-cannot be proved. It would seem as if the prohibitive negative Gk. **mý**, Skt. **mā** had become a compositional prefix"... FLEURIOT a lavar : "La forme (hBr.) **me-** semble indiquer que la forme d'origine serait **mí-**". A-enep da se e c'haller menegiñ e pebeil **mi-** ha **me-** en hBr. ha ne gaver nemet **mí** /mi:/ en hIw.

War-lerc'h nBr. ***mi-** : gwanadur, evel en hIw.

Spletusoc'h eo eget **do-** ha n'hon eus netra damheñvel, tra m'hor bo tu da ober, ouzhpenn gant **de-**, **di-**, **dis-**, gant **dou-** (***do-wo-**) ha ***diou-** (***di-wo-**)...

Neuze : ***migeht**, ***miglev**, ***milenn**, ***migoun**...

KIS-E105 – Notennoù da heul KIS-E101, -E102, -E103, -E104

(B da A - 19 10 73)

1) Anzav a ran ez eo ar rakger **mi-** bastusoc'h e meur a geñver eget **do-** er sterioù arsellet. Marteze avat e savo ezhommoù all a lakay **do-** da gemer renk evelkent ; n'on ket kizidik-tre ouzh arguzenn ar gemparzhded **su-/du-** ; seurt damant treadegel a ve kondaonidigezh bremanadur **du-** : **do-** o vezañ distaolet, e ve **de-** diarveradus.

2) Ar stumm **noa**, dic'hortoz un tammig, zo bastus ivez, rak diforc'h mat e-keñver stumm ha son. Evel ouzh arver **mi-** ha meur a furm all roet d'an nevezc'herioù, e ranko an arvererion boaziañ, hag "ijin ar yezh" heuliañ...

3) An abegadenn ouzh va ***anneuz** a gavan abegadus :

– an termen ***anneuz** a renkan e rummenn an termennoù a anvan (betek kaout un anvad azasoc'h) "*divellsteriek*"; evito da vezañ furmet diwar lies elfenn, o ster ned eo ket dezreadus eeun diwar ster an elfennoù-se. E gwir, an elfenn sterius e degouezh ***anneuz** eo **neuz**, hogen evit hepkoriñ al liessteriegezh e kavan ret e zisheñvelaat dre stagañ outañ ur rakger. Dibabet 'm eus **an(n)-** dre m'en kaver moarvat en **anien** ; hag ivez peogwir e tegas ur c'hresk bihanañ gwellañ da gementad furmel ar ger (ur vogalenn, kensonenn ebet),

– ne gav ket din hon eus da zisteurel ent reizhiadek un termen dre an abeg m'en deus un heñvelson beziat pe bezus ; heñvelsonioù a genvev ervat en holl yezhoù gant ma ne zeufe mesk ebet drezo, er pleustr gant ma ne vent ket en arvar da vezañ arveret en hevelep tachenn ha dreist-holl e stumm daouadoù (arabat e ve arverañ da skouer un ***anneuz** (gant **an(n)-** kreñvaat) hag un ***anneuz** (gant **an-** nac'hañ) o virout en daou an hevelep keñver etre pennrann ha rakger ha dreist-holl o terc'hel an daou en hevelep kefridioù. **Difin** (gant **di-** nac'hañ) zo anv-gwan, tra ma'z eo **difin** (gant **di-** kreñvaat) anv-kadarn ; eneb ez arvaran e kenvevo pell **diloc'h** ("na loc'h ket") ha **diloc'h** ("o paouez loc'hañ") o-daou o vezañ anvioù-gwan.

Kement-se lavaret, ez on prest da glask un termen all evel kevatal da Gl. *caractère*. Ar gudenn eo derc'hel **neuz**, a zo dre e c'herdarzh hag e sterioù e hBr. hag e Kb. an termen azasañ, hag e zisheñvelaat diwar-bouez ur c'halvezad skañvañ gwellañ. ***Derneuz** kinniget gant A a gavan divastus dre ma'z eo re anat ennañ bezañs ar rakger, pezh a skoilh ouzh an "*divellsteriekaat*" klasket, ha dre ma tegas ur c'hresk re vras d'ar

c'hementad furlmel (div gensonenn hag ur vogalenn). Tu zo da stagañ ouzh **neuz** ul lostger ha sevel un termen evel ***neuzed** (-ed evel e **sec'hed**, **tued**, **kammed**, **luc'hed**, h.a.), pe ***neuzid** (-id evel e **rezid**, h.a.).

KIS-E106 – Gl. Sz. code

(B - 22 10 73)

Gerdarzh an termen eo al latin *caudex, codex*, "tron", "bon", "skod", "taolenn", "teskad lezennoù".

Meur a ster all zo deuet war an termen-se en e arver abaoe grez al latin.

I. Er wironiezh.

En dachenn-se en deus ar ger miret e ster latin diwezhañ : "teskad lezennoù, ennañ reizhiad klok an dezvadur war un danvez". Er ster-se e reer abaoe pellik amzer endeo gant **dezveg** b. : **Dezveg an Hent, Dezveg Kastizel**, h.a..

En ur ster ledanoc'h, o tennañ muic'h d'ar stuzegezh ha d'an arverioù, e c'haller furmiñ termenoù evel **reoleg** b. "teskad reolennoù" : **reoleg an enor, reoleg an dereadegezh**, h.a., **arvereg** b. "pezh a vez graet en degouezh-mañ-degouezh", "h.a..

II. Er yezhoniezh, er stlennoniezh.

Er yezhoniezh, "hollad ar reolennoù ha destrizhennoù ampleget gant arc'hwelerezh al lavar" (*Dictionnaire des media*, Paris 1970, p.50). Dre astenn, ar yezh hec'h-unan evel lavar reolennet. Dre un astenn all, an araez, an alc'houez o reiñ tu da anaout danvez ur c'hemennad, hag ivez da amparañ ur c'hemennad en amveziadoù 'zo a gehenterezh, ha da heul, nep reizhiad o talvezout da diazez d'ar c'hemennadoù.

Kinnig a ran an termen **boneg** b..

(Arveret ez eus bet termenoù all : G. PENNAOD en deus graet gant **arstlenneg** (*Preder 79-81/28* 1966); en *Emsav 55/224* 1971 e kaver **alc'houezañ** evel kevatal d'ar Gl. *coder.*, ha **dialc'houezañ** (Gl. *décoder*). Re gemplezh e-keñver furm eo an termen kentañ, pe forc'hellek e-keñver ster an eil. Ret oa kavout un termen berrañ gwellañ ha diforc'hellek war un dro. Kaer 'm eus bet klask ne 'm eus ket gallet diskoachañ un termen unsilabennek! Tro-ha-tro e'm eus labouret war an elfennoù **tal-**, **kel-**, **rizh**, **delv**, **c'hwel**, **riñv**, **liñv**, **glev**, **stur**, **reol**, **yev**, **stell**, h.a., hep disoc'hañ. **Boneg** zo berr a-walc'h, hebleustr, diforc'hellek; dave a ra da

roll-diazez e arganteul ha, war un dro — hogen n'emañ ket aze abeg an dibab anezhañ — da ster al La. *caudex*).

Skouerioù arver :

"Al lavar zo dezhañ daou arvez : al lavar evel boneg, eleze evel yezh, hag al lavar evel kemennadoù amparet war ziazez ar voneg" (Hervez *Dictionnaire...*, id., p.157).

"Kemennad (Gl.: message) : ar pezh a ya eus ur c'hemennour d'ur c'hemennadour, an eil hag egile o kaout en o c'herz ar voneg, eleze an araez da aozañ ha da zazlenn ar c'hemennad, pe, ent resis, da enbonegañ ha da ezvonegañ ar c'hemennad" (Hervez *Dictionnaire...*, id. p.173).

"Ur reizhiad-kehentiñ a c'hoarvez eus () : 1) () ur c'hemennad () " 2) Ur c'haser o tanzen ar c'hemennad war-benn dedeurel un arhent readus gant ar sanell; da skouer evit ar pellskriv e vez troet ar gerioù en ul lerc'hiad pikoù, regoù ha toulloù diwar-bouez ar voneg Morse. () 4) Ar paker a ra an oberatadur gin da hini ar c'haser : dazlenn a ra ar c'hemennad diwar an arhentoù, e ezvonegañ a ra" (Hervez *Dictionnaire...*, id., p.54-55).

Termenoù furmet diwar boneg :

Bonegañ, enbonegañ (Gl. *coder, encoder*), **ezvonegañ** (Gl. *décoder*), **bonekaat** (Gl. *codifier*), **bonek, bonekaet** (Gl. *codifié*).

Skouer : "*Ul lavar bonek eo ar yezh pa dalvez da von evit amparañ kemennadoù*".

KIS-E107 – Gl. recyclage

(A & B. da J, C, L - 08 11 73)

B. Div elfenn a ya d'ober ster an termen-mañ : "reiñ un asstummadur" "a-benn derc'hel stlennet war araokadennoù diwezhañ ur vicher, ur c'halvezerezh, un diskiblezh".

An elfenn steriusañ eo an eil, ha diwarni e ranker loc'hañ evit sevel an termen brezhonek, da'm meno.

Diwar vont amañ, e kejomp gant un droienn all gallek n'hon eus kevatal ebet dezhi : *se tenir au courant de*. Er ster ledan e c'haller lavarout : **chom stlennet war, en em zerc'hel stlennet war**. Er ster resis, eleze "en em zerc'hel stlennet war araokadennoù diwezhañ ur vicher ()", sterad a vez alies ezhomm anezhañ, e kinnigan un termen dibarek : **kevraok** ag. gant ar ster : "a zo stlennet war araokadennoù diwezhañ ur vicher ()". Sk.: "*A-benn chom kevraok e rank an ijinourion, ar vezeion, ar gelennerion derc'hel war o studi a-hed o buhez*". "*Pa baouezer a studiañ ez eer buan digevraok*".

Diwar an termen **kevraok** e c'haller stummañ ar verb **kevraokaat** a zo kevatal d'ar Gl. *recycler*, hag e zevedadoù : **kevraokadur, kevraokaerezh, kevraokaer**, h.a.. Sk.: "*Bep ma tizh ar broioù an oadvezh goudegreantel e kresk gant al labourerion an ezhomm da gevraokaat. E pep micher e teu ar c'hevraokaerezh pouezusoc'h eget an deskerezh e-unan, ha niver ar gevraokaerion zo brasoc'h eget niver an deskerion*".

An araogenn da arverañ da heul **kevraok, kevraokaat** a ve **en** a gredan. Sk.: "*Ar mezeg arbennigour en emzalc'h kevraok en e arbennigiezh, n'eo ket avat er vezekniezh hollek*".

An deveradoù kempleshoc'h a ve da sevel diwar **kevraokad-**, sk. **kevraokadel, kevraokadek**, h.a..

A. Kevraok + a-du; met **kevraok(aat) gant**, (ha **digevraok digant**).

B. Arver **gant (digant)** amañ ne hañval ket din bezañ azas. Arabat heuliañ dall ur reolenn a endalc'hfe da arverañ **gant** bep taol goude ar verb pe an anv rakgeriet gant **ken-, kev-** h.a.. E gwir, kalz gwevnoc'h hag arlivekoc'h eo arver an araogennoù e Br., — ha ret eo stourm (se a lavaran diwar vont) ouzh drougarver **gant** en deus aloubet an teodyezhoù

evel drez. An araogenn da arverañ e pep degouezh zo kevreizh d'ar ster muioc'h eget da furm ar ger araogennet. Sk.: **kenoad gant/da** (ha **va c'henoad**), **kendrueziñ da**, **kenbleustriñ war**, **kenstagañ ouzh** (rak en tri verb-se, ar bennrann eo a gendalc'h da ren war an araogenn ha n'eo ket ar rakger). **Kevraokaat** a dalvez : mont **kevret** gant an **araokadennoù** e tachenn ar vicher-mañ-micher, setu perak e talc'hañ da lakaat ez eo an araogenn **en** an hihi a zere war e lerc'h.

KIS-E108 – Geriaoueg diwar **stael**, Gl. **affecter, muter, révoquer, réintégrer, déclasser, promouvoir**, h.a.

(A & B da J, C, L - 12 11 73)

B. Labour graet evit P o c'houlenn penaos treiñ *mutation* ("changement de poste d'un fonctionnaire"), ha *déclassé* ("faisant un travail qui ne correspond pas à sa qualification").

Treuzstaelañ un amaezhiad, **kemmañ stael** d'un amaezhiad, eo an troiennoù a ginnigan evit : *muter* un fonctionnaire.

Enstaelañ un amaezhiad (kv. endorniañ ouzh ur stael).

Ezstaelañ un amaezhiad (kv. dizorniañ diouzh ur stael; koulskoude amañ e ve un diforc'h d'ober etre **ezstaelañ** a verk hepken an ober gin da **enstaelañ**, hep keal eus un handal ouzh ar staelad, ha **distaelañ** o verkañ un handal). **Treuzstaelañ** = **ezstaelañ** + **enstaelañ**; an **distaelañ** a ve un dizorniañ. Kv. Gl. *révoquer, retirer son poste à, relever qu. de son poste* zo kenster a gav din. Ne anavezan ket an droienn evit **ezstaelañ**, eleze tennañ ub. eus e stael hep ma ve un handal, nemet e ve : *décharger de son poste*?

Asstaelañ, hent-kreiz etre **ezstaelañ** hag **enstaelañ**, *maintenir à son poste*.

Adstaelañ a ve : *remettre à son poste*.

Dasstaelañ (evel **dazbroañ**) a ve : *réintégrer*.

Isstaelañ a c'haller meizañ en daou ster : a) lakaat en ur stael izeloc'h eget stael bremañ (*retrograder*) b) lakaat en ur stael izeloc'h eget an hini a glot gant perzhegezh an deuriad (*déclasser*). An termen goulennet gant P, kevatal da Gl. *déclassé*, a ve enta **isstaelet** ag., **isstaeled** g.ls. : **-idi**.

Usstaelañ a ve gantañ ur ster gin da **isstaelañ** : lakaat en ur stael uheloc'h (eget an hini bremañ, pe, dreist-holl, eget perzhegezh an deuriad). N'anavezan ket an termen gallek gin da *déclassé (surclassé ?)*.

Rezstaelañ a ve an hent-kreiz etre **isstaelañ** hag **usstaelañ**. Ul labourer **rezstaelet** zo dezhañ ur stael o klotañ gant e varregezh.

A. Stael +.

treuzstaelañ muter.	enstaelañ nommer, affecter à un poste.
distaelañ révoquer.	ezstaelañ décharger.
asstaelañ maintenir.	adstaelañ réaffecter.
isstaelañ rétrograder.	dasstaelañ réintégrer.
goustaelañ déclasser.	usstaelañ promouvoir.
amstaelañ laisser sans affectation.	gourstaelañ *surclasser.
	rezstaelañ mettre à sa juste place.

B. A-du gant ar gwellaennoù degaset gant A. *Déclassé* zo enta da gendec'heriañ dre **goustaelet** ag., **goustaeled** g.l.s.: **-idi**.